

BISERICA ORTODOXĂ

REVISTA SFINTEI EPISCOPII A ALEXANDRIEI ȘI TELEORMANULUI
ANUL XX, NR. 2 IULIE - DECEMBRIE 2018

BISERICA ORTODOXĂ

COMITETUL DE REDACȚIE

Cuprins

PASTORALĂ LA NAȘTEREA DOMNULUI

† GALACTION, Episcopul Alexandriei și Teleormanului	5
---	---

ARTICOLE ȘI STUDII

<i>Documente privind moșiile Zbrăgleze și Lixandra din județul Teleorman ale Spitalului Sfântul Pantelimon – partea II-a</i>	
Maria VERTAN	15
<i>Pagini din istoria satelor teleormănene: Merișani și Dobrotești în sec. XVI-XIX</i>	
Ecaterina ȚÂNȚĂREANU	38
<i>Chip și Arhetip. Antropologie creștină</i>	
Elena Diana BORUNDEL	54
<i>Personalitate și comportamente riscante. Rolul moderator al religiozității și sentimentului de vinovăție</i>	
Andreea Gabriela BREOI	92
<i>Învățătura cu privire la eshatologie cuprinsă în Sfintele Evanghelii</i>	
Drd. Ionuț Gheorghiță SECARĂ	112

VIAȚA BISERICESCĂ

<i>Agenda de lucru a Preasfințitului Părinte Episcop Galaction</i>	
Secretar Eparhial Pr. Vasile NEACȘU	127

BISERICA ȘI SOCIETATEA

<i>Contribuția Bisericii Ortodoxe Române la realizarea, desăvârșirea și împlinirea unității naționale românești</i>	
Dr. Stelian GOMBOȘ	145

CUVÂNTUL CARE HRĂNEȘTE

O altfel de întâlnire

† **GALACTION**, Episcopul Alexandriei și Teleormanului 165

Martirii și eroii credinței și libertății noastre

† **GALACTION**, Episcopul Alexandriei și Teleormanului 167

Gând de mulțumire

† **GALACTION**, Episcopul Alexandriei și Teleormanului 171

Tinerii, mărturisitori ai bucuriei vieții

† **GALACTION**, Episcopul Alexandriei și Teleormanului 173

Predică la duminica a XIX-a după Rusalii.

Predica de pe munte – Iubirea vrăjmașilor

Pr. **Eugen-Cătălin PĂUNESCU**..... 175

LITERATURĂ CREȘTINĂ

Focul

Adriana MIU 185

Să... Să... Să...

Adriana MIU 186

Post... de mamă

Pr. **Marius DINCĂ**..... 187

RECENZII

Maria Vertan și Ecaterina Țânțăreanu, Mavrodin, istoria unui târg

(1810-1864), Editura Cartea Ortodoxă, Alexandria, 2017, 330 p.

Prof. dr. **Georgeta FILITTI**..... 198

RESTITUIRI

Rezistență până la capăt!

Nicolae IORGA..... 201

Contractul de zugrăvire al bisericii dela Brânceni 211

† GALACTION

DIN MILA LUI DUMNEZEU,
EPISCOP AL SFINTEI EPISCOPII A
ALEXANDRIEI ȘI TELEORMANULUI
TUTUROR DREPTCREDINCIOȘILOR CREȘTINI,
CINULUI MONAHAL, PREACUCERNICILOR
ȘI PREACUVIOȘILOR PĂRINȚI
DIN ACEASTĂ SFÂNTĂ ȘI DE DUMNEZEU
PĂZITĂ EPISCOPIE,
HAR ȘI PACE DE LA HRISTOS DOMNUL,
IAR DE LA NOI PĂRINTEASCĂ ÎMBRĂȚIȘARE
ȘI ARHIEREASCĂ BINECUVÂNTARE

:

”

:

”

:

”

”

:

”

:

”

:

”

:

”

:

”

:

”

”

”

”

”

”

”

”

”

•
•

”

”

”

”

PASTORALĂ

”

”

”

”

:

:

”

PASTORALĂ

”

”

”

PASTORALĂ

”

”

:

”

”

”

”

”

”

”

ARTICOLE ȘI STUDII

**DOCUMENTE PRIVIND MOȘTELE ZBRĂGLEZE ÎN
LIXANDRA DIN JUDEȚUL TELEORMAN ALE
SPITALULUI SFÂNTUL PANTELIMON
- PARTEA A II-A -**

tot pentru moșia Brăglezile și Licsandra, zice d<umnea>lui pitar Pleșoianu că, mergând în fața locului, d<umnea>lui Costache Bujorescu i logofătu<l> Drăghici și alți moșneni i-au înfățișat următorul document: 1767 iunie 18, hotărnicie a 12 boeri ce zic că au fost luați din porunca răposatului întru fericire domn Alecsandru Scarlat Ghica v<oie>v<o>d, după jalba Nichii i<u>zbașa de la Rușii de Vede, ca să-i aleagă partea sa de moșie din Stoenеști de către Oprea și Enache; și că, mergând în fața locului împreună cu Șarban vt<ori> portar, le-au citit scrisorile cine ce-au avut și au tras moșiea pân trei locuri, după obicei; și că au găsit la capu<l> despre răsărit stânjini 890, la mijloc stânjini 1175, la capu<l> despre apus stânjini 900 și, făcându-le masă, s-au găsit stânjini 993. Apoi au dat părțile lor, însă Nichii i<u>zbașa stânjini 490 masă, <adică> la capul moșii despre răsărit stânjini 440, la mijloc stânjini 572 și la capu<l> moșii despre apus stânjini 437, care parte i s-au dat pă din sus până în hotaru<l> moșii Prioteasa – fiindcă au mai avut și altă parte de moșioară, stânjini 120, cumpărată de la un Gavrilă postelnicelu<l> –, dându-i moșie pă lângă moșie. Și că au ales și partea Oprii ș-a lui Enache cu frații lui i a Nițului cu nepoții lui, stânjini 503; și li s-au dat partea lor pă din jos pă lângă hotaru<l> moșii Brăglezile, însă la capu<l> moșii despre răsărit stânjini 460 i la mijloc stânjini 603 și la capul despre apus stânjini 463; și că li s-au făcut semne, puindu-li-să și pietre pă la capul moșii și la mijloc de către Nica i<u>zbașa. Și că moșia Nichii i<u>zbașa <se întinde> de către răsărit până în lacul lui Gavrilă postelnicelul și capul despre apus până în Lacul cu ștejaru<l>. Astfel întocmindu-i și întărindu-i, le-au dat și cărți pă la mâinile lor a stăpâni de acum înainte, cine ce li s-au cuvenit, cu bună pace unii de către alții.

Această hotărnicie zice că să văzu adevărită în dos și dă Isprăvnicatul județului Teleorman la același an, iunie 19, zicând că i-au adus orânduital portărel după luminată poruncă și că, răspunzând amândoa părțile cum că sânt mulțumiți pă coprinderea sa și nu mai au nicio pretenție între dânșii, au iscălit-o.

După citirea aceștii hotărnicii le-au arătat și lor sineturile spitaului, apoi au mers cu toții însoțiți de bătrâni, întâi la colțu<l> capului moșii de răsărit unde le-au arătat bătrânii groapa pietrii Brăglezilor (no. 6),

vinde stânjini 2869 masă, din care să înțelege că ori i-au cumpărat de la acel Drăghici, sau că, prăpădindu-să pă unde au fost pribeag, au rămas tot în stăpânirea sa până la vânzare și după aceea în stăpânirea Conțescului până la anul 7259 când i-au făcut danie Mănăstirii Sfântului Panteleimon, fiindcă atât zapisul Urdăreanului i dania Conțescului, cât și hrisovul ctitorului Sfântului Panteleimon din anul 7261 coprinde și acești stânjini 206 în suma stânjinelor masă 2869 lămuriți dă hotarnicii Urdăreanului și pă care îi stăpânește sau cere să-i stăpânească spitalul cu aceste documenturi). Lipsa spitalului dă stânjini 46 palme 4 până la stânjini 2977 ce urmează să aibă la această trăsura și prisosul stânjinelor de stânjini 20 au făcut pă d<umnea>lui Costache Bujorescu să intre în grijă că vede scandalu<l> de judecăți și va perde acel spor, însă i-au spus că spitalul nu va trece cu stăpânirea peste groapa acelu pietre de hotar mărturisită de toți bătrânii și chear de clăcașii săi.

D'acilea au mers iarăși cu toții la trăsura numită a mijlocului moșii Brăgleaza unde au găsit piatră în ființă aproape de muchea văii Tinoasii cea despre apus (pă plan supt no. 9), mărturisind toți bătrânii că o știu din vechime de hotar între Brăgleaza și Stoenesti. Însă d<umnealui> Costache Bujorescu și acilea zicea că părinții săi ar fi stăpânit peste această piatră mai în moșia Brăgleaza până în lacul numit al Velicului (no.10), adică cu stânjini 165.

Apoi, vrând să să încredințeze și acilea de adevăr, au cerut să-l ducă la piatra ce-l desparte de logofătu<l> Drăghici. Și l-au dus la aceea ce să vede pă plan supt no. 11, unde zicea că această piatră ar fi fost cu puțin mai spre miazănoapte cam spre apus, arătând și locul unde să vede pă plan supt no. 12. Dar logofătu<l> Drăghici să împotrivi, zicând că nu s-ar fi strămutat. Cu toate acestea, osebirea fiind numai de stânjini 14, au început cu măsurătoarea din numita piatră (no.11) și, trăgând drept la piatra Brăgleze (no. 9), au eșit stânjini 648; și ocolnica Stoenestilor arătând trăsura mijlocului pentru partea acelu Oprea, Ianache și Nițul numai de stânjini 603, va să zică că-i sporesc stânjini 45.

După aceea, măsurând și Brăglezile din groapa pietrii numită la Vadul Alb (no. 4) până într-această piatră despre Stoenesti, au eșit stânjini 2930, lipsă stânjini 27 până la suma stânjinelor 2957 (căci stânjini 23 până

la suma de stânjini 2980 arătată d-acei hotarnici să scad <ca fiind> ai lui Pătru vistiernicelu<l>). Această lipsă a spitalului și prisos al părții Bujoreanului din Stoenеști iarăși l-au băgat în grijă că va împlini lipsa Brăglezelor din prisosul său. Însă d<umnealui> hotarnicu<l> Pleșoianu și pentru acilea i-au spus că piatra găsită într-aceste două hotară, mărturisită de toți bătrânii cum că au pomenit-o chear în locul acela, va rămânea pentru totdeauna de hotar.

De la această piatră s-au dus iarăși cu toții la capul moșii de apus unde, fiind piatra perdută și neștiindu-să nici locul său cu încredințare, i-au arătat un lac numit al Porcului până în care stăpânește astăzi spitalul, care este din sus de răspântiile drumurilor Vătășanilor și al Prioteaschii (no. 13), până în care Lac al Porcului, măsurând din Lacul cu Gârnița (no.1) hotar despre Repezi sau Blotori, au eșit stânjini 2439, lipsă stânjini 238 până la stânjini 2677 (căci stânjini 23 până la suma de stânjini 2700 arătată de hotarnicii spitalului să scad <ca fiind> ai lui Pătru vistiernicelu<l>). D<umnea>lui Bujorescu însă și acilea, peste această mare lipsă, i-au arătat cum că stăpânirea părinților săi au fost și mai în moșia spitalului cu stânjini 44 din linia stăpânirii, adică până în târla lui Rădoi (no. 14). Apoi, cerând să-i arate piatra ce-i desparte între dânșii, i-au spus că este pierdută, dar aceea ce i-ar despărți de Preoteasca, deși s-au pierdut de vreo câțiva ani, însă, îi știu locul. Unde, mergând, i l-au arătat (no. 15) în niște porumbiști, aproape de muchea Văii Piciorii și nu prea departe de la Lacul cu ștejarul (no.16), mărturisită și de însuși logofătu<l> Drăghici. Din care groapă de piatră măsurând până în semnul stăpânirii spitalului (no.13), au eșit stânjini 1120 și hotărnicia Stoenеștilor coprinde la această trăsură numai stânjini 900. Drept aceea au lungit înainte linia Brăglezilor până unde au împlinit stânjini 2677, făcând movilița de supt no. 17. Din care moviliță și până în groapa pietrii Stoenеștilor despre Prioteasca, măsurând cu lanțul, au eșit stânjini 890, adică lipsă stânjini zece până la suma de stânjini 900 coprinși în hotărnicia Stoenеștilor. Această lipsă de stânjini zece n-au lăsat-o pă seama spitalului, precum au lăsat pe cea de la trăsura de răsărit și cea de la mijloc, din pricinile următoare:

I. la acele două trăsuri s-au găsit în ființă pietre de hotar și omul care au scos piatra din locul mărturisit de toți bătrânii, peste care peatră nu poate pricepe spitalul: ori lipsea sau prisos d-ar avea;

II. la acele două trăsuri sânt văi peste care au trecut hotarnicii cei vechi măsurând hotarnicește, adică culcând lanțul sau sfoara, iar nu drept orizontal, precum să măsoară astăzi de ingineri și precum s-au măsurat acum. Dar la această trăsură a capului de apus nu să vede nicio vale în moșia Brăglezilor, ci numai în moșia Stoenestilor este Valea Piciorii peste care au trecut cu măsurătoarea hotarnicii Stoenestilor, măsurând asemenea hotarnicește. Căci, cercând și însuși acum măsurând hotarnicește, au eșit stânjini 902, iar inginerește stânjini 890;

III. trăsura Brăglezelor s-au început din semn firesc mărturisit și prin carte de blestem, iar trăsura Stoenestilor au început dintr-un loc arătat numai de dâșșii după voia lor. Cu toate acestea, amândoa vecinatele moșii își au stânjinii deplin dacă se vor măsură hotarnicește precum l-au și măsurat acei hotarnici, lucru ce trebuie negreșit să păzească în vreme ce să cere stânjinii coprinși întrânsele. Căci de va măsură inginerește, adică orizontal, moșiile măsurate hotarnicește – mai vârtos acelea ce au dealuri și văi –, nu vor găsi niciuna cu stânjinii deplin și prin urmare toate petrile de hotare vechi netăgăduite să vor strămuta din locul lor. Însă pravila nu-i iartă să facă o astfel de nelegiuire și încurcătură, ci le poruncește să urmeze din pas în pas hotărnicile după care lucrează.

Acestea toate făcându-le cunoscute atât logofătu<l> Drăghici <care>, mulțumindu-să, s-au dus acasă, iar d<umnealui> Bujorescu, vrând să se arate mai isteț, au zis că d<umnea>lui să trage din acel pribeag Drăgoi Cerul, moșnean din Brăgleaza, și cere a i să da stânjinii 206 aleși pă seamă-i de hotarnicu<l> spitalului în anul 7212 pă care i-au și stăpânit taică-său și moșul său. Apoi, cerându-i vreun sinet drept dovadă, i-au răspuns că n-are și nici nu-i trebuie altă dovadă decât stăpânirea de 40 sau 50 ani. Căruia i-au răspuns că cu câți mai mulți ani va arăta că au stăpânit taică-său în moșia spitalului, cu atâta și folos i-ar face mai mare, plătindu-i venitu<l> cotruperii ce n-are paragrafie. Căci dacă ar fi adevărat cum că să trage dintr-acel Drăgoi și stăpânește acei stânjini 206 încă de la părinții și moșii săi, pentru ce taică-său și moșul său, moșneni Stoenesti, nu i-au trecut partea lor de moșie la hotărnicia Stoenestilor din anul 1767, făcută în urma hotărnicii vechi cu ani 63, petrecând numai acei stânjini 23 ai lui Pătru vistiernicelu<l> cumpărați de la moșnenii din Brăgleaza (pă care zic

hotarnicii spitalului din anul 7212 că i-au lipit pă lângă moșia Stoenеști, afară din pietrele hotarului Brăglezele ales pă seama Urdăreanului)?

Zic că au ales partea aceluia Oprea i Ianache și Nițul pă din jos pă lângă hotaru<l> moșii Brăglezilor și că li s-au pus pietre între dânșii care sânt și astăzi în ființă împreună cu suma de stânjini, încă și cu prisos.

În sfârșit, spitalul, având documenturile de mai sus, adică zapisul Urdăreanului cu an 7221 i zapisul de danie al Conțeșcului cu anu<l> 7259, adeverit de toți boerii veliți, și hrisovul răposatului întru fericire domn Grigorie Ghica v<oie>v<o>d cu anu<l> 7261, în care toate aceste documenturi să trece deplin suma de stânjini masă 2869 arătați în hotărnicia Brăglezilor cu anu<l> 7212 că s-au ales Urdăreanului împreună cu acei stânjini 206 ai pribegitului Drăgoi – moșnean din Brăgleaza iar nu din Stoenеști –, socotește că vor fi mai temeinice decât numai spusa prin grai a d<umnealui> Bujorescu contra chiar a hotărniciei sale. Și ceruții stânjini, de-i va fi stăpânit precum însuși mărturisește, să socotește de călcare făcută moșii spitalului împotriva tutulor documenturilor.

Drept aceea, dorind să împace pricina în fața locului și să-l scape de a plăti spitalului venitul încotrupirii și cheltuelile hotărniciei, i-au trimis, pe lângă oțnoșenia cu no. 173, o copie de înscrisul de mulțumire ce trebuia să dea și să priimească pă pietrele găsite și pă semnele făcute, precum s-au zis mai sus. Dar d<umnea>lui, socotind aceasta din slăbiciune, i-au întors răspuns cu no.1 prin care cere cu toporul acei stânjini 206 ai lui Drăgoi Cerul înlăuntru și pă lângă pietrele Brăglezilor în puterea hotărniciei spitalului (ca cum s-ar vorbi în vreun sinet că p-acolo i s-au ales acei stânjini) și că de nu-i va da, să știe că va răspunde însuși toate cheltuelile judecăților.

Și de vreme ce n-au primit pacea și dorește judecăți, cinstitele judecătorii să ia în băgare de seamă atât sineturile spitalului așternute mai sus, cât și hotărnicia sa, după a căroră coprire <hotarnicul Grigore Pleșoianu> este încredințat că ori îl va mână la acel paharnic Barbu Urdăreanu să-și ceară stânjinii lui Drăgoi moșneanu<l> din Brăgleaza și din care zice numitu<l> că să trage (fiindcă așa coprinde hotărnicia spitalului în puterea căria cere această clironomie) sau că-l va lipsi d-a mai fi moșnean în Stoenеști, de vreme ce însuși să face moșnean în Brăgleaza.

Sau, în sfârșit, vor hotărâ, de vor voi, tot aceea ce i s-au părut și d<umnealui> hotarnicului a fi de cuviință, cu osebite însă ca d<umnealui> Bujorescu să plătească spitalului venitu<l> a stânjini 217 cotrupiți de ani 50, precum singur au mărturisit (și care să arată pă plan în plațul dintre no. 6, 7 la trăsura de răsărit, 9, 10 la trăsura de mijloc, 14, 17 la trăsura de apus) i lei 6000 plata sa pentru această hotărnicie și osebit cheltuelile spitalului cu oamenii trebuincioși la rădicarea planului, hrana lor ș. ce. l. Căci d<umnealui>, dorind pacea, i-au propus-o d<umnealui> Bujorescului după ce mai întâi i-au dat dă plan încă și cu prisos suma stânjinelor moșii sale, dar lăcomia l-au făcut să ceară și acei stânjini 206 pă care îi are spitalu<l> cu sinetu<l> din anu 7221 – adică de sânt ani 128 –, întăriți și prin hrisov, în urma căruia sinet cu ani 63 să vede făcută hotărnicia Stoenestilor din anul 1767 fără a pomeni întrânsa cevaș pentru dânșii, ci tocmai acum îi cere când, și d-ar avea vrun sinet, totuși nu-i mai iartă paragrafia a-i cere, cu cât mai vartos fără sinet, ci numai în puterea cuvântului că i-ar fi stăpânit peste pietre, care, fiind contra sineturilor amândurora vecinatelor moșii, nu este alt decât numai o călcare ce n-are paragrafie.

După citirea aceștii alegeri i băgările de seamă făcute de judecătorie planului figurii moșilor vechilul ci<nstit>ei Epitropii a Spitalului Sfântului Panteleimon zise prin grai că altă problemă n-are a face afară din câte deslușiri să arată de hotarnic prin alegerea de mai sus. Iar d<umnea>lui Costache Bujorescu propuse: I-iu, că la acele două trăsuri de la răsărit și de la mijloc n-are nicio împotrivire; II-lea, pentru trăsura de la apus cunoscându-să călcat prin cea de acum alegere a hotarnicului cere a i să înființa stăpânirea precum au avut prin semne nestrămutate ca unul ce are și hotărnicia mai noă decât a spitalului și III-lea, că toți acei stânjini 206 ai lui Drăgoi Cerul, ca un moșnean ce este în trupul Stoenesti, nu poate ci<nstita> epitropie a-l depărta din stăpânire<a stânjinelor> pe care și-i stăpânește din sumă de ani.

Și în urmarea jurnalului încheiat la 19 următor supt no. 108 rămâind pricina în chibzuire până la 21 următor, s-au înfățișat apoi numai d<umnealui> Costache Bujorescu, în lipsa vechilului ci<nstitei> epitropii ca unu<l> ce n-au stăruit până astăzi. Și după ce mai întâi s-au luat în de

iznoavă citire alegerea hotarnicului, d<umnealui> C. Bujorescu, pă lângă cele coprinse în jurnalul de mai sus, au mai propus că la hotărnicia din l<ea>t 1767 și dă nu s-au trecut în partea moșnenilor stânjini 206 ai lui Drăgoi Cerul, dar după chear coprinderea hotărniciei cu l<ea>t 7212 și stăpânirea ce are în ființă, nu poate să-i ceară ci<nstita> epitropie și că atunci la hotărnicie nu putea să-i treacă în cartea de hotărnicie ca unii ce erea în adăstare că poate să se ivească moștenitorii lui Drăgoi.

Deci, fiindcă după îndestularea luată din documenturile coprinse în alegerea făcută dă d<umnea>lui pitar Grigorie Pleșoianu, precum și din lucrarea numitului hotarnic să ivește la mijloc cel mai nou document, cartea de hotărnicie cu l<ea>t 1767 iunie 18 a moșnenilor Stoenеști și dă vreme că cu trăsurile capetilor acestor moșii Brăglezile și Stoenеștii nu s-au putut cunoaște semn firesc și statornic atât între moșia spitalului și între Stoenеști, cât și de cealaltă parte a moșii Prioteasca, judecătoria, în urmarea paragrafului 6 list. 8 din praviă, găsește cu cale ca d<umnea>lui Costache Bujorescu să-și ia hotarnic cu a sa cheltueală și, împreună cu al ci<nstitei> epitropii precum și cu un elen din partea aceștii judecătorie, să meargă în fața locului și, în ființa prigonitoarelor părți, mai întâi să facă măsurătoare capul moșii Prioteasca din semn înființat ce să va descoperi de ceilaltă parte a moșii Prioteasca și să îplinească stânjinii ce-i va fi având după cartea de hotărnicie a acelui trup de moșie. Și apoi, măsurând și capu<l> moșii Stoenеștilor cu împlinirea stânjiniilor la această trăsură de la apus, să pue și semn între Stoenеști și Brăglezile și după această trăsură să facă măsurătoare și acelor stânjini 206 ai lui Drăgoi Cerul și să cerceteze dacă și d<umnea>lui Costache Bujorescu au avut în a sa stăpânire până acum acești stânjini doăsute șase pentru care, făcând osebită alegere de toate câte mai sus s-au zis, cu toată deslușirea să o depue în judecătorie ca, după de iznoavă înfățișare, să să hotărască cele praviľnice. De nu să va mulțumi ci<nstita> epitropie pă această găsiire cu cale a judecății, în urmarea pontului 6 art.1-iu din proiectu<l> no. 18 are soroc de zile opt socotite de la priimire a să arăta cu apelație către această judecătorie când atunci, pe lângă apelația ce va da, va alătura și dovezile împiedicărilor ce au avut vechilu<l> de n-au stăruit până la înfățișarea din urmă, încredințate și formăluite după toată cuvenita orândueală, și în care vreme să stăruască

amândoa părțile, ori însuși sau prin vechili cu deplină putere, ca să ia pricina săvârșire. Iar scăpându-i acest soroc, rămâne apoi această alegere a să pune în lucrare după găsirea cu cale de mai sus.

1844 apr<ilie> 21

Prezedent, paharnic Gheorghe Politimos

Judecător Costandin vt<ori> vist<ier>

Grefier Andonache Mavrus

Prez<edentul> Judecătorii Teleorman

Această copie fiind scoasă întocmai după original din condică, să adeverează cu a mea iscălitură și a judecătorii pecete.

Pentru prezident ss Stoienescu

Sigiliul Judecătoriei Teleorman

ss grefier A. Mavros

11. 1844 ianuarie 21. Cererea Epitropiei Spitalului Sf. Pantelimon către Judecătoria Teleorman de a reprograma ședința de legalizare a hotărniciei moșiilor sale Zbrăgleze și Lixandra cu moșia mănăstirii Dintrunlemn. (Arh. Naț. Biroul jud. Teleorman, fond Trib. jud. Teleorman, p. 242 d. 560/1843, f. 5, orig.).

Nr. 226. Priimită ghenar<ie> 23 844.

Epitropia Spitalului Sf. Panteleimon

Anul 1844 luna ghenar<ie> 21 no. 78.

Ci<n>st<it> d<umnea>lui prezedentului ci<nstitei>

Judecătorii de Teleorman

La sorocirea acei cinstite judecătorii cu no. 5071 anul încetat în pricina hotărniciei moșii Zbrăglezile i Licsandra despre vecinătatea ce să atinge cu prop<r>ietatea Sfintei Mănăstiri Dintrunlemn, cu cinste să face cunoscut că epitropia încă de la depunerea hotărniciei în acea cinstită judecătorie, după datoririle contractului având însărcinat pă arendașul aceștii moșii ca vechil într-această pricină, i-au dat toate deslușirile și hârțiile atingătoare de pricina aceasta. Și cu toate că și acum prin no. 79 i s-au

scris ca să viie spre înfățișare la pomenitul soroc, dar pentru că, după găsierea cu cale a cinstitei eforii, s-au hotărât a lua sfârșit mezatul arenduirii aceștii moșii la 16 ale viitorului fevroarie când enteresul său îl cheamă a veni în București a fi de față la acest mezat – din care pă de o parte dându-să epitropii bănuială că nu o să poată veni și acolo spre înfățișare, iar pă de alta nestând mijloc a orândui pă altul, lipsindu-i hârțiile trebuincioase – să roagă plecat ace<lei>i cinstite judecătorii ca la o asemenea întâmplare de neînfațișarea vechilului spitalului să binevoiască a nu da vreo hotărâre în lipsă, ci a pune alt soroc oricând va voi, și epitropia va fi următoare cu trimiterea vechilului fără nicio altă împiedecare.

Epitropul spitalului ss clucer Stanciu (?)

(Rezoluție:) La ziua sorocită să se ia și aceasta în seamă.
Ghen<a>r<ie> 23

Ss indescifrabil

12. 1844 mai 1. Împuternicirea mănăstirii Dintrunlemn către Anastasie Slăveanul de a o reprezenta la hotărnicirea moșiei sale Zăverca și Viespari cu moșiile Zbrăgleaza și Lixandra. (Arh. Naț. Biroul jud. Teleorman, fond Trib. jud. Teleorman, pachet 242 d. 560/1843, f. 9. orig.).

Sfânta Mănăstire Dintrunlemn sud Vâlcea

Pentru ascultarea cărții de hotărnicie săvârșită asupra hotarului de moșie numit Brăgleaza și Licsandra din sud Teleorman învecinată cu moșia Zăverca i Viesparii a aceștii mănăstiri și care hotărnicie este să să citească în cinstita judecătorie a acelu județ la 10 ale următor<ului> mai, să orânduște vechil din partea aceștii mănăstiri d<umnealui> chir Anastasie Slăveanul ca să stăruiască spre ascultarea ei până la isprăvire și în urmă să urmeze cu darea de mulțumire sau nemulțumire, după osăbita în scris ecstrucție ce i s-au dat supt no. 27. Drept aceea, ca să fie cunoscut, i s-au dat această în scris vechilimea supt iscălitura mea.

1844 mai 1, no. 28

Ss indescifrabil

cu suma de st<ân>j<i>ni, pietre și semne firești. Și în sfârșit zice că în puterea fireștilor semne coprinse în hotărnicia veche, descoperite și prin carte dă blestem, au făcut moșii Brăglezile iarăși trei trăsuri tot pă unde le-au făcut acei 12 boeri, începându-le din movila ce au făcut-o în locul pietrii din muchea dealului despre Repezi, alta din movila făcută din groapa pietrii de la Vadul Albu și cea d-a treia din rădăcina gârniții de la lac, precum și linii despărțitoare cu cele de către toți vecinii.

Asemenea, arată și hotarul moșii Licsandra că, săvârșind mai întâi răzorul (adică linia despărțitoare) despre moșia Călineștii a casii răposatului sârdar Marin Butculescu, i-au făcut trei trăsuri: una pă la capul de la Drumul Furului, unde să învecinește cu moșia Lăcenii, st<ân>j<i>ni 250, însă din răzorul moșii Călinești până în hotarul moșii Repezi, a doa pă la mijloc, iar din răzorul Călineștilor până în hotarul Repezilor, st<ân>j<i>ni 490 și a treia la capul moșii unde să lovește în capete cu Brăglezile, iarăși din hotarul Călineștilor la vale pă linia trăsorii Brăglezilor, trecând Valea Căinelui d-a curmezișul până în muchea dealului hotar despărțitor cu moșia Repezi, st<ân>j<i>ni 730, iar masă st<ân>j<i>ni 490, câți să coprind și în zapisul vânzării. Și că la toate aceste lucrări au fost față atât moșnenii Bujorești cât și dum<nea>lui pitar Costandin Butculescu din partea casii răposatului sârdar Marin Butculescu și ce. l. t.

Apoi, între lucrările ce au făcut și dumn<ea>lui pitar Gheorghe Pleșoianu, zice la sfârșit că capul de răsărit al moșii Brăglezile vecinându-se cu moșia Boeni sau Călinești a casii răposatului sârdarului Marin Butculescu și nearătându-se nimeni nici după două sorociri, au rămas a fi de hotar tot linia făcută în anul 1837 de dumn<ea>lui 3-log<o>f<ă>t Barbu Degeanu pentru care zice în alegerea sa că au făcut potrivit documenturilor ce i s-au înfățișat de dumn<ea>lui pitar Costandin Butculescu, vechilul casii răposatului sârdar Marin Butculescu, și pă care s-au găsit movili ridicate de numitul Degeanu.

Și după aceasta, făcând și trăsurile moșii Brăglezilor coprinse în hotărnicia veche din hotarul Călinești i Repezi spre Stoenesti, au făcut și linii despărțitoare, însă despre hotarul Călinești i Repezi în sumă de

st<ân>j<i>ni 2296 și despre Stoenеști st<ân>j<i>ni 2942 palme 6 până în movilița Degeanului despărțitoare între Boeni, Stoenеști și Zbrăglezile.

Asemenea au măsurat și moșioara Licsandrii, însă pă veche și pacinica stăpânire, adică la capul cel dăspre răsărit unde să învecinește cu moșia Lăcenі n-au trecut peste Drumul Furului mărturisit atât de toți bătrânii cât și de dumn<ea>lui boeru<l> Nițu de la Olteni, arendașul acestor moșii și ruda dumn<ea>lui medelnicerului Teodorache Porumbaru, ci au început trăsura dăspre miazănoapte, din răzorul porumbilor despărțitor între Călinești și Licsandra în marginea Drumului Furului din sus de răspântii unde, făcând movilița de supt no. 20, au mers cu lanțul drept spre meazăzi până iarăși în vechea și pacinica stăpânire cu Repezi st<ân>j<i>ni 250 unde au făcut movilița de supt no. 21 cu st<ân>j<i>ni 115, mai spre apus dă Drumul Furului (no. 25).

A doa trăsură pe la mijlocul Licsandrii cu st<ân>j<i>ni 330 mai spre răsărit de cărciuma ce o are această moșie la Drumul cel Mare, începând iarăși din pacinica stăpânire cu Călineștii (no.22) până iarăși înaintea stăpânirii cu Repezi (no. 23), st<ân>j<i>ni 290.

A treia trăsură au făcut-o la capul de apus unde să întrupează cu Brăgleaza, adică să lovesc în capete, începând iarăși din pacinica stăpânire cu Călineștii sau Boeni (no. 24), spre meazăzi peste Valea Căinelui, pă linia trăsurii Brăglezilor până în movilița din muchea aceștii văi, făcută dă Degeanu pă groapa pietrii de hotar cu Repezii (no. 5), st<ân>j<i>ni 730, care rămân masă 490.

Arătând și linia ce au făcut dăspre Boeni sau Călinești, însă în movilița făcută în st<ân>j<i>ni 730 (no. 24) despărțitoare între Brăgleza, Boeni și Licsandra, drept spre răsărit prin capul trăsurii de mijloc (no. 22) până în movilița trăsurii de răsărit în mejdina porumbiștilor în marginea Drumului Furului din sus de răspântii (no. 20) st<ân>j<i>ni 790. A căriia coprindere ascultând-oă dumn<ea>lui maior Alecsandru Zădăriceanu cât pentru linia despre moșia Licsandra au zis că n-are nicio împotrivire, iar pentru linia despre moșia Brăglezile că nu poate da mulțumire, pentru că cu linia făcută dă Degeanu pă care și dumn<ea>lui pitarul Pleșoianu o

arată p[er] harta ce au văzut, erea tot capul moșii Boeni. Și ca unuia ce i s-au pricinuit cheltuieli cu venirea la judecată, cere a fi despăgubit d[ac] 17 galbeni împărătești plata progonului a 300 poștii venirea de la Călărași și întoarcerea și cheltuielile cu șaderea aici. Iar vechilul ci[nstitei] epitropii altă împotrivire n-au adus decât a fi păzită lucrarea dumn[ei]lui pitarului Pleșoianu.

Deci cât pentru linia despărțitoare între moșia Licsandra și Boeni sau Călineștii, de vreme ce dumn[ei]lui maior Alecsandru Zădăriceanu zice că n-are nicio împotrivire, rămâne a să urma stăpânirea tocmai după alegerea făcută d[ac] dumn[ei]lui pitar Pleșoianu.

Iar pentru capul moșii Boeni sau Călinești d[ac]spre Brăglezile, de vreme ce prin chear cartea de hotărnicie din l[et]ea 7212 a 12 boeri hotarnici cu carea stăpânește spitalul nu dă seamă? moșii Brăglezilor cu niscaiva semne deosebite prin închipuita linie a Pleșoianului decât numai prin linia tr[as]urii întâia a moșii Brăglezilor, iar mai cu osăbire că atât dumn[ei]lui 3-log[os]f[ac]ă[os]t Barbu Degeanu cât și d[ac]umnealui pitar Pleșoianu prin chear cărțile dumn[ei]lor dă alegere la tr[as]ura a treia ce au făcut în capul moșii Licsandrii zice că au început din pacinica stăpânire cu Boenii sau Călineștii și p[er] chear linia tr[as]urii Brăglezilor.

Judecătoria, după aceste d[ac]slușiri și potrivit cu povața pravilii de la parag[r]af[ul] 2 cap. 3 list. 7 hotărăște ca stăpânirea moșii Boeni sau Călinești d[ac]spre Brăglezile să se urmeze prin linia tr[as]urii a treia, iar nu prin cea închipuită acum carea să văzu însemnată p[er] harta făcută d[ac] dumn[ei]lui pitar Pleșoianu ca una ce nu să vede sprijinită p[er] niciun document cu semne firești.

Să îndatorează ci[nstita] epitropie a despăgubi pe d[ac]u[mn[ei]lui maiorul și de galbenii împărătești cincisprezece, plata progonului poștii și osăbit de șapte sfanțihi tacsă. Nemulțumindu-se însă ci[nstita] epitropie p[er] această hotărâre, are sorocul d[ac] luni doă, socotit de la priimire, a să înainta cu apelație la ci[nstitul] Divan civil Despărțirea a doa din București.

ss Cost[andin] s[ă]rdar ss C. ... (indescifrabil) 1845 apr[ilie] 27

lui> pitar Pleșoianu că din movila Degeanului făcută în buza Lacului cu Gârnița dovedită prin carte dă blestem (no. 1) spre miazănoapte și spre Crângul Bălțatului trecând prin Lacul Porcesc (no. 13) până în movila făcută acum despărțitoare de către Stoenеști <sunt> st<ân>j<ini> 2677.

Cetindu-se după aceasta și cartea de hotărnicie cu anul 1841 iunie 8 făcută dă dumnealui sărdar Teodor Paladi, hotarnicul și inginerul dumnealui aga Alecsandru Belu, s-au văzut între alte<le> că, după ce au tras și trupul moșii Mușăteștii (după carte dă hotărnicie cu l<eat> 7213 fevr<uarie> 8 în sumă de st<ân>j<ini> 1049 masă) care despre răsărit se lovește în cap cu moșia Zbrăglezile a Spitalului Sft. Panteleimon, unde la măsurătoarea ce au făcut acestui cap despre Zbrăglezile au făcut întrebare logofătului Stoica, isprăvnicelul moșii Zbrăglezilor, de cine s-au făcut linia ce să începe din piatra de la lac, din hotarul Bleoturilor și Viespari și merge până în Lacul Porcului. Și i-au răspuns că s-au făcut de dumnealui pitar Grigore Pleșoianul, hotarnicul spitalului la l<ea>t 1840 când au ales capul moșii Zbrăglezile, care linie, după coprinderea vechii cărți de hotărnicie a moșii Zbrăglezile urma a o face numitul la Crângul Bălțatului, iar nu peste crâng în moșia Mușăteștilor și a Bubueștilor. Și cu toate că urma a face altă linie la Crângul Bălțatului după cum să coprindă în vechea carte de hotărnicie cap moșilor, dar pentru ca să nu mai strice și altă pădure cu tăeri de linie, au tras-o numai pă plan, iar trăsurile tuturor trupurilor și movilele ce s-au făcut întru despărțirea lor s-au făcut pă pomenita linie, cerând în sfârșit și dumnealui Nicolae Marinescu, vechilul ci<institei> epitropii ca, potrivit cu lucrările făcute de hotarnicul ci<institei> epitropii, să i să întărească hotărnicia.

Deci, fiindcă după băgările de seamă ce s-au făcut de judecătorie lucrărilor amândurora hotarnicilor părților prigonitoare și îndestularea ce s-au dobândit, s-au văzut că pentru această trăsură de la capul despre apus al moșii Zbrăglezile <este> altă neunire între amândoi hotarnicii, precum și lucrarea neasemănată cu coprinderea vechii cărți de hotărnicie a 12 boeri din l<ea>t 7212. Întâi că prin aceeași veche carte de hotărnicie să zice pentru această trăsură la capul moșii despre Vedea unde să hotărește cu Bleoturile și cu Viespari au pus piatra la gârniță din marginea lacului și

au mers în sus prin capul moșii la Crângul Bălțatului despre moșia Bubueștilor și a Mușăteștilor și au pus petre d-a curmezișul. Și al doilea că dum<nea>lui pitar Grigore Pleșoianu arată că această a treia trăsură au făcut-o din movilița Degeanului ce este în buza Lacului cu Gârnița spre miazănoapte și spre Crângul Bălțatului, precum pentru aceasta și dum<nea>lui sărdar Paladi hotarnicul d<umnealui> aga Alecsandru Belu prin cartea sa de hotărnicie zice că urma a să face trăsura la Crângul Bălțatului, iar nu peste crâng, în moșia Mușăteștilor și a Bubueștilor. Și pentru arătatele deslușiri lucrarea d<umnealui> pitar Pleșoianu văzându-să neunită cu acea carte de hotărnicie din l<ea>t 7212 a 12 boeri hotarnici, să făcu îndreptarea linii întocmai după cum întrânsa să coprinde făr' a mai face câtuși de puțină părtinire sau scăpare împotriva ei. Și așa, după această îndreptare a linii să va urma și stăpânirea între amândoa părțile iarăși precum vechea hotărnicie deslușește. De nu să va mulțumi d<umnealui> aga Alecsandru Belu pă această hotărâre are soroc dă zile opt socotit dă la priimire a să arăta cu apelație către această judecătorie când, totdeodată, va alătura și dovezile împiedecărilor ce au avut de n-au venit la cel din urmă soroc, încredințate și formăluite după toată cuvenita orânduială și în care vreme să stăruiască și vechilul ci<institei> epitropii a lua pricina săvârșire. Iar scăpându-i acest soroc rămâne ca partea cea nemulțumită să se înainteze cu apelație în soroc de luni doă socotit de la priimire la cist<itul> Divan sivil Despărțirea a doa din București.

1844 dechevr<ie> 13

Ss Cos<tan>d<i>n v<tori> v<i>st<ier>, ss C. ... indescifrabil

**PAGINI DIN ISTORIA SATELOR TELEORMĂNENE:
MERIȘANI ȘI DOBROTEȘTI
ÎN SEC. XVI-XIX**

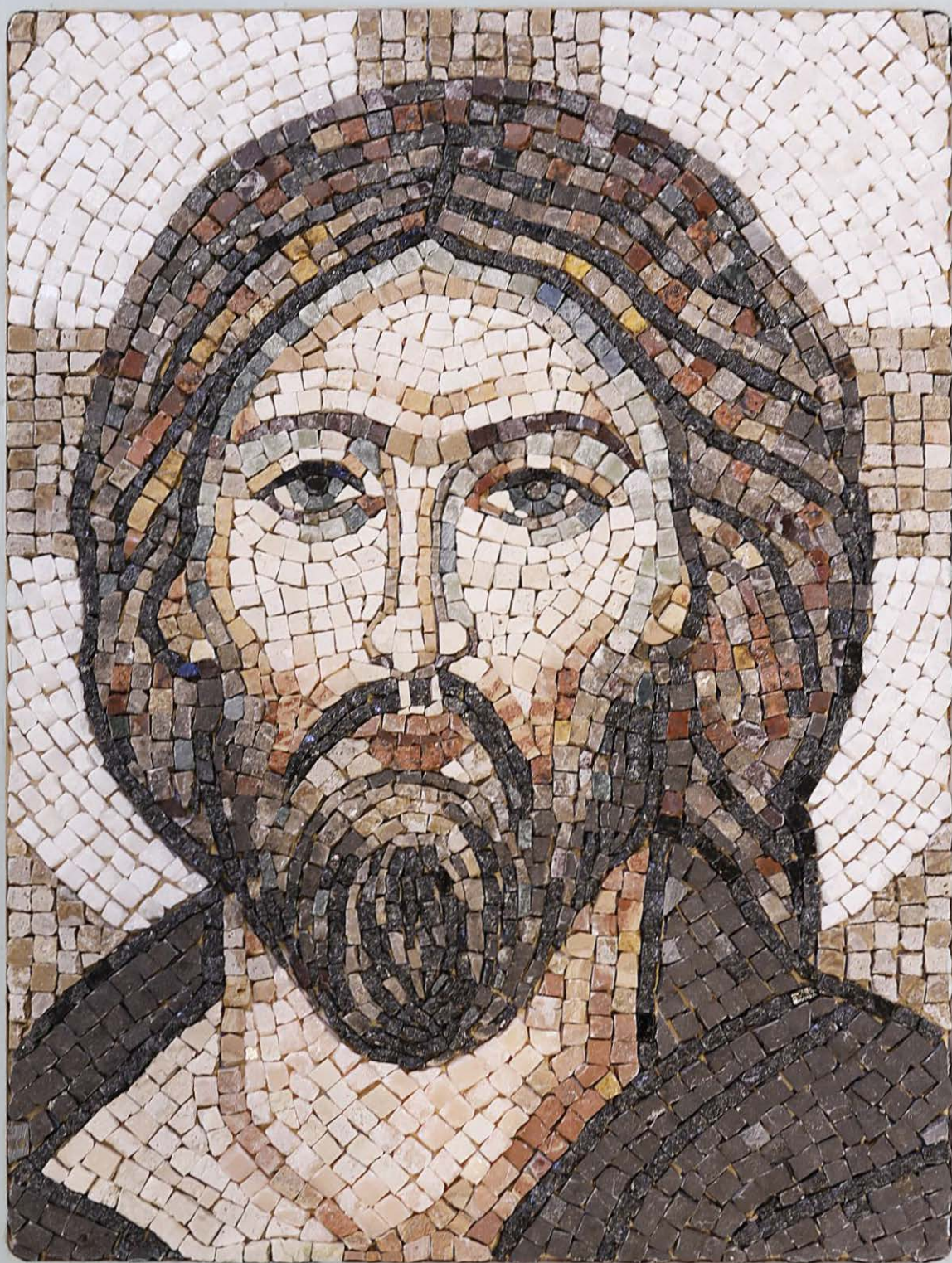

IISUS HRISTOS, 46/56 cm, mozaic piatră naturală
Borundel Elena Diana

**CHIP ȘI ARHETIP
ANTROPOLOGIE CREȘTINĂ**

SFÂNTA TREIME, 77/67 cm, tempera cu ou pe lemn și foiță de aur
Borundel Elena Diana

**PERSONALITATE ȘI COMPORTAMENTE
RISCANTE. ROLUL MODERATOR AL
RELIGIOZITĂȚII ȘI SENTIMENTULUI DE
VINOVĂȚIE**

dintre cele mai religioase țări atât din Estul, cât și din Vestul Europei. Ideologia comunistă a eșuat în tentativa de a înăbuși mentalitatea de tip religios printr-o ateizare forțată a populației. Astfel, 91% din populația României își declară credința în Dumnezeu și 83% în păcat (vinovăție morală înțeleasă în termeni religioși). Prezența la serviciul religios este un indicator important în contextul unei perspective creștine asupra lumii. În acest caz, datele spun că mulți români aleg să nu dea o expresie instituționalizată credinței lor religioase. Mai mult de jumătate, 53% din populație, nu merge sau nu participă decât foarte rar la servicii religioase. Doar 46% merg la Biserică în mod regulat.”

Un argument conform căruia derularea unui astfel de studiu în România este important ar fi neconcordanțele între cercetările din domeniul psihologiei religiei existente până în prezent cu privire la acest subiect.

Religia este o caracteristică esențială pentru un număr mare de oameni. Adesea, religia influențează felul în care majoritatea oamenilor se comportă, acționează și modul în care privesc locul și rolul lor în lume. De-a lungul timpului a fost dezbătută ideea conform căreia cheia înțelegerii efectului credinței în Dumnezeu asupra asumării riscurilor/ implicării în comportamente de risc poate fi privită din două direcții – asocierea dintre Dumnezeu și control și cea între control și asumarea de riscuri. În ceea ce privește prima direcție, câțiva teoreticieni (Batson & Stocks, 2004; Berger, 1967; Freud, 1927) au postulat că religia îndeplinește nevoile psihologice de bază și impune indivizilor un sentiment de control într-o lume aparent plină de haos și incertitudine. În special, modelul de control compensator al religiei (Kay, Gaucher, McGregor, & Nash, 2010) postulează faptul că religia servește drept sursă externă de control care compensează haosul în viața internă a unei persoane.

Literatura existentă indică faptul că religia le conferă oamenilor un sentiment de control și acest control psihologic sporit poate conduce la comportamente de risc/ asumarea mai multor riscuri. De asemenea, se poate deriva din literatură ideea că există asocieri schematice învățate între conceptele despre Dumnezeu și asumarea riscului în general.

Adolescența este o perioadă plină de riscuri și oportunități. Această perioadă de dezvoltare permite tinerilor să dobândească noi capacități deoarece se confruntă cu situații noi care oferă numeroase contexte pentru experimentarea comportamentelor de risc. Angajarea în comportamente riscante este prescriptivă și servește funcții importante de socializare și dezvoltare. Tinerii se implică în astfel de comportamente pentru a-și defini și dezvolta identitatea, iar asumarea unor riscuri sănătoase le poate oferi acestora experiențe valoroase.

Într-adevăr, este cunoscut faptul că o cauză majoră a mortalității și morbidității în rândul tinerilor – accidente de mașină, omucidere, sinucidere, precum și abuzul de alcool și substanțe și activitatea sexuală neprotejată – are legătură cu comportamentele de risc (Mulye et al., 2009); iar aceste comportamente de risc sunt adesea punctele de pornire pentru morbiditatea și mortalitatea adulților.

Asumarea riscului (risk taking) reprezintă actul de a se angaja într-un comportament care implică o probabilitate destul de mare de a exista consecințe negative, precum vătămarea fizică, respingerea socială, problemele legale sau pierderile financiare.

Toate religiile lumii se ghidează după principii etice care prescriu comportamente prosociale. Exemple în acest sens pot fi parabola lui Iisus despre samarineanul milostiv, descrierea lui Lao-Tzu despre persoanele cu adevărat virtuozitate ca fiind bune atât cu oamenii buni cât și cu cei răi („Tao Te Ching: Adnotat & Explained”, 2006, Capitolul 27) sau definiția din Coran despre omul virtuos ca cel care „dă bogăția lui... pentru rude și orfani, pentru cei nevoiași și pentru cei care solicită ajutor.” (2:177)

O lungă perioadă de timp cercetătorii s-au întrebat dacă aceste principii se traduc direct în comportamentul real al credincioșilor, făcându-i mai utili, altruști sau mai virtuozitate decât cei care nu cred. Există numeroase studii care arată o asociere între religiozitate și comportamentele prosociale, cum ar fi actele de caritate, voluntariatul sau ajutorarea străinilor (Ahmed, 2009, Myers, 2012, Paciotti și colab., 2011; Regnerus, Smith, Sikkink, 1998; Saroglou, Pichon, Trompette, Verschueren, & Dernelle, 2005).

Viața religioasă în sine se dovedește a fi strâns legată de viața psihică și socială, precum și de o serie de fenomene corelate cu conștiința personală și colectivă (moralitate, concepția despre lume și ideologie).

Religiozitatea a fost studiată și din punct de vedere fenomenologic, ținând cont de caracterul său individual și social. Din această perspectivă, religiozitatea apare ca un ansamblu de credințe și comportamente care relaționează cu percepția existențială a supranaturalului și care se concretizează într-un stil de viață în care apar valori precum solidaritatea, implicarea, rugăciunea, căutarea, dialogul.

Mircea Eliade (1907-1986) a dedicat o parte importantă din opera sa studiului omului religios. Pentru Eliade, omul este, în esența sa, homo religiosus, care există și se manifestă ca om tocmai datorită faptului că simte ceea ce este sacru și are conștiință religioasă.

Principalele curențe în psihologia religiei au ca obiect de cercetare empirică: descrierea trăirilor religioase, conștiința religioasă și toate fenomenele care țin de sentimentul de vinovăție și influența moralei asupra dezvoltării personalității, tipologia religiozității (infantilă, matură, a senectuții, anxioasă, agresivă). Religiozitatea are o influență decisivă asupra sistemului valoric și asupra maturității individuale, devenind pentru tânăr un aspect extrem de personal, care se intersectează cu valorile și nevoile sale, care întărește încrederea în sine și în capacitatea sa de a controla experiențele viitoare. Trăirea religioasă a tinerilor, manifestată prin comportamente concrete, pare a fi caracterizată în special de dorința de personalizare a religiozității. Din perspectiva unei credințe tot mai personale, se poate spune că tânărul caută comportamente prin care să-și manifeste propriul crez religios într-un mod coerent cu propriile trăiri interioare. În acest cadru, religiozitatea tinerilor capătă o dimensiune profund personalizată. Despre o religie tot mai personală vorbește și Viktor E. Frankl, care afirmă: „o religiozitate în care fiecare va găsi propriul mod de a se exprima, fiecare va descoperi cuvintele cele mai intime, cele mai personale, cele mai originale pentru a i se adresa lui Dumnezeu. Acest lucru nu înseamnă că trebuie să dispară riturile și simbolurile comune. În fond, există o infinitate de idiomuri, și toate au ca bază comună același alfabet. Într-un fel sau altul, religiile specifice, în diversitatea lor, recheamă

cinci din cele șase domenii, inclusiv riscul global. Weller și Tikir (2011) studiază patru domenii și constată că emoționalitatea (stabilitatea emoțională) prezice riscuri în toate cele patru domenii (sociale, recreere, sănătate / siguranță și etică). Oamenii diferă în modul în care soluționează deciziile care implică riscuri și incertitudini, iar aceste diferențe sunt adesea descrise ca diferențe în atitudinea față de risc.

Bazându-se pe informațiile ulterioare despre diversitatea determinantilor în ceea ce privește deciziile de risc, Weber, Blais și Betz (2002) au elaborat o scală de asumare a riscurilor, Scala DOSPERT, care permite cercetătorilor și practicienilor să evalueze atât atitudinile de risc convențional (definite ca nivelurile raportate de asumare a riscurilor), cât și atitudinile riscului perceput (definit ca dorința de a se angaja într-o activitate riscantă în funcție de riscul perceput al acesteia) în cinci domenii de conținut frecvent întâlnite (de exemplu, decizii etice, financiare – descompuse ulterior în jocuri de noroc și investiții, sociale și recreative).

De exemplu, în ceea ce privește deciziile financiare, adaptat de Grable (2000), Finke și Huston (2003), toleranța la riscul financiar (FRT) exprimă nivelul maxim de incertitudine pe care cineva este dispus să îl accepte atunci când ia o decizie financiară. Pentru a evalua toleranța la riscul financiar se folosesc trei metode principale: observarea comportamentului real al investițiilor, observarea alegerilor prin experimente și crearea de scoruri din chestionare (Faff, Mulino, & Chai, 2008).

Literatura de specialitate prezintă o relație semnificativă între toleranța la riscul financiar și comportamentul financiar real. Haliassos și Bertaut (1995) arată că FRT mai mare este asociat cu o exploatare mai mare a stocurilor. În mod similar, Finke și Huston (2003) constată că cei care sunt dispuși să-și asume riscuri financiare au un procent mai mare de proprietate asupra stocurilor decât cei care au aversiune față de risc.

Acest lucru este în concordanță cu constatarea făcută de Hariharan, Chapman și Domian (2000) care susțin că persoanele care au o toleranță sporită la risc au tendința să investească în acțiuni, dar evită să investească („risk-free assets Treasury Bill (T-Bill)”. Corter și Chen (2006) susțin o corelație pozitivă între chestionarul de toleranță la risc (RTQ) și riscul de investiție.

Practici publice. Dimensiunea practicii publice se referă la așteptarea socială prin care indivizii religioși aparțin comunităților religioase care se manifestă prin participarea publică la ritualuri religioase și în activități comunitare. Intensitatea generală a acestei dimensiuni poate fi măsurată cu ușurință prin măsurarea frecvenței de participare la serviciile religioase.

Practica privată. Dimensiunea practicii private se referă la credința că indivizii religioși se dedică transcendenței în activități și ritualuri individualizate în spațiul privat.

Experiența religioasă. Dimensiunea experienței religioase se referă la așteptările sociale conform cărora indivizii religioși au „un fel de contact direct cu o realitate finală” ([9], p. 126) care îi poate afecta din punct de vedere emoțional.

4. Sentimentul de vinovăție

Rușinea/ sentimentul de vinovăție este în general recunoscută ca o emoție negativă deosebit de intensă și deseori incapacitantă, care implică sentimente de inferioritate, neputință și conștiință de sine, împreună cu dorința de a ascunde aceste deficiențe (Tangney, Miller, Flicker și Barlow, 1996). Pentru a putea fi măsurat, sentimentul de vinovăție este împărțit în următoarele fațete: rușinea de obiceiurile personale, modul de a se comporta cu ceilalți, modul în care ești tu ca persoană (felul de a fi), abilități personale, teama de a face ceva greșit, rușinea de a spune ceva prostesc, eșecul în anumite situații, rușinea față de corpul tău sau de orice parte a acestuia.

Trăsăturile de personalitate au fațete care ar putea acoperi o gamă largă de comportamente între domenii, inclusiv preferințele pentru risc și asumarea de riscuri.

Comportamentele de risc pot fi o expresie a trăsăturii de personalitate numită căutarea de senzații (Zuckerman 1994). Studiile pe termen lung efectuate de Marvin Zuckerman indică faptul că trăsătura de „căutare a senzațiilor poate fi un motiv care îi face pe oameni să întreprindă

activități riscante. Această trăsătură de personalitate a fost definită în termeni de "căutare a senzațiilor și experiențelor variate, noi, complexe și intense și a dorinței de a risca din punct de vedere fizic, social, legal și financiar pentru o astfel de experiență" (Zuckerman 1994, p. 27).

Religiozitatea se manifestă în modele distincte în viața tinerilor și astfel de modele, la rândul lor, tind să fie predictive pentru implicarea tinerilor în comportamentul cu risc.

Puterea trăsăturilor de personalitate a fost utilizată în predicțiile comportamentale în domenii precum comportamentul consumatorilor și comportamentul organizațional, dar mai puțin în contextul financiar. În prezent, cercetarile în domeniul financiar studiază relația dintre factorii psihologici, inclusiv trăsăturile de personalitate și comportamentul financiar. Multe studii s-au concentrat asupra celor cinci mari trăsături de personalitate. De exemplu, s-a constatat că cei care sunt extroverți tind să aibă economii mai mici (Brandstatter, 1996; Nyhus & Webley, 2001; Wärneryd, 1996).

Cercetările anterioare au arătat că religiozitatea generală și intrinsecă este legată într-o măsură mai mare de dimensiuni ale Big Five precum Agreabilitatea, Conștiinciozitate și, într-o oarecare măsură, Extraversia. Odată cu apariția modelului HEXACO cu șase factori de personalitate (onestitate – umilință, emoționalitate (stabilitate emoțională), extraversie, agreabilitate, conștiinciozitate, deschidere), este totuși nevoie de o privire mai diversificată asupra relației între religiozitate și personalitate. A fost demonstrat faptul că religiozitatea este mai mult asociată cu Onestitatea decât cu Agreabilitatea. Cercetările preliminare au descoperit că dimensiunea Onestitate-Umilință este una dintre cele mai puternice trăsături de personalitate care corelează cu religiozitatea, urmată de Agreabilitate. (Aghababaei 2012).

Deoarece studiile anterioare au descoperit deja o relație semnificativă între trăsăturile de personalitate și comportamentul financiar, ulterior s-au realizat și cercetări care studiază motivele care stau la baza acestei relații.

Din literatura de specialitate rezultă că extraversia este semnificativă în prezicerea riscurilor din diferite domenii, de la activitățile zilnice,

cum ar fi obiceiul de a conduce într-un mod riscant în studiul lui Dahlen și White (2006), care constată că extraversia este legată de încălcarea regulilor de circulație, accidentele rutiere și fatalități, până la tendința oamenilor de a-și risca sănătatea (de exemplu, consumul de alcool (Nicholson et al., 2005). În plus, extraversia este asociată cu riscuri sexuale mai ridicate, cum ar fi mai mulți parteneri sexuali, comportament sexual promiscuu și sex nesigur, așa cum este revizuit de Schmitt (2004).

Deoarece una dintre fațetele extraversiunii este „aventurarea (căutarea de senzații)”, este intuitiv faptul că persoanele caracterizate de această trăsătură sunt mai activate de comportamente riscante.

Gray (1987) arată că, în comparație cu alte trăsături, cum ar fi stabilitatea emoțională, extraverții reacționează mai bine la pedeapsă. Din această constatare se poate sugera faptul că persoanele extraverte pot ignora cu ușurință pedeapsa (consecințele negative) care ar urma din problemele viitoare, ceea ce ar putea avea ca rezultat o șansă mai mare de a se implica într-un comportament riscant fără a se simți vinovați ulterior.

În prezența stresului și emoțiilor greu de gestionat, nevroticii își pierd mai ușor auto-controlul și caută satisfacția în comportamentele de scăpare. Pentru a elibera stresul, ei devin mai vulnerabili la comportamente riscante, cum ar fi consumul de alcool (Martin & Sher, 1994) și sexul neprotejat/ nesigur (Trobst, Herbst, Masters, & Costa, 2002).

Deoarece persoanele agreabile preferă să evite disputele, dezacordul și violența și deoarece aceste evenimente negative sunt în conflict cu personalitatea lor agreabilă, cercetătorii au găsit o relație negativă între agreabilitate și asumarea de riscuri, cum ar fi consumul de substanțe (Terracciano, Lockenhoff, Crum, Bienvenu, & Costa, 2008), delincvența (Heaven, 1996) și riscul sexual (Schmitt, 2004).

Cei care înregistrează scoruri scăzute la itemii care măsoară deschiderea, în general, sunt mai tradiționaliști. Deschiderea poate fi văzută ca un stimul cognitiv pentru asumarea riscului (McCrae & Costa, 1997). După cum era de așteptat, există numeroase dovezi în cercetarea empirică pentru relația pozitivă dintre asumarea riscului și deschidere, cum ar fi conducerea nesigură, comportament sexual neadecvat și utilizarea substanțelor (Arthur & Graziano, 1996; Booth-Kewley & Vickers, 1994).

Conștiinciozitatea include fațete precum organizarea, disciplina și atenție. Căutarea realizărilor în viață necesită auto-disciplină și o planificare atentă a vieții. Acest lucru ar putea explica de ce persoanele conștiincioase încearcă să evite incertitudinile inutile prin implicarea mai mică în activități riscante. Multe studii au constatat că oamenii conștiincioși evită riscurile în toate domeniile. Cercetătorii au constatat că această trăsătură este corelată negativ cu infecția cu HIV (Trobst et al., 2002), accidentele auto (Arthur & Graziano, 1996) și consumul de droguri (Terracciano et al., 2008).

În studiul realizat de Burtăverde, Chraif și Aniței despre Modelul de Personalitate HEXACO și Comportamentul de conducere riscant, rezultatele au arătat că factorul de onestitate-umilință este un element important al modelelor de personalitate care explică comportamentul de conducere riscant ca fiind legat de toate formele de agresivitate a conducerii, precum și de stilurile de conducere maladaptive și adaptive și având validitate incrementală în prezicerea expresiei verbale agresive, de conducere riscantă, de conducere de mare viteză și de conducere atentă. În plus, în comparație cu modelul Big Five, modelul HEXACO a avut o putere de predicție mai bună în ceea ce privește conducerea agresivă.

Există variații semnificative în ceea ce privește exprimarea religioasă, iar un număr tot mai mare de cercetări sugerează importanța examinării acestei variații în rândul adulților emergenți față de implicarea în comportamente antisociale și cu un grad ridicat de risc.

Este demonstrat faptul că implicarea religioasă este adesea asociată pozitiv cu o varietate de rezultate comportamentale importante (Koenig, King, Carson, 2012; Salas-Wright, Lombe, Maynard și Vaughn, 2014). De exemplu, cercetarea a demonstrat că tinerii care sunt religioși au mai puține șanse să folosească și să abuzeze de substanțe (Johnson, Sheets, & Kristeller, 2008) și să participe la comportamente antisociale precum crima (Baier & Wright, 2001) (Wright, Vaughn, & Maynard, 2014a).

Totuși, majoritatea studiilor s-au concentrat în primul rând pe examinarea rolului protector al elementelor individuale ale religiozității, cum ar fi religiozitatea publică (de exemplu, participarea la serviciile religioase, participarea la grupuri religioase etc.) sau religiozitatea privată

(de exemplu, importanța credințelor religioase, influența credinței asupra comportamentului etc.). Deși ambele abordări pot servi cu siguranță pentru a elucida elementele importante ale relației dintre religiozitate și comportamentul de risc, un număr tot mai mare de cercetări arată că diferitele componente ale religiozității tind să se manifeste nu în mod independent, ci mai degrabă în moduri care reflectă adesea prezența unor profile de religiozitate stabile (Good, Willoughby, & Busseri, 2011, Hodge, Andereck, & Montorya, 2007; Pearce & Denton, 2011; Smith și Snell, 2009).

Rolul religiozității, o variabilă a personalității la nivel cognitiv, a fost examinat în raport cu alte atribute de personalitate (valori, atitudini și convingeri) și implicarea în încălcări normative (experiență sexuală timpurie, consum de marijuana, comportament de tip delincvent) pe eșantioane de adolescenți și tineri. Rezultatele au arătat că variația religiozității a fost semnificativ legată de variația implicării în comportamentul problematic și că religiozitatea servește ca o variabilă de control personal împotriva acestei implicări.

În timp ce mai multe studii recente au examinat profilurile de religiozitate la adolescenți (Good et al., 2011) și asocierile dintre apartenența la un anumit profil și implicarea în comportamentul cu risc (Pearce & Denton, 2011, Salas-Wright et al., 2012; Smith & Denton, 2005), câteva studii au examinat astfel de relații la tineri și adulți (Smith & Snell, 2009). Examinarea mai profundă a acestor relații este importantă din mai multe motive. În primul rând, schimbările de dezvoltare între adolescență și vârsta adultă arată că diferențele pot fi semnificative în ceea ce privește profilurile de religiozitate în aceste două perioade de dezvoltare.

O cercetare a legăturilor dintre profilurile de religiozitate și comportamentul cu risc la vârsta adultă este, de asemenea, importantă, având în vedere că natura comportamentului de risc se schimbă odată cu trecerea adolescenței și până la maturitate (Arnett, 2005). De exemplu, în timp ce consumul de alcool este ilegal și considerat a fi deviant în rândul adolescenților, ambele implicații juridice și sociale ale unei astfel de utilizări sunt distincte în rândul tinerilor adulți (Oostveen, Knibbe, & De Vries, 1996). În plus, prevalența consumului de alcool și a consumului

ilicit de droguri și a abuzului crește semnificativ între perioadele de dezvoltare a adolescenței și vârsta adultă (Arnett, 2005; Merikangas & McClair, 2012).

Cu toate acestea, există o serie de întrebări importante privind natura profilurilor de religiozitate și relația lor cu comportamentele de risc în rândul adulților în curs de dezvoltare.

După cum a fost menționat anterior, religiozitatea a fost identificată în mod consecvent în literatura de specialitate ca un factor de protecție pentru o varietate de comportamente problematice. În ceea ce privește comportamentul antisocial, tinerii care sunt implicați în comunitățile religioase și care atribuie o mare valoare angajamentului religios sunt mai puțin susceptibili în a fi implicați în comportamente violente, cum ar fi lovirea, lupta, atacurile violente și purtarea armelor (Baier & Wright, 2001, Herrenkohl et al., 2003, Salas-Wright, Olate, Vaughn, & Tran, 2013, Salas-Wright și colab., 2014, Smith & Faris, 2002). Dincolo de violență, un corp din ce în ce mai robust de studii din literatură sugerează, de asemenea, o asociere, în sensul unei implicări mai reduse, între religiozitate și comportamente criminale, cum ar fi furtul și vânzarea de droguri (Johnson, Jang, Larson și De Li 2001; Johnson, Larson, DeLi, & Jang, 2000; Salas-Wright, Hernandez, Maynard, Saltzman și Vaughn, 2014; Salas-Wright, Olate și Vaughn, 2013b, Salas-Wright, Tirmazi, Lombe și Nebbitt, 2014).

Religiozitatea s-a dovedit, de asemenea, a fi un factor protector împotriva consumului de substanțe și a abuzului de substanțe, deoarece adolescenții implicați religios și adulții în curs de dezvoltare sunt mai puțin susceptibili să raporteze consumul de tutun, alcool, marijuana și o varietate de substanțe ilicite (Johnson et al., 2000, 2008; Kim, 2010; Salas-Wright, Olate și Vaughn, 2013a). Nu numai că tinerii religioși folosesc substanțe cu o frecvență mai redusă, dar sunt și mai puțin predispuși de a dezvolta tulburări de consum a substanțelor, precum abuzul de substanțe și dependența chimică (Edlund și colab., 2010, Koenig et al., 2012, Nasim, Utsey, Corona , Și Belgrad, 2006). În mod special, aceste relații au fost identificate în diferite aspecte ale religiozității, inclusive frecvența prezenței la biserică, cultura religioasă și practicile religioase private

(Cochran, Wood, & Arneklev, 1994; Fischer, 2010, Salas-Wright, Vaughn, Maynard, Clark & Snyder, 2014; Smith & Faris, 2002). Pe scurt, dovezile sugerează un model relativ stabil și consecvent în care nivelurile ridicate de religiozitate tind să se traducă în niveluri mai scăzute ale comportamentului de risc.

În studiul realizat de Kelly M. Murray, Joseph W. Ciarrocchi, Nichole A. Murray-Swank cu privire la spiritualitate, religiozitate, rușine și sentimental de vinovăție ca predicatori ai atitudinilor și experiențelor sexuale, rezultatele sugerează că spiritualitatea a fost corelată negativ cu permisiunea/ permisivitatea sexuală și implicarea în activități sexuale cu grad ridicat de risc. De asemenea, cu cât mai mult cineva a participat la serviciile religioase, cu atât mai puțin probabil este să fi avut mai mulți parteneri în ultimele trei luni. Un sentiment de înstrăinare de Dumnezeu a prezis rușinea și vinovăția, dar rușinea și sentimentul de vinovăție însăși nu prezic anumite practici sexuale. Aceste constatări sugerează că atitudinile și experiențele sexuale sunt legate atât de spiritualitate, cât și de practicile religioase, independent de personalitate, în timp ce acestea nu au nici o legătură cu rușinea și vina.

În concluzie, este susținut faptul că dimensiunile unice ale religiozității cu o importanță majoră în viața oamenilor sunt convingerile religioase, ideologia, practica externă, practica personală și experiența religioasă. Aceste dimensiuni sunt asociate una cu cealaltă. Este relativ neobișnuit pentru cei care nu au credință religioasă sau anumite experiențe în acest domeniu să practice religia personal, cu toate că nu este imposibil, după cum a subliniat Allport (1950) în prezentarea categoriei sale de orientare religioasă extrinsecă. De asemenea, cei care sunt în mod exclusiv mai religioși tind să fie mai activi din punct de vedere personal, dar și extern. Totuși, este susținut, de asemenea, faptul că aceste dimensiuni sunt suficient de diferite pentru a justifica un model de măsurare în care acestea rămân oarecum unice unul față de celălalt.

În dicționarul Merriam-Webster, religiozitatea înseamnă credința într-o putere care trece dincolo de sine prin care individul încearcă să satisfacă cerințele vieții și pe care le exprimă în acte de cult și slujire

(Ghufran & Ansari, 2008). În viața de zi cu zi, religia joacă un rol important în formarea **personalității** noastre. Mulți oameni care suferă de boli mintale, de probleme emoționale sau de dificultăți situaționale caută refugiu în religie pentru confort, speranță și înțelegere. În timp ce unii găsesc ajutor, alții nu sunt complet eliberați de stresul lor mental sau de tendințele de **comportament** distructive.

Înmulțirea comportamentelor de risc, în ciuda eforturilor de a le minimiza, a determinat cercetătorii să caute anumiți factori de protecție. În conformitate cu modelele de asumare a riscurilor, cum ar fi Jessor (1992), religiozitatea este un factor potențial de protecție asociat cu diverse comportamente de risc pentru sănătate în rândul studenților (Rostosky et al., 2007, Sinha et al., 2007). Interdicțiile și convingerile religioase îi pot descuraja pe aceștia să se angajeze în comportamente în care își pot risca sănătatea, iar implicarea în anumite practici motivate de religiozitate poate fi un factor de protecție a sănătății (Garcia et al., 2013, Koenig 2012). Studiile au constatat că religiozitatea promovează comportamente sexuale cum ar **menținerea virginității** pentru o perioadă mai lungă de timp (Mbotho et al., 2013, Rostosky et al., 2004), angajarea minimă în activitatea sexuală (Gyimah et al. Zaleski și Shiaf fi ne 2000) și evitarea implicării în relații sexuale cu un număr mare de parteneri (Gold și colab., 2010, Nicholas și Durrheim 1995).

Pe lângă sexualitate, religiozitatea este asociată negativ atât cu reducerea fumatului, cât și cu încetarea completă a acestui comportament (Nonnemaker et al., 2006). În mod similar, unele aspecte ale religiozității sunt asociate negativ cu abuzul de substanțe și droguri (Bartkowski și Xu 2007, Gomes și colab., 2013, Rose et al., 2015, Steinman 2008). S-au găsit, de asemenea, beneficii ale religiozității în ceea ce privește activitatea fizică și dieta (Henderson și Ellison 2015, Kim și Sobal 2004, Tan și alții, 2014). Deși multe aspecte ale religiozității au tendința de a descuraja comportamentele de risc pentru sănătate (Hart et al., 2004, Koenig 2012, Peltzer și colab., 2016, Roff et al., 2005), **motivațiile** religiozității orientate mai personal, cunoscute sub denumirea de religiozitate intrinsecă, par să servească cel mai bine acestui scop (Mashegoane et al., 2012).

Religiozitatea intrinsecă se referă la o orientare religioasă în care individul în cauză se implică în viața religioasă din proprie inițiativă. O persoană care este orientată intrinsec în religie este probabil să-și organizeze și să mobilizeze credințele personale și activitățile în jurul acesteia. Acest lucru este diferit de religiozitatea extrinsecă, o orientare în care religia servește numai scopurilor extra-religioase, personale și sociale. Relația dintre orientarea religiozității și comportamentele de risc pentru sănătate tinde să urmeze un model în care religiozitatea intrinsecă și extrinsecă sunt asociate negative, respectiv pozitiv cu astfel de comportamente (Haerich 1992; Rowatt și Schmitt 2003). Religiozitatea intrinsecă pare să fie eficientă prin promovarea autocontrolului (McCullough și Willoughby 2009) și prin suprimarea impulsivității, trăsătură asociată cu o serie de comportamente de risc pentru sănătate (Caribe și colab., 2015). Deși religiozitatea intrinsecă este asociată în mod obișnuit cu comportamentele de sănătate mai puțin riscante și cu rezultatele pozitive în sănătate, există studii care au găsit o relație pozitivă între această variabilă și anumite comportamente de risc pentru sănătate (de exemplu, lipsa activității fizice, comportamentul de risc în ceea ce privește nutriția, Peltzer et al.).

Consecvente cu cercetarea lui Braam, și alte cercetări care au corelat dimensiunea religioasă cu sentimentele de vinovăție au relevat că indivizii care au mai des sentimente de vinovăție tind să fie afiliați la o religie și au scoruri mai înalte la măsurătorile privind ortodoxia și valorile religioase (Demaria și Kassinove, 1988; Fehr și Stamps, 1979 apud Quiles și Bybee, 1997). Watson, Morris și Hood (1988, apud Ellison și Lewin, 1998) au descoperit că anumite credințe ale religiei ortodoxe referitoare la păcatul originar, divinitatea omniprezentă și omnipotentă sunt corelate negativ cu stima de sine, efect ce nu apare și în cazul percepției sau credinței grației sau iertării divine.

Limitele studiilor anterioare

Având în vedere numărul total al persoanelor afectate și numărul limitat de studii din România, există un decalaj în literatura de specialitate în domeniile de interes legate de comportamentele de risc, cum ar fi

modul în care **credințele** și practicile religioase comune, simbolurile și metaforele ar putea afecta individul sau familia acestuia.

Majoritatea studiilor realizate până în prezent pe această temă au caracter cross – secțional, transversal, **prezentând restricții** pentru a deduce o relație cauză-efect directă între variabilele implicate în studii.

Măsurile generale ale religiozității se referă la intensitatea, **semnificația** sau **importanța** pentru individ. Cel mai des utilizate sunt scalele cu un singur item care solicită un auto-raport despre importanța subiectivă a religiei sau despre importanța **identității** religioase, de exemplu „cât de importantă este religia pentru tine” sau „cât de religios/ religioasă te consideri tu”. Acestea permit cea mai economică evaluare a intensității generale a religiozității. Cu toate acestea, există cel puțin două probleme fundamentale în ceea ce **privește această abordare**. În primul rând, fidelitatea scalelor cu un singur item este **nedefinită**. În al doilea rând, **validitatea** unor **astfel** de scale este discutabilă, deoarece rămâne neclar care sunt criteriile pe care un respondent le **evaluează** pentru a oferi răspunsul.

Nu în ultimul rând, **diferențele** individuale dintre persoanele care sunt spirituale și religioase și cele care sunt spirituale, dar nu religioase, au dovedit necesitatea de a lua în calcul ambele tipuri de **spiritualitate**. Sintetizând, una dintre cele mai mari limite a cercetărilor **anterioare** este folosirea **auto-reportărilor**; ar fi util în cercetările viitoare să se utilizeze mai multe metode de **măsurare** și să se examineze populațiile neexamine/vulnerabile (de exemplu, **minoritățile**). O altă limită este că nu s-au epuizat toate **dimensiunile** religiozității prin utilizarea diferitelor instrumente.

O dimensiune a religiozității care nu a fost inclusă în majoritatea studiilor și care ar putea fi luată în considerare este **dimensiunea „intelectuală”**. Această dimensiune reprezintă ceea ce o persoană știe despre principiile de bază sau despre elementele sacre ale unei religii (Glock 1962). O altă dimensiune este cea experiențială (Faulkner and De Jong 1966; Glock 1962) care reflectă măsura în care o persoană a **simțit** sau a perceput divinul într-un anumit moment sau context.

Prezentarea obiectivelor

Studiul de față are două obiective generale, și anume examinarea relației dintre trăsăturile de **personalitate** și implicarea în comportamente de risc, precum și modul în care religiozitatea și sentimentul de vinovăție influențează/ moderează această relație. Primul obiectiv general este axat pe diferențele dintre oameni în ceea ce privește implicarea în anumite comportamente de risc în funcție de trăsăturile de personalitate dominante. **Identificarea diferenței** între indicatorii implicării în astfel de comportamente cu grad diferit de risc în funcție de apartenența la o grupare religioasă (de gradul de religiozitate) și de sentimentele de vinovăție care apar este cel de-al doilea obiectiv general al acestui studiu.

În ultimele două decenii s-a observat o creștere semnificativă a religiozității tinerilor din România, și deși religiozitatea este asociată în mod obișnuit cu comportamentele sănătoase mai puțin riscante și cu rezultatele pozitive în ceea ce privește sănătatea, există studii care au găsit o relație pozitivă între această variabilă și anumite comportamente de risc pentru sănătate (de exemplu, lipsa activității fizice; Peltzer et al. 2016). Studiul prezent analizează relația dintre religiozitate și sentimentul de vinovăție și implicarea într-o serie de comportamente de risc pentru tinerii România. Un alt scop este de a clarifica, în special în contextul român, relația dintre variabilele religiozității și comportamentele de risc.

H1: Se presupune că există diferențe semnificative la nivelul personalității în ceea ce privește gradul de implicare în anumite comportamente de risc.

H1.1: Există o corelație pozitivă între nivelul extraversiei și implicarea în comportamente de risc în rândul tinerilor.

H1.2: Există o corelație negativă între nivelul nevrotismului și implicarea în comportamente de risc în rândul tinerilor.

H1.3: Există o corelație negativă între nivelul agreabilității și implicarea în comportamente de risc în rândul tinerilor.

H1.4: Există o corelație pozitivă între nivelul deschiderii spre experiență și implicarea în comportamente de risc în rândul tinerilor.

H1.5: Există o corelație negativă între nivelul conștiinciozității și implicarea în comportamente de risc în rândul tinerilor.

H1.6: Există o corelație negativă între nivelul onestității și implicarea în comportamente de risc în rândul tinerilor.

H2: : Se presupune că religiozitatea moderează relația dintre factorii de personalitate și implicarea în comportamente de risc.

H2.1: Se presupune că religiozitatea moderează relația dintre Extraversie și implicarea în comportamente de risc.

H2.2: Se presupune că religiozitatea moderează relația dintre nevrotism și implicarea în comportamente de risc.

H2.3: Se presupune că religiozitatea moderează relația dintre deschidere și implicarea în comportamente de risc.

H3: Se presupune că sentimentul de vinovăție moderează relația dintre factorii de personalitate și implicarea în comportamente de risc.

H3.1: Se presupune că sentimentul de vinovăție moderează relația dintre Extraversie și implicarea în comportamente de risc.

H3.2: Se presupune că sentimentul de vinovăție moderează relația dintre Deschidere și implicarea în comportamente de risc.

ÎNVĂȚĂTURA CU PRIVIRE LA ESHATOLOGIE CUPRINSĂ ÎN SFINTELE EVANGHELII

Drd. Ionuț Gheorghiță SECARĂ

Introducere

În toate scrierile Noului Testament se exprimă credința că prin Mântuitorul Hristos, Dumnezeu a pătruns în istoria omului. Astfel, putem spune că veșnicia a pătruns în timp și istoria omului a intrat în ultima ei fază, cea eshatologică. Dorința de a descrie această nouă situație de fapt nu a fost ușoară pentru că limbajul omenesc, caracterizat prin relativitate așa cum este orice experiență umană, și-a arăta ușor limitele inerente. Perspectiva eshatologică adusă de Fiul lui Dumnezeu a relevat lipsurile și limitele limbajului uman, obligându-i pe scriitorii creștini să găsească noi modalități de exprimare. Timpul viitor care este specific limbajului eshatologic a fost înlocuit, însă fără să fie înlăturat, cu timpul prezent în încercarea de a demonstra că pentru cei care cred în Hristos istoria a intrat deja în ultima faza și sfârșitul istoriei a început. Bineînțeles că timpul viitor specific limbajului eshatologic nu dispare, deoarece în cărțile Noului Testament se vorbește despre un sfârșit al istoriei, istorie ce nu a încetat atunci când Fiul lui Dumnezeu s-a întrupat¹. Eshatologia a fost inaugurată prin venirea lui Iisus și este în proces de desăvârșire, dar împlinirea și încheierea acestui proces ține încă viitorului.

---

¹ Nicole Chibici-Revneanu, „The hour comes and now is here” (In. 4,23; 5,25). The Eschatological meaning of the johannine ὥρα», în *Sacra Scripta*, nr. 1, 2008, p. 73

I. Eshatologia creștină în cadrul revelației Noului Testament

Tema eshatologiei joacă un rol **proeminent** în cadrul învățăturii Noului Testament. Creștinismul, din însăși **originea** sa, are un caracter eshatologic. Acest lucru rezultă din faptul că învățătura sa se bazează pe venirea lui Mesia și inaugurarea lucrării Sale; iar din punctul de vedere al Vechiului Testament aceste **evenimente** fac parte din eshatologie. Este foarte adevărat că în teologia iudaică zilele venirii lui Mesia nu au fost întotdeauna incluse în era escatologică propriu-zisă, dar au fost adesea considerate ca fiind o introducere a vremurilor eshatologice.

Acest punct de vedere este într-o oarecare măsură arătat și în Noul Testament, întrucât, datorită apariției lui Mesia și împlinirii **profețiilor** se remarcă două etape, respectiv cea mesianică reprezentată de activitatea mântuitoare a lui Iisus și cea viitoare de la judecată. Astfel, Noul Testament atrage perioada mesianică într-o legătură mult mai strânsă cu procesul strict eshatologic decât iudaismul.

Distincția în iudaism s-a bazat pe o **conștiință** a diferenței între cele două etape, conținutul epocii mesianice fiind mult mai puțin conceput spiritual și transcendent decât cel al statului final. În unele cazuri, aceasta presupune o confirmare a faptului că au început deja să aibă loc mari evenimente eshatologice și că **credincioșii** au cunoscut deja cel puțin parțial aspectele eshatologice. Astfel, **împărăția** lui Dumnezeu din învățătura Domnului nostru este **împărăția** finală; conform discursurilor din Ioan, viața **veșnică** este în principiu realizată aici; la Pavel, întâlnim o perioadă de pregătire înainte de ultima **judecată** și **învierea** în Hristos, iar viața în Duhul Sfânt este primul fruct al statului ceresc care va veni. Există sentimentul puternic cu privire la faptul că timpul escatologic a sosit și că el face parte acum din istorie. (Evrei 2, 3; 9, 11; 10, 1; 12, 24). Credincioșii trăiesc în „ultimele zile”, deoarece „a venit sfârșitul veacurilor”, însă „ultima zi” și „împlinirea veacului”, se află încă în viitor (Matei 13, 39-40, 49; 24, 3; 28, 20; Ioan 6, 39, 44, 54; 12, 48; I Corinteni 10, 11; 2 Timotei 3, 1; Evrei 1, 2; 9, 26; 1 Petru 1, 5, 20; 2 Petru 3, 3; Iuda 1, 18).

Paradoxul exprimării eshatologice este specific Noului Testament, și este exprimat foarte clar în Evanghelia a IV-a a lui Ioan. În această

Evangelhiei înțelegem că „acum este judecata acestei lumi” (Ioan 12, 31), ceasul este acum „când morții vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu, și cei ce vor auzi vor învia” (Ioan 5, 25), în același timp cel care crede în Iisus are deja viață veșnică (Ioan 5,24). Pe de altă parte tot în Ioan se vorbește despre cea de a doua venire a Domnului și despre „ziua de apoi”, atunci când toți cei din morminte vor învia pentru a fi judecați și răsplătiți în funcție de credința pe care o au în Dumnezeu și faptele lor, unii cu viața veșnică iar alții cu osânda veșnică (Ioan 5, 28-29; 6,39-40, 44,54; 12,48).

Expresia „vine ceasul și acum este” din Ioan 4,23; 5,25 reprezintă expresia cea mai clară a acestui paradox ioaneic². Această expresie, caracteristică Evangelhiei lui Ioan, este marcată de tensiunea eshatologică dintre „deja” și „nu încă”, și aduce aspectele prezente și pe cele viitoare ale perspectivei eshatologiei ioaneice.

Faptul că creștinii Bisericii primare au manifestat un real interes pentru discursul eshatologic nu a fost doar un rezultat al experienței lor religioase³. Eshatologia a exprimat și a întrupat un supranaturalism profund precum și caracterul soteriologic al învățăturilor Mântuitorului din Noul Testament. Lumea viitoare nu a fost rezultatul dezvoltării naturale, ci a fost consecința interpunerii divine în procesul istoriei. Cel mai profund motiv al dorinței de a participa la viața viitoare pentru această lume a fost conștientizarea caracterului anormal al lumii actuale grav afectată de păcat și rău. Aceasta reprezintă explicația pentru care doctrina mântuirii regăsită în Noul Testament s-a dezvoltat într-o mare măsură fiind în strânsă legătură cu doctrina escatologică. Experiența actuală a fost întotdeauna interpretată în lumina viitorului eshatologic. Acest aspect este deosebit de important deoarece numai așa se poate aprecia în mod corect speranța generală regăsită în cadrul Bisericii primare cu privire la întoarcerea Domnului într-un viitor apropiat.

---

² Ruben Zimmermann, „Eschatology and time in The Gospel of John”, in *The Oxford Handbook of Johannine Studies*, editat de Judith M. Lieu, Martinus C. de Boer, Oxford University Press, Oxford, 2018, p. 192

³ Markus Mühling, *T&T Clark Handbook of Christian Eschatology*, T&T Clark, Bloomsbury, 2015, p. 67

Eshatologia Noului Testament stă în strânsă legătură cu cea a Vechiului Testament și cu iudaismul deoarece este dezvoltată pe baza revelației antice vechi-testamentară⁴. Eshatologia creștină a Noului Testament nu aduce un sistem complet nou și o terminologie inedită, ci le îmbunătățește și le desăvârșește. La acel moment, în iudaism existau două tipuri distincte de perspective eshatologice. Există speranța națională care se învârtea în jurul destinului lui Israel. Alături de ea exista o formă transcendentă de eshatologie cu perspectivă cosmică, care avea în vedere destinul universului și al omului. Prima dintre acestea reprezintă forma inițială a eshatologiei Vechiului Testament și, prin urmare, ocupă un loc legitim în începuturile dezvoltării Noului Testament, în special în profețiile despre nașterea lui Mesia regăsită și în predica lui Ioan Botezătorul.

Cealaltă perspectivă, deși într-o oarecare măsură produsul dezvoltării teologice ulterioare, se află prefigurată în anumite profeții, în special în Daniel, și, departe de a fi împrumutată din sursele babilonice, reprezintă adevărata dezvoltare a principiilor revelației profetice a Vechiului Testament care se referă la finalitatea lumii. Structura eshatologiei a Noului Testament se apropie de ultima, întrucât Fiul lui Dumnezeu întrupându-se, nu mai exista așteptarea unui mântuitor, ci așteptarea venirii a doua a lui Hristos și îndeplinirea Parusiei⁵.

În unele dintre scrierile apocaliptice ale Vechiului Testament se încearcă un compromis între aceste două perspective, astfel că realizarea uneia duce la îndeplinirea celeilalte, speranța națională fiind împlinită într-o împărăție mesianică provizorie cu durată limitată (400 sau 1000 de ani), urmează să fie înlocuită la sfârșit cu starea eternă. Noul Testament nu urmează întru totul teologia iudaică. Chiar dacă privește lucrarea lui Hristos ca fiind preliminară în ordinea desăvârșită a lucrurilor, ea nu separă cele două perspective, adică nu îl exclude pe Mesia din cadrul evenimentelor eshatologice și a judecății universale de la sfârșitul lumii, El Însuși fiind Judecătorul suprem.

---

⁴ Henning Graf Reventlow, *Eschatology in the Bible and in Jewish and Christian Tradition*, Sheffield Academic Press, Sheffield, 1997, p. 44

⁵ C. Norman Kraus, *God Our Savior: Theology in a Christological Mode*, Wipf & Stock Publishers, Eugene, OR, 2006, p. 38

Astfel, figura lui Mesia devine centrală în întregul proces eshatologic, mult mai mult decât este cazul în iudaism. Toate etapele acestui proces, învierea, judecata și viața veșnică primesc impresia semnificației absolute pe care credința creștină o atribuie lui Iisus ca Hristos. Prin acest caracter hristocentric, eshatologia Noului Testament dobândește, de asemenea, o unitate și o simplitate mult mai mare decât se poate deduce din iudaism. Totul este practic redus la marile idei ale învierii și ale judecării ca urmare a Parusiei lui Hristos.

În Noul Testament doctrina eshatologică este foarte bine conturată. Ea are în vedere două veacuri succesive. Aceste două vârste se disting ca „această epocă” sau „veacul acesta” (Matei 12,32; 13, 22; Luca 16, 8; Romani 12, 2; 1 Corinteni 1, 20; 2, 6-8; 3,18; 2 Corinteni 4, 4; Galateni 1, 4; Efeseni 1, 21; 2, 2; 6,12; 1 Timotei 6,17; 2 Timotei 4,10; Tit 2,12) și „veacul viitor” (Matei 12, 32; Luca 18,30; Luca 20, 35; Efeseni 2,7; Evrei 6, 5). Fiecare epocă sau veac are propria caracteristică a lucrurilor. În limba aramaică termenul *olam* desemnează ambele veacuri, cel prezent și cel viitor, pe când în limba greacă termenul *aion* de regulă semnifică vârsta și mai rar lumea, pe când *kosmos* are înțelesul de lume⁶.

În general, eshatologia Noului Testament vorbește de cele două veacuri ca răspuns la cele două sfere de ființă (cea prezentă și cea viitoare), astfel încât venirea noii epoci presupune caracterul unei revelații și extinderi a ordinii lucrurilor.

Textele Sfintei Scripturi arată faptul că eshatologia Noului Testament nu poate fi redusă doar la acele pasaje din Sfânta Scriptură care se referă la ce se întâmplă după moartea omului, nici înțeleasă doar în relație cu acele texte scripturistice care se referă exclusiv la evenimente eshatologice ce se vor întâmpla în viitor (Parusia, Judecata Universală, Învierea, etc.). Termenul trebuie înțeles în sens mai larg, respectiv ca fiind o fază finală a istoriei omului pregătită de anumite evenimente ale istoriei mântuirii și până la un anumit moment⁷.

---

⁶ Gustaf Dalman, *The Words of Jesus Considered in the Light of Post-Biblical Jewish Writings and the Aramaic Language*, Creative Media Partners, LLC, Sacramento, CA, 2018, pp. 132-133

⁷ George Eldon Ladd, „Why not Prophetic - Apocalyptic?”, în *Journal of Biblical Literature*, 1957, vol. 76, nr. 3, p. 194

Eshatologia care se regăsește în învățătura ortodoxă și care are fundamente revelaționale este înțeleasă ca fiind cea inaugurată prin venirea Fiului lui Dumnezeu, cât și cea viitoare, la Parusia Domnului. A fi ortodox reprezintă în primul rând a vieții credința creștină în mod deplin și din acest motiv eshatologia ortodoxă este mai întâi de toate una a experienței. Participarea creștinului ortodox la viața Împărăției lui Dumnezeu, pe de o parte, se poate face prin viața sacramentală a Bisericii și pe de altă parte prin experiența mistică a credinciosului. Între cele două nu există un individualism sau separare pentru că același Duh Sfânt lucrează în amândouă, pentru înfierea noastră și participarea la viața împărăției lui Dumnezeu.

II. Eshatologia creștină cuprinsă în Sfintele Evanghelii

Creștinismul, încă de la începuturile lui, a avut un caracter eshatologic. Acest lucru este evidențiat în primul rând din textele Sfintelor Evanghelii care vorbesc despre activitatea Mântuitorului Hristos și mesajul pe care Fiul lui Dumnezeu L-a adus oamenilor. Foarte multe texte evanghelice, precum parabolele lui Iisus, proclamarea Împărăției lui Dumnezeu, minunile, rugăciunile Domnului și ultima cină, arată această dimensiune eshatologică puternică. Capitolul 13 din Evanghelia lui Marcu 13, cu corespondență în Matei 24 și Luca 21, reprezintă un discurs escatologic lung, susținut, care prezintă suferințele de la sfârșitul veacurilor, scurtarea zilelor și venirea Fiului Omului în slavă. „Adevărat grăiesc vouă că nu va trece neamul acesta până ce nu vor fi toate acestea” (Marcu 13, 30). În afară de cap. 13, mai găsim la Marcu referințe eshatologice 9: 1, „Adevărat grăiesc vouă că sunt unii, din cei ce stau aici, care nu vor gusta moartea, până ce nu vor vedea împărăția lui Dumnezeu, venind întru putere”. De asemenea, și Matei 10:23, Luca 12: 39-40, 22:18 indică venirea Împărăției și întoarcerea lui Iisus în slavă.

Trebuie subliniat faptul că Evangheliile îl arată pe Iisus ca fiind împlinirea Împărăției Cerurilor și anunță venirea Sa în slavă, într-un viitorul recent. Principalul accent în Evanghelii se pune pe o viziune pozitivă și puternică a unei împărății care înfrânge păcatele societății; se pune pe o lume restaurată a vieții și oamenilor transformați. Este și o viziune a victoriei finale asupra forțelor răului.

În sensul cel mai larg, termenul eshatologie include toate concep-tele vieții dincolo de moarte și tot ce este legat de ea, cum ar fi raiul și iadul, nemurirea, învierea, renașterea și ultima judecată.⁸ Eshatologia se referă la înțelegerea omului cu privire la noțiunea de trup și suflet, cu privire la sistemele de valori și la viziunea asupra lumii. Dar timpul eshatologic nu este doar o perioadă de criză. Este, de asemenea, un moment de mântuire, deoarece venirea Mântuitorului este așteptată și sărbătorită⁹.

În diferite texte ale Vechiului Testament regăsim și așteptarea unui fel de înviere: „Dar eu știu că Răscumpărătorul meu este viu și că El, în ziua cea de pe urmă, va ridica iar din pulbere această piele a mea ce se destramă. Și afară din trupul meu voi vedea pe Dumnezeu”(Iov 19, 25-26) sau „Apucatu-m-ai de mâna mea cea dreaptă. Cu sfatul Tău m-ai povățuit și cu slavă m-ai primit” (Psalmul 72, 23). Aceste texte indică o așteptare care are legătură cu viața de aici pe pământ¹⁰. Despre judecată găsim referințe în Isaia 26,14: „Morții nu vor mai trăi și umbrele nu vor învia, fiindcă Tu le-ai pedepsit și le-ai nimicit și ai șters până și numele lor”; „Morții Tăi vor trăi și trupurile lor vor învia! Deșteptați-vă, cântați de bucurie, voi cei ce sălășluiți în pulbere! Căci roua Ta este rouă de lumină și din sânul pământului umbrele vor învia.” (Isaia 26,19) sau „Și-i vor stăpâni pe ei cei dreپți și ajutorul ce-l nădăjduiau din slava lor, se va învechi în iad” (Psalmul 48, 15).

În unele texte ale Vechiului Testament se vorbește despre înviere, una a bucuriei pentru cei dreپți și a osândei pentru cei care au făcut păcate: „Și mulți dintre cei care dorm în țărâna pământului se vor scula, unii la viață veșnică, iar alții spre ocară și rușine veșnică” (Daniel 12: 2). Georg Fohrer afirmă că Daniel 12, 2 este singurul pasaj din Vechiul Testament care susține speranța unei învieri¹¹.

Sfântul Evanghelist Luca vorbește despre o înviere a celor neprihăniți (Luca 14, 14), care apare probabil în timpul celei de-a doua veniri.

---

⁸ Hans Schwarz, *Eschatology*, Eerdmans Publishing Co., Michigan , 2000, p. 26

⁹ *Ibidem*, p. 27

¹⁰ *Ibidem*, p. 39

¹¹ Georg Fohrer, *History of Israelite Religion*, SPCK Publishing, London, 1973, p. 389

El aici nu explică ce se întâmplă cu sufletele celor răi, însă în mod evident acestea vor fi pedepsite și aruncate în Gheena.

Unii exegeți consideră că textul de la Luca 14, 14 unde se vorbește despre învierea celor drepti, ar putea face parte dintr-o sursă anterioară, neexistând în textul original. Pe baza mai multor versete din Faptele Apostolilor, s-a presupus că Luca presupune o înviere pentru toți și o judecată universală în timp ce Luca 14 se referă la învierea numai a celor drepti¹².

Totuși, este cert faptul învierea celor drepti este un element esențial în soteriologia lui Luca. Atunci când saducheii îl întreabă pe Iisus despre înviere, răspunsul lui Iisus în conformitate cu Luca diferă considerabil de cel al lui Marcu și Matei (Matei 22, 23-33, Marcu 12, 18-27; Luke 20, 27-40). Saducheii au întrebat despre o femeie care se căsătorește cu șapte frați pentru că nici unul nu i-a lăsat nici un copil – la înviere a cărei soție va fi ea? Potrivit lui Matei și lui Marcu, Iisus a răspuns că întrebarea este greșită, deoarece în înviere „nu se căsătoresc nici nu sunt date în căsătorie, ci sunt ca îngerii din cer”. Luca are o versiune mai completă spunând că învierea, în sensul de rai, este numai pentru cel drept: „Fiii veacului acestuia se însoară și se mărită; Iar cei ce se vor învrednici să dobândească veacul acela și învierea cea din morți, nici nu se însoară, nici nu se mărită”. (Luca 20, 34-35).

În evanghelia lui Luca regăsim mențiuni explicite cu privire la ce se întâmplă după moarte. În primul rând există o răsplătă și o pedeapsă imediată postmortem. În al doilea rând în Luca se vorbește de învierea celor drepti. Astfel omul se confruntă astfel cu o judecată după moarte în urmă căreia sufletul celui rău este trimis în iad, în timp ce cel neprihănit intră în Paradis din care este înviat de Iisus în timpul celei de a doua veniri a Lui.

Prin analogie cu accentul pus de izraeliți asupra vieții de aici pe pământ, judecata lui Dumnezeu a fost concepută mai întâi ca o judecată aici pe pământ și în timpul vieții noastre. Dumnezeu judecă toate greșelile de aici pe pământ, pentru că: „A Mea este răzbunarea și răsplătirea când

---

¹² Hans Conzelmann, *The Theology of St. Luke*, New York, 1961, pp. 110-111

se va poticni piciorul lor; că aproape este ziua pieirii lor și curând vor veni cele gătite pentru ei.” (Deuteronom 32, 35). Conform legământului, poporul Israel trebuia să se teamă, pe de o parte, și să aibă încredere în Dumnezeu pe de altă parte. Frica rezultă din conștiința poporului că Yahwe este puternic, în timp ce încrederea este reacția potrivită față de Cel care este un Dumnezeu iubitor care la ales pe Israel ca popor al său.

Vechiul Testament oferă contextul istoric pentru proclamarea eshatologică a lui Iisus și a Noului Testament. Continuitatea dintre cele două este confirmată de două lucruri: 1. Domnul, Dumnezeu lui Avraam, Isaac și Iacov, Dumnezeu Vechiului Testament, este tatăl lui Iisus; și (2.) Iisus a fost evreu. Evangheliile se preocupă în continuare de promisiunile date de același Dumnezeu aceleiași comunități etnice în aceeași zonă geografică, dar arată că prin prisma chipului lui Dumnezeu din om, granițele etnice și geografice nu mai sunt valabile.

Mântuitorul Hristos este punctul esențial și accentul proclamării Noului Testament și, fără o înțelegere corectă a Lui, nu putem ajunge la o interpretare adecvată a kerygmei Noului Testament.

Caracterul eshatologic al prediciei lui Iisus este evidențiat în Marcu 1,15 și Matei 4,17: „Și zicând: S-a împlinit vremea și s-a apropiat împărăția lui Dumnezeu. Pocăiți-vă și credeți în Evanghelie”. De asemenea, El îi instruiește pe ucenicii Săi să proclame același mesaj în momentul în care îi trimite la propovăduirea evangheliei (Matei 10, 7, Luca 10, 9, 11). Semnificația acestui mesaj al lui Iisus și a ucenicilor Săi este foarte clară: împărăția (sau domnia) lui Dumnezeu este atât de aproape încât stă la ușă¹³.

În prima rugăciune pe care Iisus a rostit-o se spune: „Vie împărăția Ta!”. Înțelesul nu este „să crească împărăția Ta”, „împărăția Ta să fie desăvârșită”, ci mai degrabă, „Împărăția ta să vină.” Pentru ucenici, împărăția nu venise încă, de aceea Iisus i-a invitat: „căutați Împărăția” (Luca 12, 31). Această dorință pentru venirea Sa, această rugăciune arzătoare pentru Parusie, această speranță constantă că El va veni a reprezentat unul din crezurile Apostolilor. Însă numai Tatăl știe când va veni

---

¹³ Vezi David Larrimore Holland, „History, Theology and the Kingdom of God”, in *Biblical research*, no. 13 (1968), pp. 1-13.

împărăția, astfel că nu există nici o modalitate de a calcula momentul sosirii Sale pentru că nici chiar Fiul nu știe acest lucru (Marcu 13, 32), însă ucenicii, apostolii și cei care s-ai încreștinat, respectiv urmașii lui Iisus, pot fi siguri că Dumnezeu o va aduce (Luca 12, 32; 18, 7; 21, 28).

Pentru Johannes Weiss, realizarea Împărăției este făcută de Dumnezeu și nu se bazează pe o acțiunea umană. Omenirea poate crea doar condițiile pentru venirea împărăției. În plus, când Mântuitorul a vorbit despre împărăția care a început deja, El a exprimat o viziune profetică, orientată spre viitor. În general, totuși, El se gândea la realizarea împărăției ca fiind în viitor¹⁴.

În Sfintele Evanghelii se arată foarte clar că viitorul fiecărui om este reprezentat de învierea trupului. În mai multe rânduri Iisus a înviat oameni: fiica lui Iair, fiul văduvei din Nain și pe Lazăr. Acestea nu au reprezentat doar anumite minuni izolate printre altele, ci semne ale epocii mesianice¹⁵. Este evident că Iisus a reprezentat întruparea viziunii evreiești cu privire la înviere. În Vechiul Testament există un indiciu de înviere în Isaia 26,19 și în Daniel 12, 2. Chiar dacă eshatologia ortodoxă nu se identifică cu cea iudaică, totuși învierea reprezintă o credință standard a poporului evreu, cu excepția saducheilor, care au negat-o. În acest sens ne aducem aminte de întrebarea lor nesinceră despre femeia care avea șapte soți (Marcu 12, 18-23). La această provocare, Iisus a răspuns că viața învierii va fi un alt fel de viață și, prin urmare, nu va mai avea nevoie de funcțiile naturale ale bărbatului și ale femeii. Este important să menționăm că Mântuitorul nu afirmă că, prin înviere, oamenii vor deveni ca niște îngeri, ci doar ei vor fi ca niște îngeri prin faptul că nu mai mor (Marcu 12, 25). Luca adaugă că învierea îi introduce pe oameni în viața viitoare, adică în împărăția lui Dumnezeu. O altă referire la înviere se

---

¹⁴ Johannes Weiss, *Jesus proclamation of the Kingdom of God*, translated and edited with an introduction by Richard Hyde Hiers and David Larrimore Holland, SCM, London, 1982, p. 129

¹⁵ George Eldon Ladd, *Theology of the New Testament*, Eerdmans Pub., Co., Michigan, 1993, p.195

regăsește în Luca 14, 14: „Și fericit vei fi că nu pot să-ți răsplătească. Căci ți se va răsplăti la învierea dreptilor”¹⁶.

Cea mai mare parte a învățaturii eshatologice a Mântuitorului care se regăsește în Sfintele Evanghelii se referă la evenimentele care vor avea loc înainte de venirea împărăției lui Dumnezeu. Ideile și sugestiile eshatologice sunt găsite peste tot pe parcursul învățaturii Sale. Evangheliile prezintă două discursuri eshatologice: textul din Luca (17, 22-37), ca răspuns la o întrebare din partea fariseilor despre timpul venirii Împărăției și discursul despre judecată (Marcu 13, Matei 24). Matei adaugă un material eshatologic considerabil, care se regăsește și în Luca, (Matei 24, 27-51) și trei pilde eshatologice (Matei 25) care se găsesc numai în prima Evanghelie. Discursul eshatologic al lui Iisus din Matei 25, 31-46 implică faptul că răsplata și pedeapsa sunt ulterioare viitoarei veniri a lui Hristos și a judecării Lui¹⁷. După această judecată păcătoșii vor fi pedepsiți în Gheena, adică în iad.

Unii exegeți afirmă că în cuvântarea eshatologică a lui Iisus de pe muntele Măslinilor ar fi fost cuprinse de fapt mai multe predici, însă acest lucru nu înseamnă că pe muntele Măslinilor Iisus nu a ținut o cuvântare eshatologică, însă autorii celor trei Evanghelii Sinoptice au considerat că acele predici trebuie să fi unite într-una singură¹⁸.

După Evanghelia lui Matei, Mântuitorul deseori a vorbit de judecată. La Sinedriu El a arătat că este Judecătorul eshatologic (Marcu 14, 62), făcând de multe ori referință la o zi de judecată (Matei 10, 15; 11, 22, 24; 12, 36, 41, 43; 23, 33) și la o separare finală a oamenilor (Matei 13, 41, 49). Exegeții au considerat că este greu să se construiască o schemă eshatologică din învățătura lui Iisus. El este preocupat de certitudinea viitorului și de a aduce viitorul în prezent, nu de scheme apocaliptice¹⁹.

---

¹⁶Ani Donpedro Nnachetam, „Eschatology In The Synoptic Gospels”, in *African Journal of Multidisciplinary Research*, Volume 1, Issue 1, February 2018, p. 12

¹⁷ Though T. F. Glasson, „The Last Judgment in Revelation 20 and Related Writings”, in *New Testamen Sudies*, no. 28, 1982, p. 530

¹⁸ George Eldon Ladd *op.cit.*, p. 196

¹⁹Ani Donpedro Nnachetam, *art. cit.*, p. 13

Singurul pasaj extins care se referă la judecată este parabola oilor și a caprelor din Matei 25, 31. Fiul Omului va sta pe tronul slavei Sale ca să judece neamurile. Baza **judecării** va fi modul în care oamenii au tratat „frații” lui Iisus (Matei 25, 40). Aceasta a fost interpretată în moduri diferite, însă cea mai des întâlnită a fost că aceea că **mântuirea** va sta în strânsă legătură cu **săvârșirea faptelor bune**. „Încredințarea că ne vom **mântui** cu toții nu poate fi una a **credinței**, deoarece nu există nici o afirmație clară în acest sens în Sfânta Scriptură; ea poate fi o **încredințare** a **nădejzii** deoarece, după cum îl cunoaștem noi pe Dumnezeu, suntem îndreptățiți să nădăjduim tot ce putem nădăjdui [...]. Textul citat întotdeauna este cel al parabolei despre **despărțirea oilor de capre** (Matei 25, 31-46) [...]. Însă această parabolă trebuie pusă în legătură cu altele, precum și cu învățăturile Mântuitorului Hristos. Cu la fel de multă autoritate, Hristos ne spune: «Și când mergi cu **pârâșul** tău la dregător, dă-ți **silința** să te scapi de el pe cale, ca nu cumva să te târască la **judecător**, și judecătorul să te dea în mâna **temnicherului**, iar **temnicherul** să te arunce în **temniță**. Zic ție: Nu vei ieși de acolo, până ce nu vei plăti și cel **din urmă ban**» (Luca 12, 58-59). În acest pasaj nu se sugerează deloc faptul că urmarea păcatului ar fi osânda veșnică [...]. Sfântul Apostol Pavel spune că atunci când toate vor fi împlinite, Hristos își va încredința puterea în mâinile Tatălui, supunându-I-Se, iar Dumnezeu va fi toate în toți (I Corinteni 15, 28). Cuvintele Lui sunt clare: «**Toate în toți**» nu înseamnă «un pic în unii» sau «toate în unii» [...]. De asemenea: esența **împărăției** cerurilor este dragostea, pe când esența **împărăției** întunericului este lipsa dragostei, dușmănia și moartea dragostei. Să ne închipuim acum că în **împărăția** cerurilor au intrat numai oameni albi, pe când cei de culoare au fost lăsați afară, precum oile au fost **despărțite** de capre. În ce stare de spirit ar fi atunci oile în **împărăția** lui Dumnezeu? Atunci când ne gândim în mod teoretic la «oi și la capre», acest lucru nu ne deranjează prea tare [...]. Dar să ne închipuim o scenă reală: să zicem că cineva a fost primit în **împărăția** lui Dumnezeu, dar că soțul său sau mama, sora sunt **osândiți** în **împărăția** întunericului; care va fi starea lui de spirit în **împărăția** lui Dumnezeu? Trebuie să mai observăm încă un aspect. Sfinții Părinți tâlcuiesc cuvintele lui Isaia «mai presus de stelele Dumnezeului Celui puternic voi așeza jilțul meu» (Isaia 14, 13) ca

referindu-se la diavol. Scopul diavolului este acela de a întemeia o împărăție autonomă și veșnică, independentă de Dumnezeu. În acest sens, un iad veșnic este o biruință a diavolului”²⁰.

Pe de altă parte, există o dezbatere dacă două texte care se regăsesc la Marcu 9, 1 și 13, 30 se referă la Parusia Domnului sau la învierea lui Iisus prin care demonstrează poporului evreu că El este Mesia Cel mult așteptat²¹.

Mulți sunt de acord că înțelegerea învățăturii eshatologice a lui Ioan este cheia înțelegerii Evangheliei sale. Perspectiva eshatologică în Evanghelia lui Ioan are accente mistice și se face în termenii dualismului platonice, care concepe o ordine eternă și o ordine a istoriei; viața veșnică nemaifiind o speranță după moarte, ci o certitudine. În gândirea ioaneică există o speranță în cea de a doua venire a lui Hristos și speranța învierii este dată de trăirea în Hristos prin Duhul Sfânt²².

Potrivit iudaismului timpuriu, timpul este împărțit în două perioade consecutive: era actuală și veacul ce va să vie. Această epocă se caracterizează prin păcat și suferințe ca urmare a căderii lui Adam. Veacul care va veni va fi inaugurat la venirea lui Mesia și cu el va fi neprihănirea și pacea. De fapt, veacul care vine este sinonim cu împărăția lui Dumnezeu. Dar, conform Evangheliei, viața, moartea și învierea lui Iisus Hristos a marcat o schimbare paradigmatică care a dus la suprapunerea celor două vremuri. Vremurile viitoare sau împărăția lui Dumnezeu au fost inaugurate în această epocă. Cu alte cuvinte, cele două epoci coexistă, iar creștinii trăiesc în intersecția celor două. Adică, veacul care a urmat a apărut deja datorită primei veniri a lui Hristos, dar nu este încă complet deoarece se așteaptă a doua venire a Lui²³.

---

²⁰ Metropolitan Anthony of Sourozh, *God and Man*, Darton Longman & Todd, London, 2004, pp 39-65

²¹ Vezi Kurt Erlemann, *Kaum zu glauben: Wunder im Neuen Testament*, Neukirchener Theologie Verlag, Göttingen, 2016

²² George Eldon Ladd, *A Theology of The New Testament*, Wm. B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, MI, 1993, p. 336

²³ Marvin C. Pate, *The Writings of John: A Survey of the Gospel, Epistles, and Apocalypse*, Zondervan, Grand Rapids 2012, p. 128

Cu privire la înviere, Mântuitorul Hristos explicitează teologia învierii în discuția pe care a avut-o cu Marta, sora lui Lazăr, când Iisus i-a spus că Lazăr va învia. Răspunsul Martei a fost tipic învățaturii iudaice care spunea că oamenii vor fi înviați la viață la sfârșitul timpului (Ioan 11, 24), însă Iisus a arătat că El este speranța învierii oamenilor: „Eu sunt învierea și viața; cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri, va trăi” (Ioan 11, 25). În acest context, putem observa o combinare a eshatologiei realizate de venirea lui Iisus și efectul imediat a celor care cred în El (învierea lui Lazăr), dar și eshatologia finală de la cea de a doua venire a Domnului când, cei care cred în Hristos, vor învia²⁴.

Predica eshatologică a Mântuitorului este concentrată în cap. 16 din Ioan (Ioan 16, 4-33). În acest pasaj regăsim multe elemente specifice religiei iudaice cu privire la sfârșitul timpului. Vorbim de evenimente pe care evreii din timpul lui Iisus le-au asociat cu inaugurarea „veacului care va veni”. Primul eveniment este dezordinea reprezentată de războaie, cutremure, foamete și multe altele. Iisus spune că durerile nașterii produc bucuria vieții. În mod similar, nemulțumirile creștinilor de pe pământ vor fi înlocuite cu bucuria vieții veșnice. În versetele 23 și 30, Iisus promite cunoașterea lui Dumnezeu. Una din marile promisiuni ale Vechiului Testament cu privire la vremurile de sfârșit este că poporul lui Dumnezeu va ajunge la o cunoaștere autentică a lui Dumnezeu (vezi Isaia 11, 9, Ieremia 31, 33-34). În Ioan 16, 23-30 se promite aceeași cunoaștere a lui Dumnezeu la sfârșitul timpului. Apoi, în 31-32, există un alt semn al realității veacului care vine, reprezentat de apostazie, părăsirea lui Hristos. Căderea ucenicilor este semnul sfârșitului timpurilor, dar Hristos nu îi va abandona. Semnul final este reprezentat de Războiul Sfânt (v. 33). Tradiția evreiască învață că acest lucru se va întâmpla la sfârșitul timpului, dar Ioan a proclamat că acesta va fi dus de Mântuitorul și Satan sau forțele răului²⁵.

Eshatologia viitoare și prezentă se regăsesc în cadrul rugăciunii lui Iisus, din Ioan 17, 1, 4-5, în care se roagă ca Tatăl să-L preaslăvească, preaslăvirea fiind o realitate eshatologică viitoare. În al doilea rând, „bucuria”

---

²⁴ *Ibidem*, p. 130

²⁵ *Ibidem*, pp. 169-170

este înțeleasă de Ioan ca fiind experiența actuală a epocii eshatologice sau Împărăția lui Dumnezeu, care a venit prin Hristos (Ioan 15,11; 20-24; 17,13)²⁶.

Concluzii

Putem afirma că eshatologia a fost recunoscută de mulți teologi eminenți drept cheia înțelegerii vieții și misiunii lui Iisus. Mulți teologi importanți susțin că nimeni nu poate pretinde că îl cunoaște pe Iisus, fără să-I vadă și să înțeleagă învățătura Sa din perspectivă escatologică corespunzătoare.

Am văzut în cele de mai sus aspectul revelat al învățăturii ortodoxe cu privire la eshatologie și a principalelor teme eshatologice. În primul rând învățătura ortodoxă se fundamentează pe cuvântul evangheliei adusă de Mântuitorul Hristos și care a fost dezvoltată în scrierile Sfântului Apostol Pavel și în epistolele sobornicești. Apostolii sunt foarte clari când vorbesc despre rai și iad, despre a doua venire a Mântuitorului, despre Judecata universală și despre mântuirea sufletelor.

---

²⁶ *Ibidem*, p. 251

VIAȚA BISERICESCĂ

AGENDA DE LUCRU A PREASFINȚITULUI PĂRINTE EPISCOP GALACTION

01 iulie – 31 decembrie 2018

Duminică, 01 iulie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Mare Mucenic Dimitrie, Izvorătorul de Mir din Parohia Florica și rostește un cuvânt de învățătură.

Miercuri, 04 iulie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca. Săvârșește slujba înmormântării credinciosului Corneliu Daniel Dan în biserica Sfinții Trei Ierarhi din Videle și rostește un cuvânt de învățătură. Săvârșește Sfântul Maslu în Catedrala Episcopală Sfântul Alexandru din Alexandria.

Joi, 05 iulie 2018 – face o vizită la Episcopia Slatinei și Romanaților și are o întrevedere cu Preasfințitul Părinte Sebastian.

Vineri, 06 iulie 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în Biserica Sfinților Împărați Constantin și Elena din Roșiorii de Vede și în biserica Sfinților Cuvioși Mucenici Galaction și Epistimi din Mănăstirea Crângu.

Sâmbătă, 07 iulie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfinților Cuvioși Mucenici Galaction și Epistimi din Mănăstirea Crângu și rostește un cuvânt de învățătură.

Duminică, 08 iulie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Schimbării la Față a Domnului din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca și rostește un cuvânt de învățătură adresându-se în mod special

tinerilor ortodocși din Episcopia Alexandriei și Teleormanului care s-au întâlnit în această zi la Mănăstirea Pantocrator.

Ioi, 12 iulie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Ierarh Calinic de la Cernica și a Icoanei Maicii Domnului Prodrumița din Roșiorii de Vede și rostește un cuvânt de învățătură.

Vineri, 13 iulie 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Schimbării la Față a Domnului din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlaşca.

Sâmbătă, 14 iulie 2018 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Schimbării la Față a Domnului din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlaşca.

Duminică, 15 iulie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Mănăstirii Clocociov – Slatina și rostește un cuvânt de învățătură. Săvârșește cununia tinerilor Mihai Sabin Băseșteanu și Ilariana Mădălina Preoteasa în Catedrala Episcopală din Slatina, rostind un cuvânt de învățătură.

Miercuri, 18 iulie 2018 – săvârșește Slujba de punere a pietrei de temelie a Paraclisului Episcopal închinat Preasfintei Născătoarei de Dumnezeu și Pururea Fecioarei Maria de la Reședința Episcopală din Alexandria.

Vineri, 20 iulie 2018 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Sfântului Prooroc Ilie Testviteanul din Mănăstirea Crasna – Prahova și adresează credincioșilor un cuvânt de învățătură.

Sâmbătă, 21 iulie 2018 – la Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlaşca întâmpină racla cu Sfintele Moaște ale Sfântului Preacuvios Părinte Grigorie Decapolitul de la Mănăstirea Bistrița – Vâlcea și săvârșește slujba Vecerniei și Litiei în biserica Schimbării la Față a Domnului din această mănăstire.

Duminică, 22 iulie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Schimbării la Față a Domnului din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlaşca, în sobor, alături de Înaltpreasfințitului Părinte Teodosie, Arhiepiscopul Tomisului și de Preasfințiții Părinți Episcopi Nicodim al Severinului și Strehaiei și Veniamin al Basarabiei de Sud și rostește un cuvânt ocazional. Săvârșește Vecernia și Litia în același Sfânt locaș adresând credincioșilor un cuvânt de învățătură.

Luni, 23 iulie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca și participă la ceremonia plecării raclei cu Sfintele Moaște ale Sfântului Preacuvios Părinte Grigorie Decapolitul către Mănăstirea Bistrița – Vâlcea.

Miercuri, 25 iulie 2018 – slujește Sfânta Liturghie și Paraclis în altarul de vară al Mănăstirii Sfânta Ana-Orșova, în sobor, împreună cu Preasfințiții Părinți Episcopi Nicodim al Severinului și Strehaiei și Paisie Lugojanul și adresează credincioșilor un cuvânt de învățătură.

Ioi, 26 iulie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca și prezidează Sinaxa Stareților și Starețelor Mănăstirilor din Episcopia Alexandriei și Teleormanului, rostind un cuvânt ocazional.

Vineri, 27 iulie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Ierarh Ioan Gură de Aur din Mănăstirea Sfântului Pantelimon – Siliștea Gumești și rostește un cuvânt de învățătură. Săvârșește Sfântul Maslu în biserica Schimbării la Față a Domnului din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 28 iulie 2018 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Schimbării la Față a Domnului din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca. Săvârșește Sfântul Maslu în biserica Adormirii Maicii Domnului din Parohia Lada.

Duminică, 29 iulie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Adormirii Maicii Domnului din Parohia Scrioaștea și rostește un cuvânt de învățătură. În biserica Sfinților Trei Ierarhi din Videle săvârșește botezul copilei Anisia Nicole Teodora Zamfir.

Miercuri, 01 august 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în Catedrala Episcopală Sfântul Alexandru din Alexandria și adresează credincioșilor un cuvânt de învățătură.

Vineri, 03 august 2018 – este primit la Ministerul de Interne și are o întrevedere cu doamna ministru Carmen Daniela Dan. Săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfinților Împărați Constantin și Elena din Roșiorii de

Vede și rostește un cuvânt de învățătură și în biserica Sfinților Cuvioși Mucenici Galaction și Epistimi din Mănăstirea Crângu.

Sâmbătă, 04 august 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfinților Cuvioși Mucenici Galaction și Epistimi din Mănăstirea Crângu și rostește un cuvânt de învățătură. Săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfintei Paraschiva din Parohia Șoimu și rostește un cuvânt de învățătură.

Duminică, 05 august 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Schimbării la Față a Domnului din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca și rostește un cuvânt de învățătură.

Luni, 06 august 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Sfintei Mari Mucenițe Ecaterina din Mănăstirea Tătăraștii de Sus și rostește un cuvânt de învățătură.

Vineri, 10 august 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Schimbării la Față a Domnului din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 11 august 2018 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Adormirii Maicii Domnului din Parohia Lada și rostește un cuvânt de învățătură.

Duminică, 13 august 2018 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Sfântului Cuvios Ioan Iacob Hozevitul din Mănăstirea Coșoteni, hirotonește preot pe diaconul Adrian Sima și adresează credincioșilor un cuvânt de învățătură.

Marti, 14 august 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Sfinților Împărați Constantin și Elena din Parohia Constantin Brâncoveanu – Călărași și slujba înmormântării fratelui Preasfinției Sale, Dorel, în același Sfânt locaș. Săvârșește Utrenia și Prohodul Maicii Domnului în biserica Schimbării la Față a Domnului din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca.

Miercuri, 15 august 2018 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Schimbării la Față a Domnului din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca, adresând credincioșilor un cuvânt de învățătură. Hirotesește ipodiacon pe monahul Serghie Broștean.

Ioi, 16 august 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Adormirii Maicii Domnului din Alexandria, hirotonește diacon pe tânărul Petre Ciurtin, hirotosește iconom-stavrofor pe preotul Cătălin Pantilie și rostește un cuvânt de învățătură.

Vineri, 17 august 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Adormirii Maicii Domnului din Alexandria, hirotonește diacon pe Ștefan Marin, hirotonește preot și hirotesește duhovnic pe diaconul Petre Ciurtin. Săvârșește Sfântul Maslu în biserica Schimbării la Față a Domnului din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 18 august 2018 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Schimbării la Față a Domnului din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca, hirotonește preot și hirotesește duhovnic pe diaconul Ștefan Marin.

Duminică, 19 august 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Adormirii Maicii Domnului din Parohia Negrenii de Sus și rostește un cuvânt de învățătură.

Miercuri, 22 august 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfinților Arhangheli din Parohia Fotăchești – Videle.

Vineri, 24 august 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Schimbării la Față a Domnului din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 25 august 2018 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Schimbării la Față a Domnului din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca.

Duminică, 26 august 2018 – slujește în sobor alături de Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Laurențiu al Ardealului la târnosirea bisericii Adormirii Maicii Domnului și a Bunei Vestiri din Parohia Uricani, județul Hunedoara și Sfânta Liturghie în acest Sfânt locaș.

Luni, 27 august 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Mare Mucenic Fanurie din Mănăstirea Sfântului de la Siliștea Gumești și rostește un cuvânt de învățătură.

Marti, 28 august 2018 – săvârșește Vecernia și Litia în biserica Sfântului Ioan Botezătorul din Parohia Secara și rostește un cuvânt de învățătură.

Miercuri, 29 august 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Nașterii Sfântului Ioan Botezătorul din Mănăstirea Brânceni, hirotonește diacon pe tânărul Gheorghe Gigi Scăunașu și rostește un cuvânt de învățătură. Săvârșește Vecernia și Litia în Catedrala Episcopală Sfântul Alexandru din Alexandria și rostește un cuvânt de învățătură. Însoțește Procesiunea cu icoana Sfântului Ierarh Alexandru pe străzile din centrul orașului și, la final, rostește un cuvânt de mulțumire.

Ioi, 30 august 2018 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în Catedrala Episcopală Sfântul Alexandru din Alexandria și adresează credincioșilor un cuvânt de învățătură.

Vineri, 31 august 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Schimbării la Față a Domnului din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 01 septembrie 2018 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Schimbării la Față a Domnului din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca, hirotonește preot și hirotesește duhovnic pe diacon Gheorghe Gigi Scăunașu.

Duminică, 02 septembrie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie împreună cu Preasfințiții Părinți Episcopi Siluan al Ungariei și Ieronim Sinaitul în biserica Adormii Maicii Domnului din Parohia Săbolciu – Bihor și rostește un cuvânt ocazional. Este săvârșită sfințirea troiței eroilor urmată de depunerea de coroane și sfințirea monumentului Centenarului României Mari, ambele ridicate la inițiativa și cu cheltuiala preotului profesor Nicolae Bordașiu, fiu al satului.

Marti, 04 septembrie 2018 – participă la lucrările Sinodului Mitropolitan al Mitropoliei Munteniei și Dobrogei la Palatul Patriarhal din București.

Miercuri, 05 septembrie 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în Catedrala Episcopală Sfântul Alexandru din Alexandria și rostește un cuvânt de învățătură.

Vineri, 07 septembrie 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfinților Împărați Constantin și Elena din Roșiorii de Vede și în biserica Sfinților Cuvioși Mucenici Galaction și Epistimi din Mănăstirea Crângu, rostind un cuvânt de învățătură.

Sâmbătă, 08 septembrie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Nașterii Maicii Domnului din Mănăstirea Adămești și rostește un cuvânt de învățătură.

Duminică, 09 septembrie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Schimbării la Față a Domnului din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca și adresează credincioșilor un cuvânt de învățătură. Săvârșește cununia tinerilor Gabriel Stancu și Andreea Mogoșiu în același Sfânt locaș și rostește un cuvânt de învățătură. Săvârșește cununia tinerilor Cristian Constantin George Zamfir și Victorița Georgiana Bădăuță în biserica Sfinților Trei Ierarhi din Videle și rostește un cuvânt de învățătură.

Luni, 10 septembrie 2018 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Sfântului Mare Mucenic Mina din Mănăstirea Sfintei Treimi – Drăgănești Vlașca.

Vineri, 14 septembrie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în Biserica Sfântului Mare Mucenic Gheorghe din Mănăstirea Țigănești și rostește un cuvânt de învățătură. Săvârșește sfințirea Monumentului Eroilor înălțat în incinta acestei Sfinte mănăstiri întru pomenirea eroilor din Primul și Al Doilea Război Mondial, dar și a celor din perioada comunistă și săvârșește parastas pentru pomenirea acestora. Săvârșește Sfântul Maslu în biserica Schimbării la Față a Domnului din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 15 septembrie 2018 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Schimbării la Față a Domnului din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca. Săvârșește slujba parastasului în biserica Sfinților Împărați Constantin și Elena din Parohia Constantin Brâncoveanu – Călărași la 40 de zile de la trecerea la cele veșnice a fratelui Preasfinției Sale, Dorel.

Duminică, 16 septembrie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Sfinților Arhangheli din Zimnicea, hirotestește iconom-stavrofor pe preotul Alin Mihai Chivu și rostește un cuvânt de învățătură.

Luni, 17 septembrie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca.

Vineri, 21 septembrie 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 22 septembrie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca. Săvârșește Sfântul Maslu în biserica Adormirii Maicii Domnului din Parohia Lada.

Duminică, 23 septembrie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Adormirii Maicii Domnului din Parohia Adămești și rostește un cuvânt de învățătură.

Luni, 24 septembrie 2018 – participă la Sinaxa Stareților și Staretelor Mănăstirilor din Mitropolia Munteniei și Dobrogei desfășurată la Așezământul Sfântul Pantelimon de la Lacul Sărat – Brăila și rostește un cuvânt ocazional.

Marti, 25 septembrie 2018 – slujește în sobor împreună cu alți arhieri la târnosirea bisericii Învierii Domnului și a Nașterii Sfântului Ioan Botezătorul din Mănăstirea Măxineni și la Sfânta Liturghie săvârșită în acest Sfânt locaș.

Miercuri, 26 septembrie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca, hirotosește iconom-stavrofor pe preotul Ioan Alexandru Ivan și rostește un cuvânt de învățătură. Săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfinților Arhangheli din Parohia Fotăchești – Videle.

Vineri, 28 septembrie 2018 – participă la vernisajul expoziției de grup „Luna colecționarului” la Muzeul Județean Teleorman și rostește un cuvânt ocazional. Săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 29 septembrie 2018 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca. Participă la ședința de constituire a Adunării Naționale Bisericești pentru perioada 2018-2022, la Palatul Patriarhiei din București.

Duminică, 30 septembrie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în sobor în Catedrala Patriarhală din București și participa la ceremoniile prilejuite de aniversarea a 11 ani de la întronizarea părintelui Patriarh Daniel. Săvârșește cununia tinerilor Vasile George Florea și Adriana Elena Enculescu în biserica Schimbării la Față a Domnului din Mănăstirea Pantocrator din Drăgănești Vlașca și rostește un cuvânt de învățătură.

Luni, 01 octombrie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Acoperământului Maicii Domnului din Mănăstirea Talpa și rostește un cuvânt de învățătură.

Marti, 02 octombrie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfinților Mucenici Ciprian și Iustina din Mănăstirea Sfintei Treimi – Drăgănești Vlașca și rostește un cuvânt de învățătură.

Miercuri, 03 octombrie 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în Catedrala Episcopală Sfântul Alexandru din Alexandria și rostește un cuvânt de învățătură.

Ioi, 04 octombrie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca. Prezidează lucrările întrunirii profesorilor de religie din județul Teleorman desfășurate la Mănăstirea Pantocrator și rostește un cuvânt ocazional. Săvârșește Te-Deum și parastas în biserica Sfinților Trei Ierarhi – Videle cu prilejul întâlnirii absolvenților Seminarului Teologic din București – promoția 1988 și rostește un cuvânt ocazional.

Vineri, 05 octombrie 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfinților Împărați Constantin și Elena din Roșiorii de Vede și în biserica Sfinților Cuvioși Mucenici Galaction și Epistimi din Mănăstirea Crângu.

Sâmbătă, 06 octombrie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Sfinților Cuvioși Mucenici Galaction și Epistimi din Mănăstirea Crângu.

Duminică, 07 octombrie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Adormirii Maicii Domnului din Parohia Bâscoveni, hirotesește iconom-stavrofor pe preotul Marian Purcaru și rostește un cuvânt de învățătură.

Marti, 09 octombrie 2018 – participă la lucrurile celui de-al IV-lea Simpozion Numismatic organizat de Clubul Numismatic Mihai Eminescu din cadrul Cercului Militar Național cu „Centenarul Marii Uniri”, la Cercul Militar Național din București. Împreună cu ceilalți participanți la această manifestare face o vizită documentară la Muzeul Recordurilor Românești.

Ioi, 11 octombrie 2018 – săvârșește Slujba de Te-Deum la deschiderea lucrărilor celui de-al IV-lea Congres Internațional de Numismatică din România și ale celui de-al XXXV-lea Simpozion Național de Numismatică, desfășurate la Centrul Cultural Reduta din Brașov și participă la lucrările acestor manifestări.

Vineri, 12 octombrie 2018 – participă la Procesiunea „Calea Sfinților” cu Moaștele Sfintei Parascheva și ale Sfintei Marei Mucenițe Ecaterina (aduse din Grecia), la Iași.

Sâmbătă, 13 octombrie 2018 – slujește în sobor cu alți ierarhi alături de Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Teofan al Moldovei și Bucovinei la târnosirea bisericii Sfântului Mucenic Iulian din Tars, din Iași, și la Sfânta Liturghie săvârșită în acest Sfânt locaș. Face o vizită la Mănăstirea Hadâmbu.

Duminică, 14 octombrie 2018 – slujește la Sfânta Liturghie, în sobor, la Catedrala Mitropolitană din Iași la prăznuirea Sfintei Preacuvioasei Maici Parascheva.

Luni, 15 octombrie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Izvorului Tămăduirii din Mănăstirea Sfântului Trifon – Cernetu, hirotonește preot pe ierodiaconul Anatolie Stan și rostește un cuvânt de învățătură.

Marti, 16 octombrie 2018 – face o vizită la Primăria comunei Ciuperceni și la ruinele fostei biserici parohiale în scopul unei intervenții de restaurare a acestui Sfânt locaș.

Miercuri, 17 octombrie 2018 – săvârșește Vecernia și Litia în biserica Sfântului Apostol și Evanghelist Luca din Parohia Brânceni și rostește un cuvânt de învățătură.

Ioi, 18 octombrie 2018 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Sfântului Apostol și Evanghelist Luca din Parohia Brânceni și

rostește un cuvânt de învățătură. Participă la spectacolul extraordinar „România 100 – suflet românesc” realizat de Asociația Libris Cultural din Brașov în colaborare cu Gruparea Colecționarilor de Medalii și Insigne Mihai Eminescu din cadrul Societății Numismatice Române la sala de expoziții Constantin Brâncuși din Palatul Parlamentului din București.

Vineri, 19 octombrie 2018 – participă la prezentarea și lansarea volumului „Roșiorii de Vede – studiu monografic” realizat de prof. Stelică Bălănoiu în biserica Sfântul Mare Mucenic Teodor Tiron din Roșiorii de Vede și rostește un cuvânt ocazional. Săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 20 octombrie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca și hirotonește diacon pe tânărul Vasile George Florea. Săvârșește Sfântul Maslu în biserica Adormirii Maicii Domnului din Parohia Lada.

Duminică, 21 octombrie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Adormirii Maicii Domnului din Parohia Pietroșani, săvârșește sfințirea Sediului Social construit în incinta bisericii parohiale și rostește un cuvânt de învățătură.

Ioi, 25 octombrie 2018 – participă la ședința de lucru a Sfântului Sinod, la Palatul Patriarhal din București.

Vineri, 26 octombrie 2018 – asistă la Sfânta Liturghie săvârșită în Catedrala Patriarhală din București. Participă la ședința solemnă a Sfântului Sinod la încheierea Anului omagial al Unității de credință și de neam și Anului comemorativ al Făuritorilor Marii Uniri de la 01 decembrie 1918.

Sâmbătă, 27 octombrie 2018 – slujește la Sfânta Liturghie în sobor cu alți arhieri, alături de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel la Catedrala Patriarhală din București.

Duminică, 28 octombrie 2018 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan și a Sfântului Ierarh Visarion din Mănăstirea Pantocrator din Mănăstirea Pantocrator –

Drăgănești Vlașca, hirotonește diacon pe Călin Dumitru Popescu și rostește un cuvânt de învățătură.

Luni, 29 octombrie 2018 – prezidează lucrările Conferinței Pastoral Misionare semestriale cu tema „Centenarul Marii Uniri de la 01 decembrie 1918”, susținută de domnul profesor Radu Preda, Președintele executiv al Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria exilului românesc, în Aula Facultății de Științe și Inginerie a Universității Valahia – Târgoviște din Alexandria.

Marti, 30 octombrie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie, Te-Deum și Parastas în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca cu prilejul revederii absolvenților Seminarului Teologic din București, promoția 1976 și participă la această întâlnire.

Miercuri, 31 octombrie 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfinților Arhangheli din Parohia Fotăchești – Videle.

Joi, 01 noiembrie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie și Parastas în biserica Adormirii Maicii Domnului din Mănăstirea Balaciu – Ialomița (pomenirea Arhim. Teofil Belea, starețul acestei mănăstiri) și rostește un cuvânt de învățătură.

Vineri, 02 noiembrie 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfinților Împărați Constantin și Elena din Roșiorii de Vede și în biserica Sfinților Cuvioși Mucenici Galaction și Epistimi din Mănăstirea Crângu.

Sâmbătă, 03 noiembrie 2018 – slujește Sfânta Liturghie și Parastas în biserica Sfinților Cuvioși Mucenici Galaction și Epistimi din Mănăstirea Crângu.

Duminică, 04 noiembrie 2018 – slujește Sfânta Liturghie și Te-Deum de mulțumire pentru cei 40 de ani de slujire clericală în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca. Săvârșește Vecernia și Litia în biserica Sfântului Prooroc Ilie Testviteanul și a Sfântului Cuvios Mucenic Galaction din Alexandria și rostește un cuvânt de învățătură.

Luni, 05 noiembrie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie și Parastas în biserica Sfinților Cuvioși Mucenici Galaction și Epistimi din Mănăstirea

Crângu, hirotonește preot pe ierodiaconul Arsenie Cercea și rostește un cuvânt de învățătură. Săvârșește sfințirea raclei pentru fragmentul din Moaștele Sfântului Ioan Botezătorul și procesiune cu racla cu Sfintele Moaște în jurul bisericii.

Marti, 06 noiembrie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Mare Mucenic Pantelimon și a Sfântului Ierarh Nectarie din incinta spitalului orașenesc Videle și rostește un cuvânt de învățătură.

Miercuri, 07 noiembrie 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în Catedrala Episcopală Sfântul Alexandru din Alexandria și rostește un cuvânt de învățătură.

Joi, 08 noiembrie 2018 – săvârșește tunderea în monahism a sorei Elena Buta, Evelina monahia, din obștea Mănăstirii Năsturelu și slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Ierarh Nicolae și a Sfântului Mucenic Iulian din această mănăstire. Săvârșește Vecernia și Litia în biserica Sfântului Ierarh Nectarie din Căminul pentru persoane vârstnice – Cervenia, rostind un cuvânt de învățătură.

Vineri, 09 noiembrie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Adormirii Maicii Domnului din Parohia Lada și rostește un cuvânt de învățătură. Săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 10 noiembrie 2018 – slujește Sfânta Liturghie și Parastas în biserica Sfinților Împărați Constantin și Elena din Parohia Constantin Brâncoveanu – Călărași.

Duminică, 11 noiembrie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Mare Mucenic Mina din Mănăstirea Sfintei Treimi-Drăgănești Vlașca și rostește un cuvânt de învățătură.

Luni, 12 noiembrie 2018 – slujește Sfânta Liturghie și slujba de înmormântare a preotului profesor Nicolae Ioan Bordașiu, împreună cu Preasfințitul Părinte Episcop Timotei Prahoveanu, în biserica Sfântul Silvestru din București și rostește un cuvânt ocazional.

Marti, 13 noiembrie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Ioan Gură de Aur din Mănăstirea Sfântului Pantelimon-Siliștea

Gumești, hirotonește diacon pe monahul Casian Boldojar, hirotesește duhovnic pe ieromonahul Iustin Tița din obștea acestei mănăstiri și rostește un cuvânt de învățătură.

Vineri, 16 noiembrie 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 17 noiembrie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca și hirotonește diacon pe tânărul Cristian Constantin George Zamfir.

Duminică, 18 noiembrie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan și a Sfântului Ierarh Visarion din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca, hirotonește preot și hirotesește duhovnic pe diaconul Cristian Constantin George Zamfir și rostește un cuvânt de învățătură.

Marti, 20 noiembrie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în sobor cu alți arhieri alături de Înaltpreasfințitul Părinte Irineu, Mitropolitul Olteniei în biserica Mănăstirii Bistrița-Vâlcea.

Miercuri, 21 noiembrie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Sfinților Împărați Constantin și Elena din Zimnicea și rostește un cuvânt de învățătură.

Vineri, 23 noiembrie 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan și a Sfântului Ierarh Visarion din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 24 noiembrie 2018 – participă la ședința solemnă a Sfântului Sinod, la Palatul Patriarhal din București (întâlnirea cu Sanctitatea sa Bartolomeu I, Patriarhul Constantinopolului).

Duminică, 25 noiembrie 2018 – slujește în sobor, cu ceilalți membri ai Sfântului Sinod, alături de Sanctitatea sa Bartolomeu I, Patriarhul Constantinopolului și de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, la slujba de sfințire a altarului și a catapetesmei Catedralei Naționale din București și la Sfânta Liturghie în acest sfânt locaș.

Miercuri, 28 noiembrie 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfinților Arhangheli din Parohia Fotăchești –Videle.

Vineri, 30 noiembrie 2018 – slujește în sobor, împreună cu ceilalți membri ai Sfântului Sinod, alături de Preafericitul Părinte Teofil al III-lea, Patriarhul Ierusalimului și de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, la Sfânta Liturghie în Catedrala Națională din București. Săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan și a Sfântului Ierarh Visarion din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 01 decembrie 2018 – slujește Sfânta Liturghie și Parastas în biserica Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan și a Sfântului Ierarh Visarion din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca, hirotonește preot pe diaconul Gabriel Cosmin Băducu și hirotesește duhovnic pe preotul Gabriel Cosmin Băducu și pe ieromonahul Anatolie Stan.

Duminică, 02 decembrie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Acoperământ al Maicii Domnului din Mănăstirea Crasna – Prahova la aniversarea a 70 de ani de la intrarea în viața monahală a P.C. Arhim. Nicodim Dimulescu și rostește un cuvânt de învățătură.

Marti, 04 decembrie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Adormirii Maicii Domnului din Alexandria și hirotonește diacon pe tânărul Marius Florinel Marioara.

Miercuri, 05 decembrie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Adormirii Maicii Domnului din Alexandria și hirotonește preot și hirotesește duhovnic pe diaconul Marius Florinel Marioara. Săvârșește Vecernia cu Litia și Sfântul Maslu în Catedrala Episcopală Sfântul Alexandru din Alexandria, adresând credincioșilor un cuvânt de învățătură. Săvârșește Vecernia cu Litia în biserica Sfântului Ierarh Nicolae din Alexandria și rostește un cuvânt de învățătură.

Joi, 06 decembrie 2018 – slujește Sfânta Liturghie și Parastas în biserica Sfântului Ierarh Nicolae din Parohia Tămășești – Videle și rostește un cuvânt de învățătură.

Vineri, 07 decembrie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Sfinților Mucenici Ciprian și Iustina din Mănăstirea Sfintei Treimi – Drăgănești Vlașca și rostește un cuvânt de învățătură. Săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfinților Împărați Constantin și Elena din Roșiorii de Vede și în biserica Sfinților Cuvioși Mucenici Galaction și Epistimi din

Mănăstirea Crângu, rostind după fiecare din acestea un cuvânt de învățătură.

Sâmbătă, 08 decembrie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfinților Cuvioși Mucenici Galaction și Epistimi din Mănăstirea Crângu și rostește un cuvânt de învățătură.

Duminică, 09 decembrie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Ioan Botezătorul din Parohia Moldoveni și rostește un cuvânt de învățătură.

Miercuri, 12 decembrie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Adormirii Maicii Domnului și a Sfântului Ierarh Spiridon din Parohia Negrenii de Sus, rostind un cuvânt de învățătură.

Joi, 13 decembrie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Ierarh Ioan Gură de Aur din Mănăstirea Sfântului Pantelimon – Siliștea Gumești și rostește un cuvânt de învățătură. Însoteste corala preoților din Episcopia Alexandriei și Teleormanului la Centrul pentru îngrijirea persoanelor vârstnice de la Talpa pentru susținerea unui concert de colinde, împărțind daruri persoanelor asistate în acest așezământ.

Vineri, 14 decembrie 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfinților Împărați Constantin și Elena din Alexandria și participă la concertul de colinde susținut de corala preoților din Episcopia Alexandriei și Teleormanului, rostind un cuvânt de învățătură. Săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 15 decembrie 2018 – slujește Sfânta Liturghie și Parastas în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca. Săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfintei Parascheva din Parohia Șoimu și rostește un cuvânt de învățătură.

Duminică, 16 decembrie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Adormirii Maicii Domnului din Roșiorii de Vede, hirotesește iconom-stavrofor pe preotul Nicolae Sin și rostește un cuvânt de învățătură. Participă la concertul de colinde organizat la Catedrala Episcopală Sfântul Alexandru din Alexandria și rostește un cuvânt de învățătură.

Luni, 17 decembrie 2018 – participă la concertul de colinde la Centrul pentru persoane vârstnice de la Cervenia, precum și la concertul de colinde al elevilor Seminarului Teologic Turnu Măgurele în Catedrala Sfântului Sfințit Mucenic Haralambie din Turnu Măgurele, rostind de fiecare dată un cuvânt de învățătură și oferind daruri persoanelor asistate la Centrul de la Cervenia și elevilor Seminarului Teologic.

Marti, 18 decembrie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan și a Sfântului Ierarh Visarion din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca și rostește un cuvânt de învățătură.

Miercuri, 19 decembrie 2018 – participă la concertul de colinde organizat la Centrul pentru persoane vârstnice de la Furculești, rostește un cuvânt de învățătură și oferă daruri persoanele asistate în acest așezământ.

Vineri, 21 decembrie 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 22 decembrie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca.

Duminică, 23 decembrie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Mucenic Ioan Rusul din Mănăstirea Adămești și rostește un cuvânt de învățătură.

Luni, 24 decembrie 2018 – săvârșește Slujba Ceasurilor Împărătești, Slujba Sfințirii Ilitoanelor și Slujba de sfințire a noilor Antimise, precum și Sfânta Liturghie în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator – Drăgănești Vlașca.

Marti, 25 decembrie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în Catedrala Episcopală din Alexandria, adresând credincioșilor un cuvânt de învățătură.

Miercuri, 26 decembrie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Ioan Botezătorul din Roșiorii de Vede, hirotesește iconom-stavrofor pe preotul Mihăiță Chirca și rostește un cuvânt de învățătură. Săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfinților Arhangheli din Parohia Fotăchești – Videle.

Ioi, 27 decembrie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Ierarh Nicolae din Parohia Vârtoape de Sus și rostește un cuvânt de învățătură.

Sâmbătă, 29 decembrie 2018 – săvârșește slujba de Te-Deum și slujba de Sfințire a Crucii care se va așeza pe noua biserică din Parohia Lada, în biserica Adormirii Maicii Domnului din această parohie.

Duminică, 30 decembrie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfintei Parascheva din Parohia Băbăița și rostește un cuvânt de învățătură.

Luni, 31 decembrie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie și Te-Deum în biserica Sfinților Mucenici Ciprian și Iustina din Mănăstirea Sfintei Treimi – Drăgănești Vlașca.

BISERICA ȘI SOCIETATEA

CONTRIBUȚIA BISERICII ORTODOXE ROMÂNE LA REALIZAREA, DESĂVÂRȘIREA ȘI ÎMPLINIREA UNITĂȚII NAȚIONALE ROMÂNEȘTI

Dr. Stelian GOMBOȘ

Introducere

La promovarea conștiinței unității spirituale a neamului românesc, Biserica Ortodoxă Română a avut o contribuție majoră. Ea a cultivat în sufletele credincioșilor români conștiința trează că ei au aceeași obârșie, ca neam, aceeași limbă și aceeași credință creștină. Mitropoliile Țării Românești și Moldovei erau în strânse legături cu Mitropolia Transilvaniei, răspândirea cărților bisericești, ajutorarea frățească în timp de prigoană, corespondența între ierarhi, contacte personale între preoți, călugări și credincioși pelerini fiind adesea practicate de o parte și de alta a munților Carpați.

Încă de la începutul secolului al XV-lea, mitropolii Țării Românești aveau și calitatea de „exarhi ai plaiurilor” pentru teritoriile intracarpătice, aflate pe atunci sub stăpânire străină. În această calitate, ei hirotoneau – la Curtea de Argeș, Târgoviște sau București – pe mitropoliții Transilvaniei. Episcopii de Vad depindeau canonic de Mitropolia Moldovei, mulți dintre cărmuitorii ei fiind moldoveni, hirotoniți la Suceava ori la Iași. Tot în Moldova au fost hirotoniți unii dintre episcopii Maramureșului. La rândul lor, câțiva transilvăneni au ajuns ierarhi în Moldova și Muntenia, ca episcopii Pahomie de la Roman și Mihail de la

Buzău, mitropolitul Iacob Stamati de la Iași, toți în secolul al XVIII-lea, episcopii Filotei și Dionisie Romano de la Buzău, în secolul al XIX-lea.

Conștiința unității de neam a fost întărită mai ales prin traducerea și tipărirea cărților bisericești în limba română pentru „întreaga seminție românească”, punându-se astfel bazele limbii române literare, care a consolidat și mai mult conștiința unității de neam a tuturor românilor. Biserica a dăruit cărți de slujbă și de învățătură în limba poporului, înțeleasă de toți, care au circulat în toate provinciile românești, afirmând, adesea, în predosloviile acestor cărți unitatea bisericească și națională a tuturor românilor.

Diaconul Coresi, plecat la jumătatea secolului al XVI-lea de la Târgoviște la Brașov, a desfășurat o bogată activitate tipografică de peste două decenii, tipărind cele dintâi cărți bisericești. El are marele merit de a fi introdus limba română în Biserică. Lui îi datorăm primul Liturghier tipărit în întregime în românește (1570).

Apoi Cazania mitropolitului Varlaam al Moldovei, din 1643, intitulată sugestiv „Carte românească de învățătură”, care s-a răspândit în sute de exemplare în Transilvania, întărește și mai mult conștiința unității de neam a românilor despartiți fără voia lor în provincii separate politic.

În prefața acestei cărți, domnitorul Vasile Lupu al Moldovei exprima vizionar convingerea că, prin carte, Biserica se adresa nu doar cititorilor din principatul moldav, ci „la toată seminția românească pretutindenea ce se află pravoslavnici într-această limbă”. Și, într-adevăr, istoria confirmă circulația Cazaniei mitropolitului Varlaam în Transilvania și în toate ținuturile locuite de români, ajutându-i să își păstreze în același timp credința, identitatea și unitatea etnică.

Nu se poate trece cu vederea tipărirea Noului Testament de la Bălgrad (Alba Iulia), în anul 1648, în predoslovie căruia mitropolitul Simion Ștefan al Transilvaniei exprima ideea unității naționale și necesitatea stabilirii unei limbi literare pe care să o înțeleagă toți românii.

De asemenea, mitropolitul Dosoftei al Moldovei scria în predoslovie Liturghierului din 1683 că l-a tradus în românește ca „să-nțeleagă toți”, declarând că săvârșirea sfintelor slujbe în limba înțeleasă de popor

este în duhul tradiției Sfintelor Scripturi și al Bisericii Ortodoxe. Liturghia săvârșită pe întreg teritoriul românesc în limba română a devenit, astfel, un factor de unificare *spirituală* națională, de dezvoltare a conștiinței naționale și a culturii românești.

Pe de altă parte, Școala Ardeleană și Biserica Greco-Catolică au contribuit și ele la cultivarea conștiinței unității de neam și limbă, ca bază a realizării unității statale de mai târziu.

Așadar, unirea tuturor provinciilor românești într-un stat român național a fost încoronarea multor eforturi de afirmare treptată a conștiinței naționale și a dorinței de unitate națională.

Demersul concret al Bisericii în vederea împlinirii marelui eveniment de la 1 Decembrie 1918 de la Alba Iulia

În acest sens, Unirea cea Mare de la Alba Iulia din 1918 a fost precedată și pregătită treptat de evenimente majore, și anume de Revoluția din anul 1848, de Unirea Principatelor Române din anul 1859, de victoria românilor asupra otomanilor în Războiul pentru Independență din 1877, de ridicarea României la rang de Regat în 1881, de recunoașterea Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române în 1885 și de victoriile armatei române în Primul Război Mondial, între anii 1916 și 1918, de proclamarea Unirii Basarabiei cu România, la Chișinău, în 27 martie 1918, și de proclamarea Unirii Bucovinei cu România, la Cernăuți, în 28 noiembrie 1918.

În toate aceste etape de înaintare către realizarea Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918, Biserica Ortodoxă Română a mers împreună cu poporul, a fost în fruntea lui cu rugăciunea și cu acțiunea de luminare și de încurajare, mai ales săvârșind Sfânta Liturghie și slujba de Te Deum, folosind predica și cuvântul tipărit, pentru a cultiva conștiința națională și idealul luptei pentru libertate și unitate națională.

Ierarhi, cărturari, preoți, diaconi patrioți, profesori de teologie, studenți în teologie, călugări, călugărițe care au îngrijit soldații răniți pe front, parohii și mănăstiri care au organizat colecte de bani și alimente, toți aceștia i-au încurajat moral și material pe luptătorii români pentru

libertate și unitate națională, mai ales în timpul Războiului de Independență din anul 1877 și în timpul Primului Război Mondial, între anii 1916 și 1918. Un rol deosebit în acest sens l-au avut preoții numiți „confesori militari“.

În ceea ce privește evenimentul însuși al Marii Uniri de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918, între cei 1.228 de delegați oficiali la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia se aflau și mulți slujitori ai Bisericii: ierarhi, profesori de teologie, consilieri eparhiali, preoți parohi și chiar studenți în teologie.

Lucrările Adunării au fost prezidate de marele patriot Gheorghe Pop de Băsești, împreună cu episcopul ortodox de Arad, Ioan I. Papp, care era și locțiitor de mitropolit al Transilvaniei, și de episcopul greco-catolic de Oradea, Demeter Radu.

În Marele Sfat al națiunii române, ca și în Consiliul Dirigent, au fost aleși, de asemenea, slujitori ai Bisericii, iar episcopul ortodox român de Caransebeș, Miron Cristea, viitorul patriarh al României Mari, și episcopul greco-catolic de Gherla, Iuliu Hossu, au fost aleși să formeze, împreună cu Vasile Goldiș și Alexandru Vaida Voievod, delegația de patru persoane care va prezenta Regelui Ferdinand Actul Unirii, la București, în data de 14 decembrie 1918.

Proclamarea Unirii de la Alba Iulia s-a făcut la 1 Decembrie 1918, într-o zi de duminică. Ea a fost precedată de slujba Sfintei Liturghii și de Te Deum în toate bisericile românești din Alba Iulia, întrucât aceasta era înțeleasă și trăită ca o lucrare sfântă și solemnă, ca o Sfântă Liturghie a comuniunii românești, a unității și libertății naționale, ca act de recunoștință sau mulțumire adusă lui Dumnezeu și ca act de prețuire și cinstire a eroilor care au luptat pentru dobândirea libertății naționale și afirmarea unității și demnității naționale.

În fața unei mulțimi de 100.000 de români, adunați atunci la Alba Iulia, eruditul intelectual arădean Vasile Goldiș, secretar consistorial al Episcopiei Aradului, considerat vizionar și ideolog al Marii Uniri, a citit Rezoluția Unirii, prin care a fost proclamată solemn unirea Transilvaniei cu România.

Pentru toate binefacerile Marii Uniri în viața și istoria poporului român, aducem astăzi **mulțumire** lui Dumnezeu și pomenim cu **recunoștință** pe toți eroii români care au luptat pentru libertatea, unitatea și demnitatea poporului român.

Despre impactul, ecourile, consecințele și urmările acestui mareț moment/eventiment istoric

Deoarece, din nefericire, unitatea teritorială realizată în anul 1918 nu mai este astăzi pe deplin aceeași, **trebuie** să cultivăm mai mult comuniunea cu frații **noștri** români din apropierea granițelor României, dar și cu românii de pretutindeni.

Astfel, Ziua Națională a României va fi mai intens și mai solemn trăită ca Ziua Unității și Demnității Naționale a Românilor.

În decursul timpului, slujitorii Bisericii Ortodoxe Române s-au identificat **mereu** cu **năzuințele** noastre de dreptate socială, independență, libertate și unitate națională, au participat, prin „**cuvânt și faptă**”, la marile evenimente din istoria neamului nostru, **înscriindu-și** numele cu litere de aur în memoria acestui popor.

Astfel, Biserica Ortodoxă din Transilvania și-a adus **contribuția** la realizarea unității naționale prin **strădania** clericilor, monahilor și a tuturor credincioșilor săi.

Dintre reprezentanții ardeleni ortodocși cei mai de seamă au fost: Episcopul Miron Cristea al Caransebeșului, **Episcopul** Ioan I. Papp al Aradului; profesorii de teologie Nicolae Bălan (viitor mitropolit) și Silviu Dragomir de la Sibiu; protopopul Andrei Ghidiu, teologul Petre Barbu sau secretarul eparhial Cornel Corneanu; vicarul Roman Ciorogariu și secretarul eparhial Aurelian Magieru; protopopul Gh. Popovici de la Lugoj.

După încheierea ostilităților Primului Război Mondial, la 17/30 octombrie 1918 a luat ființă Consiliul Național Român, care își va stabili sediul la Arad. Acesta avea drept obiectiv intensificarea activității pentru realizarea unirii Transilvaniei cu România. În cadrul acestor acțiuni unioniste, slujitorii Bisericii Ortodoxe și-au adus o însemnată **contribuție**. Curând după aceea, Episcopul Aradului, Ioan I. Papp, împreună cu Vasile

Goldiș, secretarul de atunci al Consistoriului Eparhiei Ortodoxe Române a Aradului, au cerut episcopilor români din Transilvania să-și precizeze atitudinea față de Consiliul Național Român, nou constituit.

În „actul de adeziune”, din 21 noiembrie 1918, ierarhii români transilvăneni, Ioan I. Papp al Aradului și Miron Cristea al Caransebeșului, au declarat că vor colabora „din toate puterile la întruparea aspirațiilor naționale”.

Despre clerici și teologi români în gărzile naționale din Transilvania

În vederea asigurării ordinii publice și a apărării împotriva acelor care ar încerca să împiedice realizarea unității statale a neamului nostru, s-au organizat, în întreaga Transilvanie, gărzi naționale românești. De asemenea, s-au ținut numeroase adunări populare în orașele și satele românești de aici, în care se cerea cu însuflețire unirea Transilvaniei cu România. La constituirea acestor gărzi naționale și la toate adunările populare s-au numărat la loc de frunte clerici și teologi ai Bisericii românești: Silviu Dragomir și Nicolae Bălan, profesori de teologie, Episcopul Miron Cristea al Caransebeșului, protopopul Andrei Ghidiu, Petre Barbu, profesor de teologie, Cornel Corneanu, secretar eparhial, Roman Ciorogariu, vicar, Aurelian Magieru, secretar eparhial (viitorul Episcop Andrei), Gheorghe Popovici, protopop, Vasile Suci, vicar, Alexandru Borza și Al. Ciura. De asemenea, acțiunile pentru unitate au fost susținute și prin periodicele Bisericii românești ca: „Telegraful Român” și „Gazeta Poporului” de la Sibiu, „Biserica și Școala” de la Arad, „Foaia Diecezană” de la Caransebeș și „Unirea” de la Blaj.

La Marea Adunare de la Alba Iulia au participat cinci episcopi și 129 de protopopi români

După ce lucrările au fost pregătite, la 7/20 noiembrie 1918, Consiliul Național Român a luat hotărârea de a convoca la Alba Iulia, pentru ziua de 18 noiembrie/1 decembrie, o Mare Adunare Națională a românilor transilvăneni, care să exprime dreptul de autogovernare și de autodeterminare al poporului român din Transilvania în fața întregii lumi. La

această adunare urmau să fie reprezentate toate păturile sociale, toate instituțiile bisericești, școlare, culturale, economice, reuniunile de femei, de meseriași, de învățători, gărzile naționale, organizațiile muncitorești, asociațiile studențești.

La Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918, Biserica românească a avut ca delegați de drept: cinci episcopi, patru vicari, 10 delegați ai consistoriilor ortodoxe și ai capitulurilor unite, 129 de protopopi, câte un reprezentant al institutelor pedagogice, câte doi reprezentanți ai studenților de la fiecare institut teologic, preoți și învățători ai școlilor confesionale, delegați din diferite circumscripții electorale, precum și numeroși preoți împreună cu păstorii lor, care au făcut parte din cei peste 100.000 de români transilvăneni prezenți aici.

În ziua de duminică, 1 Decembrie 1918, clopotele bisericilor românești din Alba Iulia chemau la slujba „învierii” și „unirii” neamului nostru. În fiecare s-a săvârșit Sfânta Liturghie și slujba de Te Deum. După slujbă s-a întrunit Adunarea Națională Constituantă, la care au participat cei 1.228 de delegați oficiali pentru a vota unirea. După îndeplinirea tuturor formelor de votare (de alegere a comisiei care valida mandatele) a fost ales biroul Marii Adunări Naționale ce avea trei președinți: Gheorghe Pop de Băsești, Episcopul Ioan I. Papp al Aradului și Demetriu Radu al Oradiei.

„Când se tratează soarta neamului, clerul și poporul credincios sunt una”

Adunarea a ales apoi Marele Sfat Național, care era un fel de Parlament, format din 212 membri, căruia i s-au încredințat atribuții administrative și legislative. După citirea hotărârii de unire, au fost aleși cu aclamații 212 membri ai „Marelui Sfat Național” (un fel de Parlament din care făceau parte și clerici români: episcopi, profesori de teologie, protopopi și preoți). La încheierea lucrărilor a luat cuvântul Ioan I. Papp, Episcopul Aradului, care între altele a spus: „Ne-am prezentat... acum în corpore, la această mare sărbătoare națională ca să dăm probe învederate că de ori câte ori se tractează despre soarta neamului românesc, clerul și poporul credincios, ca fii adevărați, sunt una în cugete și simțiri, sunt una în dorințele și aspirațiile naționale”.

Între vorbitorii de la tribunele rânduite pe câmpul lui Horea s-au numărat importanți slujitori ai Bisericii Ortodoxe. De pildă, Miron Cristea, Episcopul Caransebeșului, amintea de suferințele românilor transilvăneni și de lupta lor pentru dreptate, libertate și unitate, din rândul cărora n-au lipsit nici clericii Bisericii Ortodoxe. După ce ierarhul pomenit arăta că acum nu ne putem gândi la altceva decât „la Unirea cu scumpa noastră Românie”, alipindu-i întreg pământul strămoșesc... și că... idealul suprem al fiecărui popor ce locuiește pe un teritoriu compact trebuie să fie „unitatea sa națională și politică”, încheie prin mișcătoarele cuvinte: „Simțesc că astăzi prin glasul nostru unanim vom deschide larg și pentru totdeauna porțile Carpaților, ca să poată pulsa prin arterele lor cea mai caldă viață românească...”.

În ziua de 1/14 decembrie 1918, delegația „Marelui Sfat Național” din Transilvania, din care făceau parte, alături de Vasile Goldiș și Alexandru Vaida Voievod, și Episcopii Miron Cristea și Iuliu Hossu, au prezentat la București, regelui Ferdinand, Actul unirii Transilvaniei cu România; peste câteva zile (la 11/24 decembrie), acest act se consfințează legal printr-un decret. Unirea Transilvaniei cu România a fost recunoscută apoi și de Conferința de Pace de la Paris prin Tratatul de la Trianon din 4 iunie 1920.

Pentru noi, românii, anul 1918 a fost un an providențial. La 27 martie 1918, Basarabia – „lacrima neamului românesc” – revenea la patriamamă; la 28 noiembrie 1918 era rândul Bucovinei, pentru ca la 1 Decembrie 1918, la Alba Iulia, prin unirea Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu România să se împlinească unul dintre dezideratele națiunii române: desăvârșirea statului național unitar român. Întreaga Biserică Ortodoxă Română – cler și popor – și-a adus contribuția la lupta de emancipare a națiunii române și la îndeplinirea unui ideal vechi de multe veacuri – unirea tuturor românilor într-un singur stat. Oamenii Bisericii au acționat prin cuvânt și faptă, prin predică și pastorală, prin îndemn și acțiune directă, prin luptă și implicare la realizarea unirii din 1918.

Astfel, un număr însemnat de slujitori ai Bisericii Ortodoxe Române – episcopi, vicari, consilieri, profesori de teologie și preoți de

parohie, călugări, s-au aflat în primele rânduri ale luptătorilor pentru unitate.

Marea Unire din anul 1918 a fost rodul luptei tuturor forțelor și categoriilor sociale, practic a întregului popor. De asemenea, a contribuit la edificarea ei o generație importantă de personalități precum: regele Ferdinand, Ionel Brătianu, Iuliu Maniu, Vasile Goldiș, Ion Nistor, Take Ionescu, Ion Inculeț, Pantelimon Halippa, Nicolae Iorga și mulți alții. Acestora li s-au alăturat un număr însemnat de slujitori ai Bisericii românești – episcopi, vicari, consilieri, profesori de teologie și preoți de parohie, călugări etc. – care s-au aflat în primele rânduri ale luptătorilor pentru unitate. De exemplu, pentru Transilvania amintim aici numele profesorilor teologi Nicolae Bălan (viitor mitropolit) și Silviu Dragomir de la Sibiu; la Caransebeș pe Episcopul Miron Cristea, protopopul Andrei Ghidiu, teologul Petre Barbu sau secretarul eparhial Cornel Corneanu; la Oradea pe vicarul Roman Ciorogariu și secretarul Aurelian Magieru; la Arad pe Ioan Papp; la Lugoj protopopul Gh. Popovici etc.; din rândul clerului greco-catolic transilvănean amintim pe Iuliu Hossu, Dimitrie Radu, Valeriu Frențiu, Ioan Bob, Vasile Hossu, Victor Mihali și alții.

Pentru unitate națională militau și periodicele vremii: „Telegraful român” (Sibiu), „Biserica și școala” (Arad), „Foaia diocezană” (Caransebeș), „Cuvântul Moldovenesc” (Chișinău), „Glasul Bucovinei” (Cernăuți) și altele.

Altfel spus, întreaga Biserică românească – cler și popor – și-a adus contribuția la lupta de emancipare a națiunii române și la îndeplinirea unui ideal vechi de multe veacuri – unirea tuturor românilor într-un singur stat. Oamenii Bisericii au acționat prin cuvânt și faptă, prin predică și pastorală, prin îndemn și acțiune directă, prin luptă și implicare la realizarea Unirii din 1918.

Delegații Bisericii la Marea Adunare Națională de la Alba-Iulia.

Așa după cum am mai spus și în rândurile anterioare, la Marea Adunare Națională de la Alba-Iulia din 1 Decembrie 1918, Biserica românească a avut ca delegați de drept: 5 episcopi, 4 vicari, 10 delegați ai consistoriilor ortodoxe și ai capitulurilor unite, 129 protopopi, câte un reprezentant al Institutelor pedagogice, câte doi reprezentanți ai studenților

de la fiecare institut teologic, preoți și învățători ai școlilor confesionale, delegați din diferite circumscripții electorale, precum și numeroși preoți împreună cu păstoriții lor, care au făcut parte din cei peste 100.000 de români transilvăneni prezenți aici.

Câteva concluzii, dezbateri și actualizare

După cum am mai spus, de-a lungul timpului, vrednicii slujitori ai Bisericii românești Ortodoxe s-au identificat mereu cu năzuințele poporului nostru de dreptate socială, independență, libertate și unitate națională, au participat, prin „**cuvânt și faptă**”, la marile evenimente din istoria neamului nostru, **înscriindu-și numele cu litere de aur în „Cartea vieții”** poporului român.

Astfel, sub ocrotirea Bisericii, cultura și spiritualitatea românească au putut crește, aducând roade bune la vremea cuvenită; în tinda Bisericii, pentru o lungă perioadă de timp, școala românească s-a putut dezvolta; sub oblăduirea ei, **patrioții români și-au exprimat ideile**; cu rugăciunea și binecuvântarea ei **soldatii români și toți luptătorii pentru unitate** au reușit să ducă la îndeplinire idealurile lor.

Atunci când poporul și țara au cerut-o, Biserica noastră străbună și-a adus contribuția, depunând toată strădania, clericii, monahii, înalta ierarhie în frunte cu Mitropolitul Pimen – devenit atunci și Președinte al Sfântului Sinod –, Miron Cristea, pe atunci Episcop al Caransebeșului, Nicolae Bălan, **profesor de teologie la Sibiu în acea vreme, și alții.**

În ziua de duminică, 1 Decembrie 1918, clopotele bisericilor românești din Alba-Iulia chemau la slujba „**învierii**” și „**unirii**” neamului nostru; aici s-au săvârșit Sfânta Liturghie și Te Deum-uri. După slujbă s-a întrunit Adunarea națională constituantă, la care au participat cei 1.228 delegați oficiali pentru a vota unirea. După îndeplinirea tuturor formelor de votare (de alegere a comisiei de validare a mandatelor) a fost ales Biroul Marii Adunări Naționale ce avea trei președinți: **Gheorghe Pop de Băsești, Episcopul Ioan I. Papp al Aradului și Demetriu Radu al Oradiei.**

Într-adevăr, prin acest important moment istoric s-a împlinit dorința de veacuri a românilor de a fi uniți într-o singură țară, iar mai târziu liberi și independenți, stăpâni pe propriile lor idealuri și destine.

În această memorabilă zi de 1 Decembrie 1918 în toate localitățile din Transilvania, clerul Bisericii românești a săvârșit slujbe, arătând credincioșilor lor importanța marelui act înfăptuit în cetatea lui Mihai Viteazul, Alba Iulia.

Marea Unire, manifestarea unității de credință a românilor

Biserica românească a fost întotdeauna legată de soarta poporului român. Este ușor de remarcat faptul că ori de câte ori în viața poporului român a existat un moment de răscruce, ori când s-au împlinit idealuri scumpe tuturor românilor, atunci și în viața Bisericii românești au avut loc mutații ce au generat emulații spirituale și împliniri bisericești. Astfel, întemeierea statelor feudale românești a fost urmată în plan bisericesc de întemeierea mitropoliilor românești, la Suceava și Argeș. Așa cum unirea Moldovei și Țării Românești din anul 1859 a fost imediat urmată de unirea celor două Biserici Ortodoxe sub un mitropolit primat.

Iar cucerirea independenței naționale în 1877-1878 și recunoașterea ei internațională a fost urmată în anul 1885 de recunoașterea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române. Un fapt cu semnificații asemănătoare s-a întâmplat și după Marea Unire din 1918, care a fost urmată de unificarea Bisericilor Ortodoxe surori din teritoriile reunite cu Țara și din Vechiul Regat și de ridicarea Bisericii Ortodoxe Române la statutul de Patriarhie (1925).

Se observă foarte clar că fiecare obiectiv politic realizat de români este urmat în mod expres și de unul pe linie bisericească, pentru ca în felul acesta Biserica Ortodoxă Română să fie alături de statul național românesc în demersurile acestuia de unitate și propășire. Mai mult decât atât, nici o realizare politică sau socială nu ar fi intrat la inima poporului român dacă aceasta nu ar fi fost completată și de o împlinire bisericească.

De asemenea, în istorie, statornicia și puterea unui stat era recunoscută și prin puterea bisericească a poporului său. În istoria noastră mitropolitul țării se afla în permanență de-a dreapta domnului, sfătuindu-l și sprijinindu-l.

Aceeași simfonie a relațiilor Stat-Biserică va putea fi observată și la momentul 1 Decembrie 1918, precum și ulterior.

Anul 1918 a reprezentat în istoria poporului nostru anul marilor sale realizări pe tărâm național, încununarea victorioasă a unui lung șir de așteptări și de renunțări, de lupte și de sacrificii pentru un crez, pentru un ideal: desăvârșirea statului național unitar. Înfăptuitorul Marii Uniri din anul 1918 a fost poporul român, iar Biserica Ortodoxă Română a contribuit la înfăptuirea acestui ideal național.

Despre unitatea de credință, de neam și despre cea națională

Celebrarea Anului omagial al unității de credință și de neam reprezintă, pentru Biserica Ortodoxă Română, expresia comuniunii și mărturisirii sale de credință, rămase neschimbate în decursul istoriei.

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a stabilit ca, în cadrul conferinței pastoral-misionare semestriale a preoților din primăvara anului 2018, să fie analizată unitatea de credință și de neam prin reliefarea următoarelor teme: Unitatea de credință – temelie a unității Bisericii; unitatea Bisericii în fața persecuțiilor; unitatea Bisericii în fața ereziilor; unitatea Bisericii în fața curentelor filosofice și ideologiilor politice; și contribuția Bisericii la promovarea conștiinței naționale a poporului român și la făurirea statului român unitar modern.

În primele secole creștine, în special în perioada articulării învățaturii de credință de până la perioada Sinoadelor Ecumenice, Biserica a fost confruntată cu două pericole majore care amenințau unitatea ei.

Din exterior au acționat, împotriva armoniei ecleziale, persecuțiile îndreptate oficial împotriva creștinismului de către autoritatea romană și populația păgână, care considerau „noua” credință drept o manifestare îndreptată împotriva politeismului și a structurii statale existente la vremea respectivă.

Din interior, s-au ridicat împotriva unității Bisericii „bărbați, grăind învățături răstălmăcite, ca să tragă pe ucenici după ei” (cf. Fapte 20, 30), așa cum prevăzuse Sfântul Apostol Pavel, iar aceștia au creat diferite schisme și erezii, toate având nevoie de decizii clare și ferme îndreptate împotriva lor din partea ierarhiei bisericești.

În fața politeismului păgân, creștinismul a propus, încă de la început, o credință unitară, o mărturisire comună și o slujire liturgică respectând aceleași reguli și principii pentru toate comunitățile care alcătuiau Biserica. Sinoadele Ecumenice au cristalizat, ulterior, învățătura de credință, în fața pericolului reprezentat de ereziile și schismele apărute pe parcurs, iar această stare de fapt s-a păstrat în decursul istoriei creștine până în prezent și va rămâne astfel până la sfârșitul veacurilor.

În prezent, dificultățile care amenință unitatea Bisericii s-au modificat simțitor față de cele din primele veacuri. Dacă în secolul al XX-lea s-a produs fenomenul „secularizării”, cu efecte negative asupra lucrării Bisericii în societate, în secolul al XXI-lea ne confruntăm cu o reală „decreștinare” progresivă la toate nivelurile: social, politic, cultural. Situațiile în care simbolurile religioase sunt, efectiv, excluse din spațiul public devin tot mai dese, iar la nivel cultural, moștenirea creștină europeană este fie trecută cu vederea, fie îi este atribuit un rol redus, minimal ca importanță.

Această nouă stare de fapt, în special în Occident, este rezultatul final al accentului masiv pus pe capacitatea omului de a se încrede exclusiv în forțele proprii și de a realiza toate aspectele privitoare la viața sa prin intermediul propriei rațiuni. Tendința raționalistă conduce însă, în cele din urmă, la clivaje politice, la o stare de tensiune persistentă în toate straturile societății, la slăbirea unității naționale, precum și la diminuarea demnității naționale.

În anul în care statul român își sărbătorește Centenarul, trebuie să subliniem în mod deosebit că România Mare este și o împlinire a Bisericii Ortodoxe Române, care, în toată istoria ei, a apărut unitatea de credință a românilor și, implicit, a cultivat conștiința unității de neam. „Românii – scria marele istoric Nicolae Iorga – au trăit într-o comunitate religioasă, care a avut drept consecință o comunitate culturală de cel puțin 300 de ani, și aceasta a produs în ceea ce privește sentimentul general de unitate românească cel mai mare efect”.¹

---

¹ Pr. Dumitru Stăniloae, *Reflecții despre spiritualitatea poporului român*, Editura Scrisul Românesc, Craiova 1992, p. 14.

Biserica, prin predică și tipar, a cultivat cu stăruință în sufletele credincioșilor români conștiința că au aceeași origine, ca neam, aceeași limbă neolatină și aceeași credință creștină. Cu alte cuvinte, în cazul neamului nostru, conștiința unității de credință s-a împletit întotdeauna cu cea a unității de neam sau, mai exact, unitatea de credință a întreținut, a cultivat și consolidat conștiința unității de neam.

Unitatea de credință și de neam erau atât de strâns unite, încât credința sau „legea”, în limbajul medieval, era numită „românească”.²

Prin predică și prin tipărirea cărților bisericești și difuzarea lor în toate provinciile locuite de români, mai cu seamă în Transilvania, unde se manifesta prozelitismul altor culte, Biserica Ortodoxă a vestit adevărul unității de neam și de credință, astfel încât românii de pe ambele părți ale Carpaților au fost convinși că „sunt de o limbă și de o lege”, „de un neam și de o credință”. Tipăriturile bisericești se adresau tuturor românilor („rodului nostru românesc”, „neamului nostru românesc”), întărind conștiința unității de neam a fraților despărțiți de granițe nefirești, ajutându-i, totodată, pe cei care se aflau sub stăpâniri străine să își păstreze credința creștină ortodoxă.

În prefața Cazaniei Sfântului Mitropolit Varlaam al Moldovei (1632-1653), tipărită în anul 1643, intitulată Carte românească de învățătură, domnitorul Vasile Lupu al Moldovei (1634-1653) exprima convingerea că se adresa „la toată semenția românească, pretutindeni ce să află pravoslavnici într-aceasta limbă”.³

În prefața Bibliei din 1688 adresată domnitorului Constantin Brâncoveanu (1688-1714), semnată de patriarhul Dositei al II-lea Notaras al Ierusalimului (1669-1707), Sfântul Voievod era considerat un luminător al întregului popor român: „vrednic de mii de laude ești Măriia ta, care la un norod întreg dai cuvântul lui Dumnezeu, ca oarece lumină fiind până

---

² Ioan Bianu, Nerva Hodoș, *Bibliografia românească veche: 1508-1830*, tom. I. 1508-1716, București, Stabilimentul grafic J.V. Socec, 1903, p. 95.

³ Ioan Bianu, Dan Simonescu, *Bibliografia românească veche: 1508-1830*, tom. IV. Adăogiri și îndreptări, București, Atelierele Grafice Socec & Co, Societate Anonimă Română, 1944, p. 191.

acum supt acoperemânt și o pui în sfeșnic, ca să lumineze celor den casă ai Bisericii noroade: rumânilor, moldovenilor și ungrovlahilor”.⁴

În predosloviile sau prefetele tipăriturilor importante găsim adeseori exprimată ideea unității de credință și de neam. În 1645, Sfântul Mitropolit Varlaam al Moldovei se adresa în predoslovia Răspunsului împotriva catehismului calvinesc „iubiților săi fii” din Ardeal, pe care îi considera: „credincioși pravoslavnici și adevărați fii ai svintei noastre Beseareci apostolești, iubiți creștini și cu noi de un neam români, pretutinderea tuturor ce să află în părțile Ardealului ce sunteți cu noi într-o credință”.⁵

Unitatea de neam și de credință a românilor era evidentă chiar și celor de alt neam. În 1629, patriarhul ecumenic Chiril Lucaris era convins că încercările de atragere a românilor transilvăneni la protestantism sunt zădărnice de „legătura de sânge și de simțiri care trăiește, deși în mod tainic, dar cu atât mai puternic, între românii din țara Transilvaniei și între locuitorii Țării Românești și Moldovei. Principii acestor țări vecine nu se vor învoi în niciun caz [pentru atragerea românilor la protestantism – n.ns.], ci mai mult ca sigur se vor opune, dacă nu cu armele, cel puțin prin îndemnuri tainice”.⁶

Pentru că românii trăiau în formațiuni politice diferite, Biserica a manifestat o preocupare constantă pentru mărturisirea credinței într-un grai înțeles de toți. În Predoslovia către cititori a Noului Testament de la Alba Iulia, din anul 1648, Sfântul Simion Ștefan, Mitropolitul Transilvaniei între anii 1643 și 1656, deplângea faptul că „rumânii” sunt „răsfirați printr-alte țări, de și-au amestecat cuvintele cu alte limbi, de nu grăiescu toți într-un chip”, fapt pentru care a folosit în traducerea sa acele cuvinte pe care spera că le vor înțelege toți.⁷

---

⁴ Nicolae Șt. Noica, *Catedrala Mântuirii Neamului – istoria unui ideal*, Editura BASILICA a Patriarhiei Române, București, 2011, p. 51.

⁵ Nicolae Iorga, *Dezvoltarea ideii unității politice a românilor*, București, Ed. Casei Școalelor, 1915, p. 26.

⁶ Nicolae Stoicescu, *Unitatea românilor în Evul Mediu*, București, Ed. Academiei, 1983, p. 122, n. 34.

⁷ Ion Bianu, Nerva Hodoș, *Bibliografia românească veche*, tomul I, 1508-1830, București, Edițiunea Academiei Române, 1903, p. 139.

Liturghia săvârșită în limba română în toate provinciile locuite de români a devenit un factor esențial de unificare spirituală etnică, de dezvoltare a identității și conștiinței naționale, dar și a culturii românești.

În acest sens, Părintele Profesor Dumitru Stăniloae spune următoarele: „Forța principală, prin care Biserica poporului român s-a manifestat ca una și a contribuit în cea mai mare măsură la unitatea acestui popor, a fost identitatea slujbelor bisericești, având ca centru Liturghia. Aceeași Sfântă Liturghie, aceleași slujbe, săvârșite în toate satele românești – și în Ardeal numai în satele românești –, au păstrat aceste sate într-o unitate spirituală între ele și cu românii de peste Carpați. Liturghia și slujbele răsăritene au rămas trăsătura bisericească de unire între toți românii, chiar când între românii ardeleni s-a produs o separație din punct de vedere administrativ-bisericesc. Se poate vorbi de o permanentă și neîntreruptă unitate religioasă liturgică a poporului român. Întreg poporul român a rămas înlăuntrul aceleași vieți liturgice răsăritene”.⁸

Această limbă liturgică a dobândit statutul de limbă de cultură și civilizație creștină când Sfânta Liturghie și Sfânta Scriptură au fost traduse în limba vie a poporului.

Așadar, Biserica, prin intelectualii săi, a avut o contribuție determinantă la „creșterea limbii românești”, componentă fundamentală a ființei și identității poporului român.

Mihai Eminescu, cunoscând rolul Bisericii și al credinței creștine în dezvoltarea culturii și a limbii române ca veșmânt viu al învățăturilor de credință și al cultului, a numit Biserica Ortodoxă Română „maica spirituală a neamului românesc, care a născut unitatea limbii și unitatea etnică a poporului”.⁹

Biserica Ortodoxă a slujit întotdeauna neamul românesc și a sprijinit aspirațiile lui. În acest sens, marele istoric Nicolae Iorga scria:

„Mitropoliții, episcopii, egumenii și așa de adesea ori și smeriții călugări ori umilii preoți de mir au dat poporului, ei singuri aproape, toată învățătura, au înzestrat neamul cu o limbă literară, cu o literatură sfântă, cu o artă în legătură cu gustul și nevoile lui, au sprijinit Statul fără să se

⁸ I. Bianu, N. Hodoș, *Bibliografia românească veche*, tomul I, p. 289.

⁹ I. Bianu, N. Hodoș, *Bibliografia românească veche*, tomul I, pp. 150-151.

lase a fi înghițiți de dânsul, au călăuzit neamul pe drumul pământului fără a-și desface ochii de la cer [...], dând istoriei noastre cărturari, caligrafi, sculptori în lemn, argintari, oameni de Stat, ostași, mucenici și sfinți”.¹⁰

Cultivând conștiința unității de credință și neam, Biserica Ortodoxă Română a pregătit condițiile pentru înfăptuirea marilor evenimente din istoria românilor – Unirea Principatelor din 1859, obținerea Independenței de stat a României (1877-1878) și Marea Unire din 1918.

Totodată, Biserica Ortodoxă a participat la toate aceste momente definitorii din istoria neamului nostru prin clerul care a militat pentru unirea românilor într-un singur stat, dar și prin preoții săi eroi, care i-au însoțit pe soldații români și i-au întărit duhovnicește, împărtășind cu ei toate nenorocirile războiului și jertfindu-și uneori viața. Preoții care nu au fost mobilizați i-au consolată și întărit pe cei rămași acasă și le-au insuflat speranță.

La 10 aprilie 1918, generalul de Corp de Armată adjutant Constantin Prezan, fost Șef al Statului Major General, însărcinat cu comanda Armatei Române, aflat în vizită la Serviciul Religios al Armatei Române, menționa că: „Preoții și-au făcut mai mult decât datoria și este o cinste pentru cler, care alături de ostași, a făcut mai mult decât i-am cerut noi pentru țară și neam [...] Rugați-vă lui Dumnezeu ca să ne dea cât mai mulți patrioți de care țara are mare nevoie. Transmiteți tuturor preoților de armată mulțumirile calde pentru inimosul lor concurs ce mi-ați dat pentru apărarea țării”.¹¹

Suntem chemați, deci, mai ales acum, în acest an Centenar, să evidențiem și să comemorăm „pe toți acei români care, prin cuvânt și faptă au fructificat Marea Unire de la 1918 și până în prezent: ctitori de biserici și mănăstiri, promotori ai educației creștine românești și ai culturii române din țară și străinătate, susținători ai operei social-filantropice a Bisericii, apărători ai spiritualității românești”. Realitatea unității de credință și de neam a conferit poporului român o identitate particulară în istorie și ea trebuie cunoscută și valorificată de contemporani.

¹⁰ Ioan Lupaș, *Documente istorice transilvane*, vol. I (1599-1699), Cluj, Tipografia Cartea Românească, 1940, p. 178.

¹¹ I. Bianu, N. Hodoș, *Bibliografia românească veche*, tomul I, p. 170.

Încheierea

Creștinat, adică unit cu Hristos prin Botez, de când se forma în istorie, poporul român poartă în sufletul său pecetea tainei Crucii și a Învierii lui Hristos, trăind ritmic istoria ca pe o Cruce și o Înviere, suferință și speranță, întristare și bucurie. Taina Crucii care se înalță în slava Învierii este înscrisă pe stema României, ca simbol al dăinuirii noastre și program spiritual al comuniunii întru Hristos. De aceea, vulturul de pe stema României poartă Crucea în plisc, arătând că ne-am apărat patria, am dăinuit ca neam și am păstrat unitatea și demnitatea noastră ca Stat național, prin credință și iubire jertfelnică.

Românii au cultivat permanent conștiința unității de credință și de neam. Credința creștin-ortodoxă a constituit, alături de latinitate sau romanitate, un element fundamental, care i-a unit pe români, chiar și atunci când împrejurările le-au fost potrivnice, ei trăind în state politice separate.

În acest sens, Părintele Profesor Dumitru Stăniloae afirma că poporul român are simțul misterului din tradiția creștină ortodoxă răsăriteană și luciditatea latină: „Spiritul de sinteză complexă al neamului nostru nu se explică numai din persistența lui din veacuri imemorabile în spațiul de mijloc între Occident și Orient, ci și în îmbinarea în el a caracterului latin și a creștinismului ortodox”.¹²

Biserica Ortodoxă, care a însoțit și a slujit poporul român de la nașterea sa în istorie, a cultivat permanent în sufletele credincioșilor români conștiința că au aceeași obârșie, limbă romanică (neolatină) și credință creștină. Adevărul originii daco-romane și al latinității limbii sau adevărul „romanității românilor” a fost conștientizat în Biserică și transmis de ierarhi, preoți și diaconi prin predică, dar și prin tipărirea cărților bisericești, răspândite apoi în toate provinciile locuite de români, întrucât ele au fost adresate întregii „seminții românești”.

Suntem singurul popor neolatin care-și afirmă originea romană prin numele său, de popor român. Numele de „români” apare prima dată

---

¹² Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Reflecții despre spiritualitatea poporului român*, în colecția „Opere complete”, vol. IX, Ed. BASILICA, București, 2018, p. 325.

într-o scriere bisericească, mai precis în prefața Paliei de la Orăștie (1582), o traducere parțială în limba română a Vechiului Testament. Conștiința că românii, deși trăiau separați în mai multe state, vorbeau aceeași limbă și aveau aceeași origine și credință, este confirmată și mărturisită și de Sfântul Mitropolit Varlaam al Moldovei, în Predoslovnia Răspunsului împotriva catehismului calvinesc (1645).¹³

Centenarul Marii Uniri este o sărbătoare a unității de neam și de credință, întărită prin jertfă și biruință. În urmă cu un secol s-a înfăptuit România Mare, cu prețul unor mari sacrificii, prin unirea Basarabiei cu Regatul României, hotărâtă de Sfatul Țării de la Chișinău la 27 martie/9 aprilie 1918, a Bucovinei, decisă de Congresul General al Bucovinei la 15/28 noiembrie 1918, și a Transilvaniei, hotărâtă de Marea Adunare Națională din 18 noiembrie/1 decembrie 1918, convocată la Alba Iulia.

Statul întemeiat în anul 1918, prin unirea Basarabiei, a Bucovinei și a Transilvaniei cu Regatul României, a primit recunoaștere internațională prin tratatele care au constituit sistemul de la Versailles (1919-1920).

Deși nedreptățile istoriei au făcut ca unele dintre teritoriile românești unite în 1918 să fie mai târziu desprinse din trupul țării (nordul Bucovinei și Basarabia, în 26 iunie 1940; Ardealul de Nord, în 30 august 1940 – Dictatul de la Viena; Cadrilaterul – Dobrogea de Sud, în 7 septembrie 1940), totuși frații nu pot fi separați de granițe, iar sentimentele de dragoste și frățietate nu pot fi înăbușite.

Comemorăm în acest an pe făuritorii Marii Uniri din 1918, îndeosebi pe basarabenii Ion Inculeț, Pantelimon Erhan, Pantelimon Halippa, Ion Buzdugan și Ioan Pelivan, pe bucovinenii Iancu Flondor, Ion Nistor, Sextil Pușcariu, Dionisie Bejan și Doru Popovici, pe transilvănenii Vasile Goldiș, Ștefan Cicio-Pop, Alexandru Vaida-Voievod, Iuliu Maniu, Octavian Goga, Ion Flueraș și Vasile Lucaciu.

Totodată, evidențiem contribuția multor clerici români la înfăptuirea Marii Uniri din 1918, în frunte cu Episcopul Miron Cristea al Caransebeșului, viitorul Patriarh al României.

---

¹³ Timpul, 14 august 1882, în: Mihai Eminescu, Opere, vol. 13, București, Ed. Academiei, 1989, pp. 168-169.

Biserica Ortodoxă Română a susținut mai întâi Unirea Principatelor Române (1859), realizarea Independenței de Stat a României (1877-1878) și a Marii Uniri din anul 1918, iar apoi a militat pentru recunoașterea drepturilor și demnității ei pe plan extern, și anume: dobândirea Autocefaliei, în anul 1885, și ridicarea la rang de Patriarhie, în anul 1925.

Un simbol al înfăptuirii întregirii României, realizată prin jertfa ostașilor noștri și prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, este construirea Catedralei Naționale.

După încheierea Războiului de Independență din 1877-1878, poetul Mihai Eminescu și scriitorul Ioan Slavici au fost printre primii intelectuali români care au susținut ideea construirii unei catedrale naționale, un edificiu bisericesc cu valoare de simbol național, ca semn de mulțumire adusă lui Dumnezeu.¹⁴

Apoi, după Marea Unire din 1918, Patriarhul Miron Cristea a susținut și a promovat importanța construirii Catedralei Mântuirii Neamului. Încă din anul 1920, la o ședință solemnă a Sfântului Sinod, denumirea de Catedrală a Mântuirii Neamului a fost adoptată cu entuziasm. Ea face referire la izbăvirea sau eliberarea poporului român de orice dominație străină și la realizarea unității într-un singur Stat național.¹⁵

Așadar, Catedrala Mântuirii Neamului sau Catedrala Națională, cu hramul principal Înălțarea Domnului și Ziua Eroilor, unește simbolic iubirea față de Dumnezeu a unui popor creștin, jertfelnic și darnic, cu recunoștința pe care o datorăm permanent Eroilor Neamului.

Comemorarea făuritorilor Marii Uniri și a contribuției istorice majore a acestora la realizarea idealului național de unitate constituie o ofrandă de recunoștință, dar și prilej pentru generația actuală de a cunoaște mai bine virtuțile lor, de a le prețui și a le pune în valoare, fiind chipuri de lumină și întărire spirituală pentru viața și lucrarea Bisericii în contextul actual.

---

¹⁴ Nicolae Iorga, *Istoriei Bisericii românești și a vieții religioase a românilor*, vol. I, ediție revăzută și adăugită, București, Ed. Ministeriului de Culte, 1928, p. 4.

¹⁵ Gh. Nicolescu, Gh. Dobrescu și A. Nicolescu, *Preoți în lupta pentru făurirea României Mari, 1916 – 1919*, București, Ed. Europa Nova, 2000, p. 198.

CUVÂNTUL CARE HRĂNEȘTE

O ALTFEL DE ÎNTÂLNIRE*

Fiecare parcurgem vremea vieții noastre pământești în funcție de un sistem de valori moștenite din familie și de modul cum dăm importanță dorințelor și aspirațiilor noastre. Existăm în această lume pentru că Dumnezeu ne-a vrut parteneri ai unui dialog pe care să-l purtăm în veșnicie. De aceea, fiecare clipă cuprinde în ea veșnicia cu tot ce înseamnă aceasta, cu tot sensul responsabilității, al importanței relațiilor cu semenii și cu Dumnezeu.

Am primit cu bucurie cuvântul, născut din prețuire, că Preasfințitul Părinte Vasile Someșanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, împlinește pe 30 decembrie, anul acesta, 70 de ani, ani testamentari pe care Bunul Dumnezeu i-a rânduit cu providențială șansă, spre mântuirea sufletească a Preasfinției Sale și a celor păstoriți.

Așezările Noastre, ca Ierarhi, în geografia Țării sunt cumva la distanțe mari; dar nu-i nevoie să stai unul lângă celălalt atunci când porți în rugăciune fiecare slujitor și, știi că suntem împreună călători „pe marea vieții acesteia”, ajungând, atunci când este rânduit, la porțile veșniciei.

Chipul Preasfinției Sale Ne aduce aminte de chipul omului așezat duhovnicește care dorește să te lămurească de faptul că orice întâlnire, chiar și de o clipă, în fața unei mese dintr-o sală de ședință a Sfântului Sinod, acea clipă spuneam, se toarce din caierul eternității, spre bucuria lui Dumnezeu.

---

* Cuvânt de felicitare adresat Preasfințitului Părinte Vasile Someșanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, la împlinirea vârstei de 70 de ani.

Într-o lume a publicității și a cuvintelor fără cuvântare, credem că nu e nevoie să spui mult pentru a convinge pe ceilalți de calitățile și valoarea unui OM. Atunci când vorbesc inimile noastre și când respecti ceea ce este omul, nu e nevoie să ieși în stradă. Spui puțin. Taci ulterior. Și simți bucurie pentru câte zile va mai rânduî Împăratul veacurilor.

Biografiile aduc cu ele amintiri și prețuiri pentru noi, oamenii, care suntem trecători. În schimb ele sunt scrieri din cartea veșniciei, neuitată de Dreptul Judecător.

Credem că dragostea cu care este înconjurat Preasfințitul Părinte Episcop Vasile Someșanul, este născută din „investițiile” Preasfinției Sale în ceilalți și este purtătoare, în timp, a rugăciunilor curate și sincere.

De aceea, plecăm smerit genunchii în fața Bunului Dumnezeu și Îl rugăm să dăruiască Preasfinției Sale ani cu bună rânduială și cu nădejde, iar Maica Domnului să-i fie pururea ascultătoare a rugăciunilor pe care le înalță pentru sine și pentru toți cei pe care, vremelnice, i-a întâlnit sau îi poartă în inimă.

Întru mulți ani, Preasfinția Voastră !

† G A L A C T I O N

Episcopul Alexandriei și Teleormanului

MARTIRII ȘI EROII CREDINȚEI ȘI LIBERTĂȚII NOASTRE*

† Galaction, Episcopul Alexandriei și Teleormanului

Fiecare moment de comemorare a eroilor ne aduce în fața istoriei, așa cum a fost ea trăită și înțeleasă și, pentru care, s-a vărsat sânge și lacrimi. Apreciem evenimentul de față potrivit pentru a prezenta o smerită cugetare despre ceea ce înseamnă martirii și eroii pentru conștiința creștină. Este dificil să descrii stări, sentimente și trăiri dintre cele mai înalte, așa cum sunt acelea ale martirajului și eroismului, atâta vreme cât Bunul Dumnezeu a rânduit să trăim vremuri cu pace și o relativă libertate de manifestare a credinței.

Omul a căutat întotdeauna nemurirea, indiferent cum și unde a crezut că o poate găsi. Istoria religiilor este martoră a faptului că omul își dorește veșnicia, că nimic din această lume nu împlinește în mod definitiv dorurile și năzuințele sale. El a căutat să cuprindă veșnicia în diverse simboluri care să îi asigure o înțelegere mai ușoară a ceea ce el caută.

Atunci când se naște un copil într-o familie, el întruchipează parte din gândul de înveșnicire al părinților, adică, neamul merge mai departe, se înscrie în prelungirea naturală a vieții părinților, când aceștia nu vor mai fi.

Pe de altă parte ideea nemuririi este argumentată și de sentimentul finitudinii, al limitării în timp a omului. Suntem cu toții conștienți de trecerea neînduplecată a timpului, dar, în același mod, trăim și știm că suntem parte din dialogul în veșnicie cu un Dumnezeu „bun și iubitor de oameni”.

---

* Cuvânt adresat la solicitarea Societății Culturale „Renașteră Tutoveană”

Martirul și eroul, sunt moduri concrete de înveșnicire a persoanei, martirul în spațiul credinței și eroul în dimensiunea socială. Când martirul acceptă să moară pentru adevărul credinței, el înveșnicește odată cu acel adevăr și propria persoană. Eroul, când moare pentru propria țară și pentru idealurile neamului său, înveșnicește odată cu acele idealuri propria viață.

Se cuvine să reținem adevărul că **martirul este eroul credinței, iar eroul este martirul neamului său.**

Ca popor, noi, românii, am avut conștiința de a ne pomeni eroii, întrucât apărarea pământului, a credinței și a neamului este un act martiric. Nu știm ce ne va rezerva viitorul în acest sens, adică nu știm dacă generațiile următoare vor avea puterea de a vedea în eroii noștri modele de mărturisire a unor idealuri ale neamului românesc din care, din fericire, fac și ei parte.

Eroii sunt chipuri ale demnității lipsite de vanitate și triumfalism limitat. Ei au văzut dincolo de suferință dănuirea neamului și libertatea acestuia. Eroii așază și neamul în dimensiunea veșniciei; ei sunt convinși că murind pentru neam și țară asigură dănuirea în timp a acestora.

Martirii mor pentru un adevăr care nu poate fi negociat. De aceea, s-a și spus că „sângele martirilor a fost sămânța creștinismului”. Adevărul credinței creștine a prins rădăcini în pământul udat de sângele martirilor și, tocmai de aceea, acest adevăr este unul care confirmă în dimensiunea vieții umane viața, jertfa și învățătura Mântuitorului Hristos. Sfântul Ioan Gură de Aur laudă credința mucenicilor în următoarele cuvinte: „Vreți să spuneți că au fost dureroase și groaznice chinurile mucenicilor? Da, e drept, dar au ținut o clipă, pe când odihna de pe urma chinurilor ține veacuri fără de moarte. Dar, mai bine spus, chinurile nu au fost dureroase nici chiar o clipă pentru mucenici, căci ei priveau la bunătățile cele viitoare și aveau ochii ațintiți la Hristos – împărtășitorul de răsplăți. Iată, Sfântul Ștefan nu vedea ploaia de pietre pentru că se uita la Hristos cu ochii credinței; în loc de pietre număra răsplățile și cununile. Și tu, dar, strămută-ți privirea de la cele de aici la cele viitoare și nu vei simți deloc durerile și necazurile”.

Sfântul Siluan Athonitul spunea că a te ruga pentru fratele tău este similar cu a-ți vărsa sângele, este martirajul și eroismul zilelor noastre. Fericitul Augustin, într-o Predică rostită în anul 425, ne învață că „mucenicii au luptat și au învins, însă nu au retezat puntea pe care se trece și nu ne-au închis calea. Drumul acesta stă deschis pentru oricine vrea. Nu trebuie să ne dorim prigoana, așa cum au pățimit ei, pentru că ispita zilnică e o caracteristică a vieții omenești”.

Ca Episcop al Alexandriei și Teleormanului avem în memorie jertfa celor 216 eroi care au făcut ca Șarja de la Prunaru să rescrie istoria participării României la Primul Război Mondial. De la „act nesăbuit” la „eroismul suprem” Șarja de la Prunaru este, peste timp, model de dăruire care așază neamul românesc într-o altă carte de istorie, aceea a **jertfei** și a dăruirii pentru țară.

S-a spus că „important nu este să faci istorie, ci să te folosești de ea atunci când ai ocazia.” Generalul Naumescu Gheorghe, comandantul Regimentului 2 Roșiori, cel care a condus acțiunile militare din acea zi de 15/28 noiembrie 1916, va rămâne în memoria noastră ca un erou ce a scris o istorie a **libertății** cu un preț răsplătit de Bunul Dumnezeu întru Împărăția Sa. Scrisoarea acestuia răsună peste timp și poate fi reazemul tuturor celor care (încă) își mai iubesc țara: *„Mor fericit, dragă soție și iubiți copii, pentru mărirea și onoarea neamului românesc, pentru libertatea fraților asupriți; vă recomand, dragii mei, să deveniți înainte de toate buni patrioți, această iubire trebuie să fie dezinteresată și așa de puternică încât să fie capabilă de toate devotamentele și de toate sacrificiile. Când veți fi mari, să fiți gata în tot momentul și la cea dintâi chemare a patriei să vă jertfiți la nevoie. Scumpii mei, invidiați soarta mea fericită. Mor fericit că în viață am avut nobila misiune de a face educație patriotică unui regiment de viteji, le-am pregătit sufletul lor și le-am deșteptat conștiința înaltei datorii față de scumpa noastră patrie.”*

Citind istoria atâtor **jertfe** pentru țară și popor, se cuvine să înțelegem că noi, românii, am plătit, poate prea mult, pentru dramul de libertate, dar și că, în ceea ce înseamnă moștenire, nu există gratuități.

Veșnică pomenire tuturor eroilor, ostașilor și luptătorilor români, din toate timpurile și din toate locurile, căzuți pe câmpurile de luptă, în lagăre și în închisori pentru apărarea patriei și a credinței strămoșești, pentru întregirea neamului, pentru libertatea și demnitatea noastră,

Alexandria, 15 noiembrie 2018

GÂND DE MULȚUMIRE

**Preacucernici Părinți,
Doamnelor și domnilor Profesori,***

Am trecut, cu ajutorul Bunului Dumnezeu, zilele acestui an, Anul Centenarului, care ne-a ajutat să ne cunoaștem mai bine istoria și personalitățile care au marcat înfăptuirea evenimentului din 1918. Fiecare trăiește și înțelege din istorie ce vrea și cât vrea; de aceea, credem că este important acum, la final de an, să analizăm ce ne-a adus în planul valorilor personale acest an, dar în același timp, să ne asigurăm că la următoarea aniversare a două sute de ani de la Marea Unire, urmașii noștri vor putea să își amintească, cu ochii în lacrimi, de ceea ce le-am lăsat noi, ca zestre culturală și valori naționale.

Nu este ușor astăzi să fii profesor de religie. O spunem cu toată convingerea, dar, și noblețea își are prețul său, care trebuie plătit. Într-o societate profund secularizată în care etosul creștin este absorbit de o „etică” a consumului și într-un univers al copilului în care se produc prăpastii între mesajul școlii și cel al familiei, profesorul de religie trebuie să-l ajute pe elev să facă alegerile cele mai potrivite. Pentru că viața are sens în funcție de alegerile pe care le facem și întâlnirile care ne marchează.

Știind că „vârsta copilăriei este matricea religioasă a omului” și că „educația religioasă trebuie să înceapă oarecum o dată cu preistoria biografică a individului”, apreciem tot ceea ce dumneavoastră faceți bine acolo unde vă desfășurați activitatea pedagogică și sunteți misionari ai credinței.

---

* Mesaj adresat profesorilor de religie cu ocazia Sfintei Sărbători a Nașterii Domnului 2018.

Ne bucurăm de fiecare reușită profesioanală a dumneavoastră și nădăjduim în ajutorul lui Dumnezeu care rouează orice intenție bună pentru ca ea să aducă roade.

Dumnezeiasca strălucire a Nașterii Mântuitorului Hristos să vă lumineze întreaga viață pentru a fi lumină acolo unde Dumnezeu vă cheamă să-L mărturișiți, iar zilele Anului 2019 să fie încununate cu împliniri și bucurii duhovnicești.

Cu arhierești binecuvântări,

† GALACTION,

Episcopul Alexandriei și Teleormanului

TINERII, MĂRTURISITORI AI BUCURIEI VIEȚII*

Dragi tineri,

Ne mai despart câteva zile de marea Sărbătoare a Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos. În această atmosferă de negrăită bucurie, în glasul colindătorilor, vin în fața voastră cu un cuvânt izvorât din prețuirea pe care v-o port și cu gândul cel bun pentru fiecare dintre voi. Și spun aceasta pentru că ceva din Sărbătoarea Nașterii Domnului rămâne în sufletul fiecăruia dintre noi atâta timp cât viețuim pe pământ.

A fi tânăr înseamnă a fi ancorat în realitățile timpului tău, crezând că puterile sunt nelimitate și nu este nici o piedică în împlinirea tuturor idealurilor. Și nu-i rău să trăiești aceasta!

Sărbătoarea Nașterii Domnului Hristos ne mărturisește tocmai acest fapt. Fecioara Maria, tânără ca și voi, având sufletul zbuciumat din cauza lipsei unui adăpost omenesc, îl naște pe Mântuitorul Hristos într-o iesle săracă a Betleemului. Dumnezeuiescul Prunc este căutat și găsit de magi și păstori, adică de învățați și de oameni simpli, unii dintre ei fiind tineri, întocmai ca și voi. Ei l-au găsit pe Hristos pentru că l-au căutat, adică au dat curs năzuințelor curate din sufletele lor.

De aceea, dragii mei, la vârsta voastră este bine să căutați adevărul credinței și să fiți călăuziți de ceea ce este frumos, având cuget curat și inimă bună. Adevărul credinței este unul și pe acesta îl găsim în cuvintele Mântuitorului Hristos din Sfânta Scriptură și, întruchipat, în Viețile Sfinților.

Viața nu este un selfie reușit de pe un zgârie nori, ci șansa de a aduce bucurii celorlalți și a așeza pe acestea mulțumirea sufletească și

---

* Cuvânt adresat tinerilor cu ocazia Sfintei Sărbători a Nașterii Domnului 2018

realizările noastre. De aceea, căutați-L pe Hristos având gând bun pe care să puteți zidi întreaga viața cu tot ceea ce înseamnă bucurii și împliniri!

Ziua de 1 ianuarie ne va așeza în fața unui nou an, cu planuri, proiecte și idealuri.

Vă rog să așezați în buchetul urărilor pe care le veți primi și gândul meu, ca Sfintele Sărbători ale Nașterii Domnului Hristos să vă găsească împăcați cu voi înșivă, iar bucuria acestor sărbători să dăinuiască în viața voastră.

Sărbătoarea Botezului Domnului să vă lumineze viața, iar zilele anului care începe să fie cu spor în toate cele bune pe care vreți să le împliniți.

La mulți ani !

Cu părintească îmbrățișare și aleasă prețuire,

† GALACTION

Episcopul Alexandriei și Teleormanului

PREDICĂ LA DUMINICA A XIX-A DUPĂ RUSALII PREDICA DE PE MUNTE – IUBIREA VRĂJMAȘILOR

Pr. Eugen-Cătălin PĂUNESCU

*„A fi bărbat, a avea curaj înseamnă să te aperi de oameni.
Dar a fi om înseamnă să-i aperi pe oameni de tine.” (Pavle al Serbiei)*

Este o duminică frumoasă, dar dificilă în același timp, pentru că astăzi este duminica iubirii vrăjmașilor. Este o duminică, dacă o privim așa imediat, care ne înfioară cumva, dar aș vrea ca la finalul cuvântării, la finalul predicii, să avem nădejdea necesară de a înțelege că în viața aceasta câteodată vrăjmași pot fi prieteni ai mântuirii noastre. Pentru că tot ceea ce spune Hristos în Evanghelie și tot ceea ce ne învață, nu face decât să ne pregătească pe fiecare dintre noi, să pregătească conștiința fiecăruia pentru Împărăția lui Dumnezeu sau pentru modul de a înțelege Împărăția și Viața Veșnică.

Până atunci, dacă o să ne uităm la orice post de știri o să vedem că mâine este ziua Internațională a Persoanelor Vârstnice. Ne facem această datorie de suflet de a aduce aminte de acest fapt întrucât persoanele vârstnice sunt cele care țin cumva anume Biserica la ora actuală, din nefericire. Există două categorii mari de oameni: persoanele vârstnice și cei care sunt până în aproximativ 25-30 ani, tinerii, studenții. Într-un interviu cu mitropolitul Ioan al Banatului, care mi-a plăcut și mi-aș dori să-l pun la inimă dumneavoastră, el nu a spus că există persoane vârstnice, ci că fiecare persoană vârstnică este un om în primăvara veșniciei. Orice persoană vârstnică privește veșnicia. Așa încât, fiecare dintre

persoanele vârstnice prezente aici să aibă bucuria că este în primăvara veșniciei. Deci mâine este Ziua Internațională a Persoanelor Vârstnice și cred că orice societate are nevoie la un moment dat de oameni vârstnici, a căror experiență și viață să poată fi folosite și puse în folosul societății, pentru că spune Solomon în pildele sale că „e bine să ascuți de sfatul bătrânilor înțelepți ca să trăiești mulți ani pe pământ”, adică să ai această capacitate de a înțelege din sfaturile de bună credință ale oamenilor vârstnici, pe care viață i-a cizelat, i-a aranjat cumva anume încât să înțeleagă altcumva și bucuriile și necazurile. Deci ne facem această datorie de suflet. Că și tinerii și bătrâni au vrăjmași sau n-au vrăjmași, îi iartă pe dușmani sau nu îi iartă, asta ține de cu totul alt aspect. Evanghelia care s-a citit astăzi face parte din predica de pe munte rostită de Iisus Hristos și care trasează cumva anume liniile pe care va merge Mântuitorul Hristos în cuvântările Sale sau ceea ce dorește El să prezinte oamenilor.

Nouă astăzi ne este foarte ușor să vorbim despre iubire și despre ură. Ne este foarte ușor să ne uităm unii în ochii altora; ne este foarte ușor să vorbim despre libertate și despre temeri. Dar să ne gândim că până la Hristos au existat, să spunem, două mari filosofii de viață: una era cea a grecilor și alta era cea a romanilor. Grecii, în Pantheon, aruncau bătrânii invalizi și copiii suferinzi, pentru că nu aveau nevoie de ei. Asta s-a întâmplat până la Hristos. Romanii, pe partea cealaltă, în Colosseum, aplaudau pe cei care se băteau și care se omorau în chinuri groaznice într-un spectacol pe care ei îl considerau firesc. Aceste două imagini, iubiți credincioși, sunt cele care au conturat lumea până la Hristos. Ba mai mult, în această lume și legea talionului spune „dinte pentru dinte, ochi pentru ochi, mână pentru mână”. Deci iată lumea până la Hristos! Dacă nu ar fi venit Hristos să spună ce înseamnă iubirea și să arate iubirea, fiți siguri că noi astăzi stăteam și aveam tot același peisaj sumbru pe care l-au trăit cei de până la Hristos. Așa se face că lumea greacă până la Hristos nu a cunoscut ce înseamnă spital, azil sau orfelinat. Pentru că nu era interesată de iubire. Nu mai vorbim în partea cealaltă de romani.

Mântuitorul Hristos în predica de pe munte arată clar unde vrea să ajungă El sau ce vrea să întruchipeze prin viața și cuvântul Său. Și spune

„Și precum voți să vă face vouă oamenii, asemenea faceți-le și voi lor”. Și românul nostru ce a spus? „Ce ție nu-ți place, altuia nu-i face.” Românul a spus-o într-o formă negativă. În schimb Mântuitorul folosește forma pozitivă. Adică Mântuitorul este interesat ca ceea ce așteptăm noi de la oameni, să le oferim noi întâi lor. Vedeți că, până la urmă, relațiile între oameni, iubiți credincioși, sunt bazate pe așteptări și dezamăgiri. Noi așteptăm unii de la alții și dacă nu se împlinesc aceste așteptări apar dezamăgirile. Și de la copiii noștri așteptăm poate să fie mai cuminți sau mai buni la învățătură, iar dacă așteptările noastre nu se concretizează apar dezamăgirile. Și de la vecinul nostru așteptăm întâi de toate să facă el ceva care să ne impresioneze plăcut pe noi și dacă nu face apar dezamăgirile. Relațiile dintre noi sunt bazate tocmai pe acest mod de așteptări și dezamăgiri. Cu cât așteptările sunt mai mari, cu atât dezamăgirile sunt mai profunde. Așa încât Mântuitorul spune, ca să nu mai apară dezamăgirile, „ceea ce poți tu să faci aproapelui tău, asemenea să aștepți și tu de la el” sau să aștepți de la el ceea ce poți să-i faci tu, nici mai mult, nici mai puțin.

„Și dacă-i iubiți pe cei ce vă iubesc, ce mulțumire aveți? Că și păcătoșii iubesc pe cei care-i iubesc pe ei. Și dacă le faceți bine celor care vă fac vouă bine, ce mulțumire aveți? Că și păcătoșii tot așa fac. Și dacă dați cu împrumut celor de la care nădăjduiți să luați înapoi, ce mulțumire aveți? Că și păcătoșii le dau cu împrumut păcătoșilor. Iubiți pe vrăjmașii voștri și faceți bine și dați cu împrumut nimic nădăjduid și răsplata voastră va fi multă și veți fi fiii Celui Preaînalt că El este bun cu cei nemulțumitori și cu cei răi.” Aici Mântuitorul vorbește, iubiți credincioși, de faptul că există în relațiile noastre mai multe feluri de a înțelege iubirea sau de a o crede. Există în primul rând o iubire naturală între mamă și tată și copii; între frați; între copii și părinți. Aceasta este iubirea naturală, firească. Există după aceea o iubire supranaturală între doi soți care sunt străini și se întâlnesc și se iubesc și rămân uniți și legați toată viața. Dar Mântuitorul nu vorbește de aceste două iubiri, să ne înțelegem. Mântuitorul vorbește despre iubire suprafirească sau divină, aceea de a iubi pe cei care îți fac rău. Și așa puncta încă de pe acum finalul cuvântării mele, anume acela că

dacă ne uităm la viața Mântuitorului nici nu știm cine i-a fost vrăjmaș sau prieten, pentru că vrăjmașii și prietenii în viața lui Hristos, dar chiar și în viața noastră, sunt amestecați. Virtuțile și păcatele lor sunt amestecate, așa încât nu ne putem da seama, dacă am închide ochii acum, cine ne-a fost cu adevărat prieten, cine ne-a fost cu adevărat vrăjmaș. Mântuitorul fost vândut cu un sărut de Iuda. Deci el care se arătase a fi un prieten, L-a vândut cu un sărut. Petru care s-a lepădat de El ca un vrăjmaș a fost după aceea cel care a devenit prieten al ideilor și al învățăturii Sale, dându-și viața pentru Hristos. Așa încât lucrurile sunt foarte complicate. Marii predicatori ai tuturor timpurilor au avut predici excepționale la aceasta duminică. Îmi aduc aminte și aș vrea să pun la inima domniilor voastre acest cuvânt al patriarhului Pavle al Serbiei, un om care a trecut prin foarte multe greutăți, la a cărei înmormântare au participat în jur de 600 de mii de oameni și el a spus: „A fi bărbat, a avea curaj înseamnă să te aperi de oameni. Dar a fi om înseamnă să-i aperi pe oameni de tine.”

Iubiți credincioși, a nu avea dușmani înseamnă să nu fim noi dușmanii nimănui și pe acest lucru își întemeiază Hristos Evanghelia de astăzi. A fi om înseamnă să îi aperi pe oameni de tine. De aceea este foarte grea această Evanghelie și este copleșitoare dacă reflectăm cu mare atenție la ceea ce înseamnă modul acesta de a privi lucrurile. Pentru că Hristos când spune ca să iubim pe vrăjmașii noștri, în fond și la urmă urmei El nu pune piedică iubirii, oameni buni. El nu oprește iubirea doar la nivelul familiei sau al prietenilor, El sparge hotarul iubirii dincolo de familie și dincolo de prieteni. Și aici Mântuitorul folosește acel termen din limba greacă al iubirii care înseamnă „agapi, agapo”, pentru că grecii au mai multe feluri de a spune „te iubesc” sau „a iubi”. Unul este acela de „eros”, iubirea trupestă, pătimășă, unul este acela al „filaftiei”, adică filosofie, un fel de atașament față de ceea ce înseamnă anumite teme, dar „agapo” înseamnă „a iubi” la modul dăruirii totală. Și vedeți dumneavoastră, dacă ar fi să analizăm lucrurile la modul serios, a iubi pe copil, pe mamă, pe tată, pe frate, pe soră, pe prieten este un lucru normal care ține de fire, de inimă, dar a-l iubi pe vrăjmaș presupune un sentiment sau nu neapărat numai un sentiment, dar și un act al voinței. Adică trebuie să te lupți să

faci lucrul acesta. Dar dincolo de toate acestea, dacă a iubi pe vrăjmaș ține de darul și de harul lui Dumnezeu, atunci vorbim de cu totul altceva. Deci, iertarea și iubirea vrăjmașilor este un act al sentimentului, este un act al inimii, dar depășește actul inimii și este un act al **voinței**. Adică trebuie să vrei să poți să faci lucrul acesta. După aceea Mântuitorul Iisus Hristos vorbește de acest schimb reciproc pe care suntem tentați noi, oameni, câteodată să-l **facem**: ce mi dai, să ți dau într-un schimb și într-un împrumut reciproc.

Mântuitorul arată că până la urmă, tot ceea ce noi dăruim în această lume celorlalți nu este altceva decât un dar și un împrumut. Mă veți întreba: „Dar de ce, părinte, este un împrumut?” Pentru că dăruind ceva cuiva fără să aștepti să-ți dea ceva înapoi ai făcut un dar, dar în același timp l-ai împrumutat pe Dumnezeu și Dumnezeu poate să îți răsplătească acest împrumut fie în lumea aceasta, fie în lumea de dincolo. De aceea orice dar, și vă rog să rețineți lucrul acesta, este și un dar și un împrumut pe care îl facem lui Dumnezeu. Și noi, creștinii, totdeauna suntem legați și facem daruri pentru cei morți ai noștri. Și acolo este dovadă supremă a iubirii. A dăruii pentru ei înseamnă a-l împrumută pe Dumnezeu vis-a-vis de harul său pentru sufletele lor. Asta înseamnă coliva, asta înseamnă parastasul, asta înseamnă pomenirea, să-L împrumuți pe Dumnezeu și să-I spui lui Dumnezeu: „Doamne, eu dau, dar vezi tu cum le dai lor.” Îl împrumutăm pe Dumnezeu. Schimbul acesta reciproc pe care îl facem în cursul vieții pământești arată anumite hotare ale existenței. Atunci când Mântuitorul spune să faci totul dezinteresat, să iubești dezinteresat, să-ți arăți dragostea și iertarea dezinteresate, nu te mai încadrezi în hotarul timpului, ci depășești acest hotar al timpului, trăind în veșnicie. Haideți să ne gândim, oameni buni, că până la urmă fiecare dintre noi are sentimentul cel mai plăcut nu atunci când primește ceva material sau când primește un cadou, ci când primește dragoste și zâmbete de la celălalt. Pentru că noi ca oameni suntem clădiți să fim iubiți. Noi ca oameni suntem clădiți să iubim. Ce se întâmplă cu această iubire că la un moment dat punem peste ea ură și dușmănie, parcă par a fi motive ale celui rău, parcă par a fi motive ale slăbirii voinței noastre, parcă

par a fi motive ale faptului că înțelegem că suntem făcuți doar pentru lumea aceasta și nu suntem făcuți pentru lumea de dincolo. E adevărat că trăim într-o societate în care dacă deschidem televizorul sau dacă am sta la televizor de dimineață până seara am vedea că cel puțin pe un post oamenii se ceartă, oamenii se dușmănesc, oamenii se urăsc. Sunt forme de viață pe care noi le considerăm a fi ale unei societăți moderne, ale unei societăți care a învățat să folosească dușul, periuța de dinți și smartphone-ul. Dar în realitate nu e așa. Pentru că a iubi, a ierta, a fi iubit și a fi iertat sunt sentimente care ne fac cel mai bine, iubiți credincioși, care ne bucură realmente pentru că ele țin de divinul din noi, de faptul suntem clădiți din iubirea lui Dumnezeu, că suntem în lume mărturia lui Dumnezeu.

Și cum spuneam într-o pastorală a Preasfințitului pe care am ticluit-o săptămâna trecută, fiecare copil este un vis împlinit al întâlnirii a doi oameni pe care de fiecare dată îi numim cu ochii în lacrimi mama și tata și pe care Dumnezeu i-a unit. **Dumneavoastră**, fiecare dintre noi, suntem un vin împlinit al iubirii a doi oameni întâlniți de Dumnezeu, mama și tata. Deci noi suntem mărturie a iubirii unor părinți, dar noi suntem în același timp și mărturie a iubirii lui Dumnezeu în lumea aceasta, creați pentru veșnicie. E adevărat că de multe ori privim cu atâta gingășie prietenii și ne sunt atât de dragi când ne aduc laude, când ne aduc osanale, când lucrurile sunt frumoase și în pace. E frumos, dar spune Sfântul Nicolae Velimirovici că atunci când se întâmplă lucrurile acestea prietenii îți ajută doar trupul. Se îngrijesc doar de trupul tău. În momentul în care apare în acest peisaj și un vrăjmaș sau un dușman care spune anumite lucruri care nu îți convin sau care se comportă într-un fel anume care nu-ți convine, atunci acel dușman sau acel vrăjmaș îți folosește la mântuire. Și spune Sfântul Nicolae Velimirovici al Serbiei că acel dușman îți este un prieten al sufletului pentru că îți problematizează viața, te pune să te gândești și îți arată limitele bunătății și răutății tale. Există o poveste care spune că în casă unui bogătaș din Rusia a murit slujnica, cea care avea grijă de casă, o femeie extraordinar de bună, de blândă, de care el se atașase sufletește și vedea în ea lucrarea lui Dumnezeu. Și a fost nevoit ca îl locul ei să o ia pe alta. După o perioadă de timp se duce și îi spune

duhovnicului lui „Părinte, dă-mi voie să o concediez pe femeia aceasta pentru că mi-a amărât viața.” Și ce îi spune duhovnicul acestui om bogat? Îi spune „Nu! Las-o acolo în casa ta pentru că femeia aceasta, prin răutatea ei, îți arată ție cât de rău ești. Cealaltă dacă a fost bună, nu ți-ai dat seama că ești rău. Aceasta cu răutatea ei, scoate din tine răutatea și vezi cum ești tu de fapt.” Și după aceea și-a dat seama că lucrurile sunt așa cum le-a spus duhovnicul și a ținut-o în casă și s-a îndreptat el și la finalul vieții i-a mulțumit că datorită ei și-a mântuit el sufletul. Că dacă o avea pe cea bună nu făcea nimic. Așa încât dacă stăm să ne uităm acum nu știm pe cine să prețuim mai mult: pe prieteni, care se îngrijesc doar de trupul nostru, sau pe vrăjmași, care se îngrijesc de sufletul nostru. Nu știm. Acum acest subiect este foarte delicat, deoarece trebuie să încercăm, pe cât ne stă în putință, să nu fim noi dușmanii sau vrăjmașii celorlalți prin cuvintele noastre, prin gesturile noastre, prin tot ceea ce noi la un moment dat facem. Este foarte interesant că în liturghierul preotului există, printre ale rugăciuni, și rugăciunile acestea pentru vrăjmași, rugăciuni de împăcare a celor învrăjbiți, rugăciuni de înmulțire a dragostei și de depărtare a urii. În general aceste rugăciuni se fac atunci când cineva vrea să se împace sau are dușmănie sau vrăjmașie cu cineva anume și simte că lucrurile nu sunt normale și firești în sufletul lui, vine și-l roagă pe preot să facă aceste rugăciuni, se scoate o firimitură, o miridă, care se pune în potirul Împărtășaniei și se pomenesc numele celor învrăjbiți. Într-una din aceste rugăciuni se spune: „Doamne, rouează cu o picătură din roua harului Tău inimile lor care sunt lipsite de dragoste și împresurate de spinii patimilor și ai altor pacate.” Deci, de multe ori, noi nu putem să iubim pentru că sufletul nostru este împovărat. Sau nu cumva anume vrăjmașii noștri nu sunt tocmai oamenii lipsiți de dragoste? De dragostea lor, de dragostea noastră, de dragostea părinților, de dragostea copiilor, pentru că fiecare dintre noi ar trebui să fie martor în lumea aceasta a iubirii tuturor acestora. Și nu cumva tocmai relațiile dintre noi se strică pentru că este o lipsă de iubire? Ca atunci când copilul acela vede doi tineri îndrăgostiți mergând de mână pe stradă și întreabă pe mamă „Dar de ce aceștia doi se țin de mână și nu vorbesc?” Și mama ce a răspuns? „Pentru că vorbesc

inimile lor.” Iar după o perioadă de timp vede pe alții care se certau și zice: „Dar ei de ce se ceartă și nu se țin de mână?”, „Pentru că au încetat să mai vorbească inimile lor și atunci trebuie să vorbească gurile lor.” Când ne certăm, chiar și pe lucruri mărunte, atunci nu mai vorbesc inimile noastre, atunci vorbesc gurile noastre. Deci aceasta este Evanghelia de astăzi. Problematizează tocmai această idee a prietenului și a vrăjmașului. Important este să încercăm pe cât se poate să nu fim noi vrăjmași sau dușmani ai aproapelui nostru. Acesta este lucrul esențial pe care Hristos ni-l arată astăzi, arătând că până la urmă de picătura de ploaie și de raza soarelui se bucură și cel bun și cel rău. Evanghelia se încheie cu aceste cuvinte: „Fiți milostivi precum și Tatăl vostru milostiv este!”

Este un profesor de neurologie, Dumintru Constantin Dulcan, cred că ați auzit de el, care vorbește de faptul că ura umblă cumva și strică ADN-ul fiecăruia, așa încât boala intervine tocmai de la această stricare a ADN-ului. Și el conchide în felul următor: „Dacă cineva vrea să se vindece, întâi de toate trebuie să-i ierte pe toți pe care îi are în suflet.” La modul corect și cinstit. Pentru că spune: „Iertarea aduce modificări în bine la nivelul ADN-ului nostru.” Și aceste modificări aduc sănătatea trupului. Mântuitorul spune că „atunci când stați de vă rugați, să credeți că le veți lua și le veți primi. Iar atunci când stați de vă rugați, iertați tot ce aveți împotriva cuiva pentru ca și Tatăl vostru cel din ceruri să vă ierte vouă greșalele voastre.” Deci acum eu sunt convins că nu o să plecăm de aici de la Biserică și o să fim o societate de Sfinți și o să începem să sărim pe stradă și să-i pupăm pe toți. Nu, să ne potolim, iubiți credincioși! Dar la nivelul conștiinței cred că este bine de înțeles cum stau lucrurile. Poate că nu urăm sau dușmănim în modul grosolan, primitiv, să dorim răul dușmanilor noștri sau să fim atât de înverșunați, dar să știți că și pe cei pe care nu putem să-i iubim și aceia sunt potențiali vrăjmași ai noștri. Și până la urmă sufletul nostru este împovărat, din moment ce nu poate să iubească. Pentru că iubirea e ceva care nu costă, e ceva care nu se termină, e ceva care nu se epuizează și din acest motiv Hristos nu a îngăduit iubirea, dragostea. A spart toate hotarele și a lăsat-o să meargă peste tot. Mă veți întreba: „Dar e posibil?” Da! E posibil, iubiți credincioși. Trebuie să

conștientizăm întâi de toate că atunci când nu iubim înseamnă că e o problemă cu noi înșine, cu iubirea noastră, cu patimile noastre, cu sufletul nostru care poate să fie împovărat de ceva anume.

De multe ori încremenim în anumite concepții și idei, așa încât considerăm că lumea este clădită pe aceste concepții ale noastre. Ori lucrurile nu stau chiar așa. Pentru că în societatea de astăzi, spunea un sociolog, este imposibil ca atunci când vorbești de politică, religie, să nu apări discuții sau conflicte, dar acum depinde de fiecare dintre noi cum reușim să gestionăm și să acceptăm ceea ce ne spune celălalt, fie că ne convine sau nu. Sfântul Ioan Gură de Aur spune în felul următor: „Dacă cineva îți aduce cuvinte de ocară și tu știi că nu sunt adevărate, primește-le cu dragoste că acoperă Dumnezeu mulțime de păcate. Dacă știi că sunt adevărate, atunci îndreaptă-ți viața.” Pe acest model se poate construi și se poate lega viața noastră. Îmi aduc aminte de o discuție pe care am avut-o cu un profesor de matematică și care spunea că un om atunci când se naște are un orizont foarte larg. Și pe măsură ce înaintează în viață, orizontul acesta se îngustează și devine un punct. Și de aceea bătrânul ajunge să spună „din punctul meu de vedere”. Deci cu cât suntem mai la începutul vieții, orizontul este larg. Odată cu trecerea timpului acesta se îngustează și devine un punct. Și ajungem să spunem „din punctul meu de vedere”. Am să închei, dar vreau să pun la inimile dumneavoastră, că un părinte de la Craiova, Sever Negrescu, spune cum a fost el marcat în comunitatea lui de această Evangheliie. Spune: „Măi, cum e posibil, eu ca preot să văd această împlinire a Evangheliei în ochii mei?” Și el spune: „Am cunoscut în satul copilăriei mele un bătrân. Odată fusese bătut de un om necugetat. Când s-a întors din spital avusese două coaste rupte. Bătrânul, văzându-l pe acel om trecând pe uliță lui, l-a chemat în casă: „Hai mă, Nicule, să te cinstesc, să mă stăm de vorbă și noi.” I-a fiert vin, au mâncat pâine, brânză și ceapă și i-a dat o haină. Altădată, președintele CAP-ului, brigadierul și milițianul au venit în prag de iarnă și i-au luat fânul din fânărie lăsându-i singura văcuță să moară de foame. Bătrânul a strigat: „Fă, Leano! Taie și tu un pui și fă o mămăligă fuga că veni ră oamenii la noi curte, să-i omenim și noi după ce or termina ce au de făcut.” Atunci

spune el: „Cele două pilde cu viața acelui bătrân m-au convins definitiv că a-ți iubi vrăjmașul nu este o utopie”, nu este ceva ce nu se poate realiza. Deci pentru asta e nevoie de harul lui Dumnezeu. A iubi pe vrăjmaș nu ține de noi, de **puterile noastre sufletești**, că noi i-am da în cap unuia care ne contrazice, dar a nu face lucrul acesta ține de harul lui Dumnezeu. Dacă simțim că nu putem face lucrul acesta, să ne rugăm bunului Dumnezeu și Mântuitorului nostru Iisus Hristos să ne dea puterea pe care avut-o El pe cruce, pe care au avut-o **martirii**, dar pe care a avut-o și Sfântul Arhidiacon Ștefan. Atunci când aruncau cu **pietre** în el, ce a făcut Arhidiaconul Ștefan? A zis: „Doamne, nu le socoti lor **păcatul acesta!**” Suntem poate câteodată **înțepați**, suntem atacați de cuvinte, de gesturi, de **priviri urâte**, dacă am avea această credință să spunem ce spus Sfântul Arhidiacon Ștefan, primul martir al creștinismului, cred că ne-am sătura și noi sufletește și am vedea care este limita iubirii și a urii noastre. Să ne ajute Dumnezeu și Maica Domnului pe toți! Să ne dea dragoste și puterea de a-i iubi pe vrăjmașii noștri. Amin!

LITERATURĂ CREȘTINĂ

FOCUL

Adriana MIU

Timpul este un foc ce arde,
Uneori nu se vede, mistuie mocnit,
Alteori e flacără puternică, vezi distrugerea.
Timpul arde pământul, care frige, se chircește,
Se transformă în cenușă...
Dar se arde și taina și misterul alcătuirii,
Se arde viața!
Ar fi frumos ca arderea timpului, să fie clară,
Luminoasă, caldă, să vezi rodul arzător al pământului-suflet,
Amândouă să alcătuiască o poezie-viață,
Ce arde învățând pământurile din jur...
Să ardă cu un scop anume...
Să fie „jertfă de ardere de tot”,
Pentru focul cel de pe urmă!

SĂ... SĂ... SĂ...

Adriana MIU

Să ne dăm jos din Viață
Și să coborâm pe pământul Nevoinței,
Să ființăm în graba Timpului,
Și-n strălucirea Luminii!
Să ne îndeplinim visele și dorințele
În seriozitatea Credinței,
Să fim fiii dragi ai Domnului,
Ajutor Măicuții,
Să fim curați ca Apele munților,
Calzi ca Nisipul deșertului,
Și buni ca Pâinea cea dulce...
Să cuprindem cu brațele întinderea Văzduhului,
Să inspirăm Aerul cel tare și-nmiresmat...
Să creștem iubind,
Să trăim nădăduind
Și să ne *trece*m sperând
În Lumea Celui Bun!

POST... DE MAMĂ

Pr. Marius DINCĂ

– „Ацест сфѣнт потир say факут де Манеа Пантілимон, соѣа Флоареа, 1868, иуние 11!” (Acest sfânt potir s-a(u) făcut de Manea Pantelimon, soția Floarea, 1868, iunie 11!” – slove chirilice)

– Aha! Aha! Aha! Da, bă, părinte! Avuseși dreptate! Oleeeeei... Manea!?! Manea Pantilimon, zici? O fi vreun băț da' lui bătu'! Da' io... n-am auzit de „iel”! Neam mare, părinte... și... dă' dămult! Așa e neamu' nostru! Doar vă zisei! Daaaa'... dă alu' Patriciu nu zice... nimica acolo pă... pahar? Că noi așa avem polecra: „... alu Patriciu!” Că Pantilimoni e mulți, da' ai lui Patriciu „decât” io, frati-miu Dumitru, Dumnezeu să-l ierte, și după mine mai „ie” Nicu și... Enache! Enache, de! Nu-l știi? Face „iel” lucrări dă case și dă sobe... și dă tot felu'! Când „iera” mic, mă punea mama să-l legăn și io... și io... (hi, hi, hi) îl răsturnam cu troacă cu tot! Că plângea și mă „inerva”! (hi, hi, hi...)

Stau pe prispa casei! Stau seara, când se-nmurgește, și mă ridic doar „să mut furtunu' la „cavalele” de roșii”, după rânduiala soției, stau dimineața, după ce ea pleacă la școală (... iar eu n-am de „grijit” pe nimeni), stau și când am... și când n-am treabă. Nu stau mult, dar este un moment aproape... ritualic! Oamenii trec la deal, spre centru, grăbiți, cu treabă, cu gânduri îngrămădite ca niște... vagoane de mărfar!

„– Săru' mâna, părinte!”

Apoi oamenii trec la vale, spre Cotorani, spre Deleni sau spre Dulcenii și Pârlita, mai puțin grăbiți și cu „vagoanele” mai... răsfirate. Au rezolvat ceva și astăzi!

„– Săru' mâna, părinte!”

Din când în când, câte unul se oprește-n loc, se face că scormonește după ceva prin sacoșă, se mai uită-n lungu' drumului și...

decide să intre-n curtea bisericii. Știe că sunt acolo, dar nu vrea să se dea de gol... din prima! Caută cu privirea spre biserică și... mă descoperă așezat pe prispă!

„– Vă văzui „la dus”, părinte! Târguii ceva de prin sat, luai ceva răsaduri dă la perețani, roșii „inimă dă bou”, niște vinete și... mă duc acasă! Apoi dialogul se oprește! Așteptă să-l întreb eu! Își dorește chiar! Simte, cumva, că trebuie să-mi spună ceva și mie! Mă face părtaș cu bucuriile și cu necazurile lui!

– Șiii tanti... ce face?

Atâta-i trebuie! Și începe... dă pastile, dă doctor, dă vreun frate „hapsân” cu pământu’, dă picere obosite, dă o iadă „pă care o țâne cu bibilonu’, la vatră”, dă... dă toate! Și data viitoare când ne-ntâlnim, la fel! Tot ce-am vorbit trebuie stocat cu grijă și reluat într-un alt viitor dialog. Știți care-i frumusețea? Oamenii ăștia sunt unici! Printre multele lor banalități descopăr... sufletele! Unele-nghețate, altele-ncercate! Unele obosite, altele... ferecate! Iar dacă găsesc repede... „cheia”... Doamne câte frumuseți găsesc înlăuntrul!

Azi n-am treabă! Stau pe prispă și citesc o pastorală veche, găsită prin casă: „† Calinic, cu mila lui Dumnezeu, episcop al Argeșului, Teleormanului și Muscelului...”. Nicu lu’ Vesticu’, clopotarul nostru, trece pe la mine... așaaa, „de control”!

– Săru’ mâna, părinte! Avem „ceva” (adicătelea înmormântare)? Că azi mă ia Floarea mea, la ta-su la vie!

– Nu, nea Nicule! (Apoi, pentru că știu că-i face plăcere, continuu)

– Ce-a făcut Steaua aseară?

– Na, vorbirăm! Am bătut, părinte! Păi ce, stăm noi la discuție cu Gloria! Tata Jean să stea la locu’ lui! Da’ cre’ că în „UEFA...” o furăm răăăău... Da’ să ne zică bo’daproste pârlitii ăia dă la Dinamo, că joacă și ei la anu’, că le aducem noi puncte...

Pleacă grăbit (... ca să nu-l certe Floarea lui! – „Eeeee, părințele, nu mă ceartă ea pă mine, da’ nici io nu vreau s-o supăr!”).

Ies la porțile mari și caut în lungul drumului. Dinspre Cotorani se vede om venind. Nu-l deslușesc de la-nceput. Abia după ce trece d’alde

Pătrăchiță îl recunosc. E nea Ion a lu' Patriciu. Așa e porecla, pe el de fapt îl cheamă Pantilimon. Vine încet pe șosea. Trupul lui uscățiv se contopește cu umbra de pe asfalt. Abia suflă, și fiecare pas este făcut cu eforturi susținute.

– Unde-ai plecat nea Ionică?

– Săru'mâna părințele! La dispensar, părințele, păcate amărâte! Am o pârdalnică de tensiune și mă duc să mi-o „ia”! Că și Ștefănică al meu mi-a zis: „Du-te, tată, du-te de te caută!” Îl știi pe Ștefan al meu?

– Îl știu, nea Ionică, îl știu! Nu e băiatu' de la Craiova? Fața i se umple de un zâmbet larg! Deși știu foarte bine „povestea” îl las să mi-o mai spună încă odată:

– Părințele, io și cu Măria mea avem un singur băiat! Zici că-l știi! Pă Ștefan! E la Craiova! Are și el cu nevasta lui o fată. Daaaa! Și muncește acolo, la Craiova, de! A lucrat la fabrica aia de mașini de-acolo, Olcit! Așa... Mai vine și p-acaaas', mai cu treburile luuuui... De!

– Știu, unchiu' Ioane! Am fost pe la el când eram la facultate! Suntem prieteni de-acum! E un băiat de ispravă, să știi!

– De, părinte... acumă l-am crescut și noi cum am putut, cu greutate, cu lipsuri, pă la școli... Daaaa... mai stați p-aci pân' mă-ntorc?

– Da, nea Ioane! Mergi că tot aicea mă găsești!

Trece aproape un ceas. Nea Ion se întoarce... vesel! Gata! Doamna de la dispensar „i-a luat” tensiunea! (și vă spun, nu vreau să râd nicio secundă, chiar m-am minunat când am înțeles că de fapt nea Ion înțelegea prin „luatul tensiunii” nu măsurarea ei, ci că doamna de la dispensar, cu aparatul ei „miraculos”, făcea cumva să-i... scadă tensiunea! Îi „lua” din ea și i-o aducea la normal! Vă dați seama câtă autosugestie și autocontrol pornit dintr-o naivitate a necunoașterii pentru că nimeni nu s-a învrednicit să-i explice când trebuia. Nu închid paranteza, că una, tot așa, am făcut-o și eu! Mamaia, Dumnezeu s-o ierte, avea, uneori, migrene!

– Dă-mi, Mariuse maică, ceva de cap!

Uneori antinevralgicul era la îndemână, alteori lipsea din casă. „– Ia, mamaie!” Și-i întindeam, candid, o... vitamina C!

– Te-a lăsat, mamaie? – Mi-a luat cu mâna, maică! :)

Deci nea Ion vine vesel, fără tensiune! Chiar are chef de vorbă...

– ... că și vorbirăm, părinte dă Ștefan al meu! Păi noi, acasă am fost 6 frați, nu ca acum! A fost tare greu! Suntem neam mare p-aci, părințele! Păi numai noi, 4 frați care-am mai rămas, că șase am fost, suntem rudă cu tot satu'! Pantilimon... zis ai lu' Patriciu! Păi și la Parlament e unu' de-i zice la fel, la fel! Om fi neamuri, te-oi pomeni!

– N-are cum, nea Ioane! Acela este Patriciu, cu numele de familie!

– Da' n-o fi Dinu numele de familie, părințele, că io așa zic că-l „chiamă”!

– Nu ! Nu! Sigur nu e așa!

– Așa de! Da' neam vechi, dă baștină tot suntem!

Brusc îmi amintesc de un „PANTILIMON” pe care-l întâlnesc săptămânal și... chiar mai des: unul dintre mulții ostenitori ai bisericii din vremea de demult și-a dorit încrustat numele său și-al soției sale, pentru eternitate, pe un Sfânt Potir! Purtătorul Dumnezeiescului Sânge în Liturghie, are încrustat pe „picior” o mică însemnare: „Ацест сѣхнт потир say факут де Манеа Пантілимон, соція Флоареа, 1868, иуние 11! „(Acest sfânt potir s-a(u) făcut de Manea Pantelimon, soția Floarea, 1868, iunie 11!” – slove chirilice). Ca să-i fac o bucurie, îl invit în biserică și-i scot la iveală Sfântul Odor, arătându-i cele însemnate pe el. Evident nu înțelege o iotă din ce scrie acolo, dar se încrede că ceea ce-i spun este adevărat.

– **Aha! Aha! Aha!** Da, bă, părinte! Avuseși dreptate! Oleeeeei... Manea!?! Manea Pantilimon, zici? O fi vreun bât da' lui bâtu'! Da' io... n-am auzit de „iel”! Neam mare, părinte... și... dă' dămuit! Așa e neamu' nostru! Doar vă zisei! Daaaa'... dă alu' Patriciu nu zice... nimica acolo pă... pahar? Că noi așa avem polecra: „... alu Patriciu!” Că Pantilimoni e mulți, da' ai lui Patriciu „decât” io, frati-miu Dumitru, Dumnezeu să-l ierte, și după mine mai „ie” Nicu și... Enache! Enache, de! Nu-l știi? Face „iel” lucrări dă case și dă sobe... și dă tot felu'! Când „iera” mic, mă punea mama să-l legăn și io... și io... (hi, hi, hi) îl răsturnam cu troacă cu tot! Că plângea și mă „inerva”! (hi, hi, hi...). O soră mi-a murit dă tânără, nici n-a apucat să se mărite! Dă mică era bolnăvioară, sărăcuța! Cre' c-avea,

20-21 dă ani! Și la Măria mea-n familie a murit o soră de-a ei! Mare nenorocire, maaaare! Iar sora mai mare a murit dă mult! Părințele, dacă ai treabă, să-mi spui, că io plec...

– Nu! Nu! Continuă, nea Ioane... Bucuros, reia firul și deapănă:

– Erea în anu' cu întovărășirile ('54 crez) și mergeau oamenii, buni dă muncă, să facă dă pază noaptea la pământurili CAP-eului. Cumnatu' Florea, c-așa-i cade nevesti-mi, cumnat, erea-nsurat cu sora Mării mele, Ioana. Cred că-l știi și mata! Face „iel” și cu frati-su Ion, gropi dă bolțari prin cimitir!

– Aha, aha, aha! Îl știi!

– Așa, părințele! În anu' ăla Florea... pă câmp, nevasta... acasă, cu copil mic, cu spălatu', cu gătitu', ca toate muierile tinere! „Erea” vară! Noaptea ea s-a culcat în casă, jos, dă căldură direct pă pământ, p-o pătură, cu copilașu' lângă ea! Socră-su, afară, în paie, că na, nu se cădea să doarmă-n casă cu nora! Alte vremuri, părințele, alte rosturi, nu ca acu'! Și noaptea... s-a iscat un vânt ș-o ploaie, părințele, dă ziceai că mută casele din loc! Țiu și io minte! Și... din ploaia aia, a trăznit părințele tocmai casa lor că era pă dealurile alea dă la cimitiru' dă dincolo! Case amărâte, părințele, făcute dân puțân! Cu pământ din baltă, cu paie și cu câțiva pari dă salcâm! E, părințele, și să vezi mata că fulgerul tocmai casa lu' Florea a trăsnet-o! Pă Ioana au găsit-o înegrită toată și cu copilașu' în brațe! Florea, săracu', cân' a auzit „erea” să-nebunească! Am fost și io, părințele! Să cunoștea pă părete urma fulgerului, așaaa, ca o dără înegrită! Cuiul din par să lipise dă agățătoarea lămbii d-atâta căldură, iar „cuile” dă la lada dă zestre „ereau” „scurse”, părințele! Nenorocire mare, părințele, ce să mai zic! Au dus-o la Dulceni, la părinții ei, c-a s-o pomenească ei acolo! În fața bisericii, aci, popa Dumitru, popa-l nostru ăl bătrân, a oprit caru' cu boi, că tot satu' „erea” adunat, și-a ținut o cuvântare dă toată lumea a plâns!

Se oprește din povestit. Ar mai sta, dar se gândește că totuși trebuie să ajungă acasă. Precis tușa Măria îl așteaptă cu ceva pus pe lista de cumpărat de când a plecat de-acas'.

– Părințele, io vă las! Mai trec io pă la mata! Hai, săru'mâna!

Cu nea Ion mă mai văd din când în când. Anii au trecut și, săracu', nu mai trece singur spre dispensar. Acum e la pat. Merg să-l împărtășesc

uneori, când Ștefan mă mai sună. În zori urc dealul în Cotorani. Trec de Aliatu' și intru pe ulița strâmtă, uliță pe care poate circula doar un singur om. Când era în putere, tușa Măria ieșea cu mătura-n mână înaintea soarelului și mătura de zor. Pe-atunci copiii vecinilor, care iubeau somnul dulce dintre 6 și 7, urau mătura aia din străfundul inimii lor:

„– Florico! Marioaro! Sculați fa, că Măria a măturat dă mult! Ilică, tu n-auzi mă?”

Azi mătura s-a oprit din mișcarea ei ritmică. Amândoi au îmbătrânit și stau în casă, cu medicamentele pe măsută.

Spovedaniile bătrânilor sunt, într-o oarecare măsură, formale. Câteva întrebări, câteva răspunsuri monosilabice și gata! Dar nea Ion este un personaj aparte. Lui îi place să povestească. Are un dar special. Uneori, popa (adică io) se mai și grăbește. Dar la nea Ion trebuie să mă înham cu răbdare. Îl împărtășesc și pe el și pe tușa Măria.

– Prințele mai stai și mata jos! (Aoleu, n-am scăpat!)

Mă întrebași dă post. Așa e acuma, bătrânii nu mai pot, și mata trebuie să fii mai cu-nțelegere! Postul altădată îl țineam cu toții în casă! De la ăl mai mic la ăl mai mare! Și post, nu așa! Păi știi, mata ce frumos „erea” pă vremea mea dă Paști! Acu... au ieșit tot felu' de mode chiznovate! Mama, părinte (și, dintr-o dată, i se-nmoaie glasul și se-ngâtuie de emoție) mama ținea post adevărat! Io pă mama n-am văzut-o să bage ceva-n gură dă dulce, chit că crăpa dă foame! Pâine cu sare, dacă n-avea nimica pă masă, și dă dulce tot nu mânca. Iar noi, tata și copiii ne străduiam și noi cum puteam! Odată (și iar i se-nmoaie glasul), ți-u minte ca acuma, am făcut o năsarâmbă! Io zic că mică, da'... mi-a făcut mama una, dă mai bine îmi dădea două palme! Și n-am uitat toată viața mea...

*

Castroanele de pământ, spălate cu leșie și urcate-n pod la începutul Postului Mare stau cumiți într-o ladă prăfuită de vreme. Drum spre ele și-a făcut doar un șoricel, voios că dă de ceva nou, dar năsul lui fin se pare că s-a înșelat. Se mulțumește doar cu câteva guri dintr-o foaie de ziar vechi și pleacă mai departe.

În casa lui Petre și a Anicăi Pantilimon din Belitori este rânduială de post. Mai este doar o zi până la Paște și mama rânduiește fiecăruia câte ceva de făcut.

– Mărie, tu să faci focu-n vatră să fie cald bine-n casă!

– Acuși!

– Floare, tu umple căpisterea cu făină d-aia bună dă la Băneasa și să frământăm niște cozonaci!

Ionică stă cu bobocii de rață la soare. Sunt mici, abia ieșiți din găoace, iar găina-mamă este foarte grijulie cu ei. Îi are puși într-o ladă veche, păstrată anume pentru puii de orice fel. Ionică o tot zgândără cu bățul și ea se-nfoiază și croncăne amenințător.

– Dumitre, maică, să urci în pod și să dai și tu castroanile alea bune jos să mâncăm și noi în sfânta zi dă Paști în ele. Că i-am zis lu' tac-tu da' n-a avut timp!

Acu' taie crăcile dă la duzi pă vale. Și nu crez că termină curând!

Enache, cel mic, bălai și cu ochii veseli, n-are stare deloc. Dumitru i-a promis că-l ia și pe el să verifice cotețele de pe baltă. Măine trebuie să aibă pe masă și să mânânce, după ce iau paște, câte-un pește ca să fie ușori tot anul. De nerăbdare stă la marginea bălții și își face de lucru cu câteva pietre aruncate în Urlui.

– Nicușor, Nicușoru' mamii, tu să cureți casmaua dă pământ și s-o ții la îndemână! La noapte ne trebuie! Măria și cu tine și cu mine mergem la biserică!

Ionică aude discuția și vine repede, lăsând cloșca în pace pentru o clipă!

– Mergi și ioooo... Merg și ioooo... Mă luați? Mă luați? Că... că... că mie nici nu mi-e somn! Că... că... că acum sunt mareeeee! Și începe să bâzâie (fără lacrimi, mai mult de nervi):

– Dă ce nu mă luați și pă mineeee...

– Hai măi, mai tacă-ți fleanca și treci coala să ții de căpistere!

Mama își sumete mânecile de la cămașă, așază cele trebuincioase pe pat, pe un cearceaf mare de bumbac și se apucă de treabă. Din când în când, când își mai aduce aminte de ceva, strigă după fete:

– Mărio, ia tu ismenili alea bune ale lu Dumitru și cârpeștele pă unde trebuie să meargă și el mâine cum trebuie la biserică. Și să le verifici și p-alelalte!

Petre a fost vinerea trecută-n târg, la Ruși și a luat ceva rahate și miroase de rom după cum i-a rânduie Anica.

Mâna ei pricepută sparge făina în mijloc și fac culcuș pentru 6 ouă proaspăt luate din cuiabar. Laptele cald din gâtu' sobii este răsturnat peste ele. Ceva drojdie, zahăr și ceva sare vin puse deasupra. Ionică ține de căpistere dar n-are stare. Se frichine mereu în pat iar cearceaful s-a făcut cocoloș sub el.

– E gataaa... ? E gataaa... ?

– Stai mă, la locul tău!

– Floareo, mergi maică-n grădină după niște ștevie. 'Om găti ceva din ea, că până mâine n-o fi foc!

Anica pune ulei din belșug peste aluat și-l trânteste cu putere în căpistere. Mici picături dulci sar pe fața lui Ionică! Are gura până la urechi! Știe că e aproape gata!

– E gata... e gataa... ! cântă el de bucurie.

Floarea știe că Ionică este cel mai pofticios. Îl are în grija ei de mic și-i face numai pocinoage. Ultima dată i-a încurcat ițele la războiul de țesut și a fugit, ca să nu-l certe, la mă-sa marea în deal.

Se apropie momentul în care cuptorul încins va primi tava înaltă cu cozonaci. Cu o pană de găscă, Măria întinde niște ou bătut peste coca dulce, plină de rahate.

– Ionică, ia du-te tu că te cheamă tac-tu!

– Ba nu mă cheamă nimeni!

– Bă, tu n-auzi? Fugi pân' la el să mai strângi crăcile-alea de pe jos!

– Ba nu mă duc nicări...

– Pleacă, mă, tu n-auzi ce zice dadă-ta? Întărește și mama.

Ionică pleacă îndoie. În ușă, Măria strigă la el:

– Nu te mai gândi la cozonac că mâine mâncăm din el...

Ionică pleacă supărat. Luni mama a vorbit cu toți din casă. Știe prea bine că toți țin post. Dar ce? Dacă el vrea, de ce să nu i-a și el măcar

puțin! Pleacă în beciul casei. Acolo dă peste ouăle roșite cu coji de ceapă în joi mari. N-are stare. Se apucă să ciocnească câteva să vadă care e mai tare. Sparge 2, 3... 4 și se oprește. Le așază cu grijă pe cele ciocnite dedesupt ca să nu le vadă nimenea și pleacă la tata.

Orele trec repede. Cozonacii sunt gata demult iar mama, fetele și frații își văd fiecare de treburile rânduite. Doar Ionică este fără astâmpăr. Se gândește mereu la cozonaci. La vatră nu mai este nimeni dar mama a tras ivărul la ușă și totul este ferecat. Este în grădină și coace niște păpuși de ștevie pe foc să mânânce cu toți de nămieș. Ionică are o idee. Merge în spatele bucătăriei și verifică dacă geamul este deschis. Mica firidă este lăsată întredeschisă expre iar cozonacii se odihnesc pe cârpător. Ionică nu rezistă. Bagă mâna ușor și smulge un călcâi de cozonac. Ezită pentru o clipă, dar în final înfulecă miezul dulce și coaja puțin arsă și fuge apoi în mahala la copii, la joacă.

Spre seară se întoarce acasă. Mama se uită la el. Așteaptă să-l certe, să-i zică ceva. Și totuși cearta nu mai vine.

– Oare să nu fi văzut ea nimica? se gândește Ionică și tace. O vede din nou pe seară, pregătind hainele curate și plângând. Se tot ascunde de el să nu-i vadă lacrimile. Se simte vinovat dar nu știe cum să meargă la ea să-și ceară iertare. Speră că plânge din alt motiv.

La miezul nopții popa Dumitru zice în fața tuturor, din ușile altarului, cu o lumânare aprinsă în mâini:

– Veniiiiii de primiiiiii luminăăăă... !

Anica și copiii cu care venise se apropie încet de lumânarea părintelui. Aprinde încet lumânarea ei, apoi dă lumină și copiilor. Începe să plângă din nou. Slujba se termină și pleacă cu toții spre casă.

Casmaua pusă la loc sigur, taie adânc o brazdă de pământ cu iarbă proaspătă. Pun brazda în pragul casei și toți calcă pe ea când intră în casă. Un fier de plug vechi și uzat este pus lângă. Toți calcă pe el, apoi intră în casă. Somnul vine pe nesimțite.

În zori, Petre și Anica, cu toți cei șase copii, pleacă încet spre biserică. Acum merg toți să ia paști și să-i binecuvânteze părintele pe toți. Drumul nu e gol. Din străzile lăturalnice familii cu copii, îmbrăcați cu

straie de sărbătoare, vin încet spre biserică. Se întâlnesc sub clopotniță. Uni ies, alții intră.

– Hristos a înviat!

– Adevărat a înviat! Să fiți sănătoși și la mulț' ani!

Anica îl roagă pe părintele să vorbească puțin deoparte. Evident, izbucnește în plâns. Se învinovățește că n-a fost atentă și că Ionică-al ei n-a ținut post ca ceilalți. Părintele este împăciuitor:

– Anico! E copil! Nu pune tu la suflet! E copil! O să țină el singur când o fi mare! Hai lasă, că n-are nimica!

Ionică e și el de față. Acum plânge și el. De ciudă. Și pentru că n-a ascultat-o pe mama. Și pentru că mai bine-l certa decât să-l spună părintelui. Și pentru că trebuia să țină post. Și pentru că...

Mama tot nu e împăcată în sufletul ei. Se tot gândește că băiatul o să sufere în viață doar pentru că ea, mamă, n-a fost atentă și nu i-a purtat de grijă. Cuvintele părintelui au mai liniștit-o dar... n-au convins-o definitiv. În minte are un plan.

Pleacă cu toții către casă. Azi e sărbătoare mare. Masa este pusă în bucătărie și toți se veselesc cu bucate anume pregătite. Mama are grijă de toți să nu le lipsească ceva din străchini.

– Tu nu mănânci, mamă? o întreabă Floarea.

– La urmă... o să mănânc și io! Hai, luați de mâncăți... Ciocnesc ouă roșii. Dumitru iese învingător cu oul lui. Ouăle și cozonacul sunt mâncate împreună cu o fâlie de brânză luată din sădilă. Mama încă n-a mâncat. Tot spune că mănâncă mai în urmă.

Masa s-a strâns. Toți se așază la locurile lor, prin cameră. Doar mama și Măria mai strâng ce-a rămas pe masă. Fata a obosit și ea, și moțâie într-un colț. Mama scoate ușor un castron din firidă. Are în el câteva păpuși de ștevie coaptă de ieri. Se închină, își ia un codru de pâine și mănâncă și ea ceva. Azi s-a hotărât să ție post. Mai ține o zi pentru Ionică al ei. Copiii ei trebuie să fie bine în viață. Iar ea trebuie să-și facă datoria de mamă. Măine va mânca și ea dar azi... ține post! E un post pe care doar o mamă îl poate ține!

*

Nea Ionică nu mai este. Joi l-am înmormântat pe o ploaie mocănească. Ulița strâmtă, măturată cândva de tușa Măria, era plină de noroaie. Găsim multă lume, doar știm că e neam mare. Părintele Doru ține cuvânt frumos, socotit, cu măsură zic și eu ceva apoi îl ducem la locul lui.

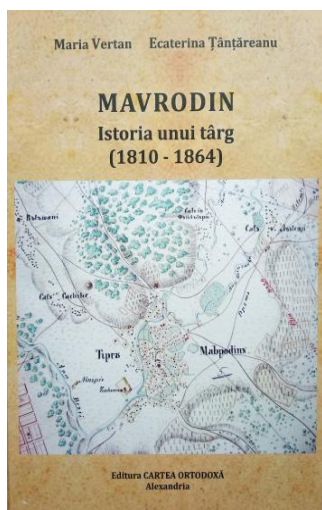
Duminică la Sfânta Liturghie scot Potirul cel vechi și îl folosesc la slujbă. Ochii îmi alunecă mereu pe piciorul lui și citesc, așa, doar pentru mine:

– „Аѣст сѣнт потир say факут де Манеа Пантілимон, соѣиа Флоареа, 1868, иуниѣ 11!”

RECENZII

***Maria Vertan și Ecaterina Țânțăreanu,
„Mavrodin, istoria unui târg (1810-1864)”,
Editura Cartea Ortodoxă, Alexandria, 2017,
330 p.***

Deceniile postdecembriste au operat modificări structurale în toate domeniile de cercetare în țara noastră. Istoriografia n-a rămas străină acestui proces iar primenirea, constatăm acum cu mari rezerve, a însemnat înclinarea spre considerații generale, căutarea de similitudini cu spații externe sau pur și simplu igno-

rarea unor subiecte.

În acest context, de căutare febrilă a aceluia „altceva”, revenirea la cercetarea tradițională, întemeiată în primul rând pe consultarea unui fond documentar cât mai vast, așa cum povățuia totdeauna stăruitor Nicolae Iorga, apare ca un lucru binevenit.

Este și cazul monografiei târgului Mavrodin, realizat de Maria Vertan și Ecaterina Țânțăreanu.

De la primele pagini cititorul pătrunde în laboratorul de cercetare al autorărilor și rămâne plăcut surprins de bogăția și varietatea materialului documentar parcurs. Apoi de prelucrarea lui inteligentă, căci nu e vorba de o înșiruire monotona a câtorva sute de informații, începând cu 1684, când e atestată existența satului Repezi, parte constitutivă ulterioară a târgului Mavrodin. Din fondul documentar cules cu pilduitoare grijă autoarele configurează istoria locului în timp și spațiu: e vorba de

aglutinarea mai multor sate, constituirea târgului Mavrodin și funcționarea lui ca centru administrativ între 1810 și 1864, urmată de o decădere lentă, inexorabilă și revenirea localităților componente la statutul de sate în Câmpia Română.

După o schiță genealogică amănunțită a Mavrodineștilor, greci românizați, înrudiți în timp cu familii proeminente în spațiul românesc – Turnavitu, Brătășanu, Bălăceanu – autoarele discută formarea domeniului Mavrodin ca atare; e vorba de cumpărări, donații, rapturi, moșterniri, schimburi. A fost un proces complicat, terminat nefericit în 1827, când domeniul ajunge în proprietatea bancherului bucureștean Sachelarie și, mai apoi, a prințului sârb MiloșObrenovici.

Ceea ce începuse promițător la 1810, constituirea târgului cu șanse de prosperitate, datorate, între altele, bâlciurilor și târgurilor săptămânale adunate pe raza lui, a eșuat începând din 1834, când se întemeiază orașul Alexandria. Încercarea, la 1864, de contracarare, prin întemeierea orașului Cuza, pe locul Mavrodinului, a fost, cum constată autoarele, o utopie trecătoare.

Târgul ca atare, cu structură poliformă, de urbe incipientă întrețiată de așezări rurale, e atent prezentat prin exploatarea informațiilor din catagrafii contemporane, mitrice de biserică, atlase ș.a. Sunt astfel analizate boierimea, burghezia în formare (negustori, meșteșugari, zarafi, arendași, cămătari, vechili, slujbași), țăranimea, majoritară ca populație, bunurile de mână moartă (țigani).

Cu acest potențial uman îndeletnicirile practice se rostuiesc de la sine, în forme întâlnite în toată Țara Românească: agricultură, creșterea vitelor, meșteșuguri (cu „fabrici” de testemeluri, lumânări, apoi tăbăcărie, dogărie, dulgherie, rotărie), comerț (de cereale, vin, vite, porci, lână, mărunțișuri). Totul este argumentat cu o documentație dusă până la ultimul locuitor.

Mavrodinul avea o populație lucrativă ce se cerea instruită. Prima școală e atestată în 1826; după numai 7 ani, în 1833, funcționau deja trei asemenea instituții, din care una de expresie grecească.

Viața spirituală se regăsește în existența bisericii cu hramul Sf. Paraschiva unde, la 1810, slujeau 6 preoți. În 1833 erau 3 biserici.

Acribia cu care autorarele au urmărit condiția tuturor categoriilor sociale se regăsește și în ceea ce îi privește pe preoți și pe învățători. Nu e omisă asistența sanitară, redusă la practicile unor bărbieri, moașe sau vindecătoare.

Un capitol deosebit de interesant, și mai puțin tratat în istoriografia noastră, e cel consacrat vieții cotidiene (IX, *Modul de viață*).

Disponând de un material documentar amplu, dar inegal ca valoare, cu discontinuități, repetiții, date trunchiate, autoarele au făcut o selecție inteligentă, l-au ordonat convingător, oferind în final imaginea atipică a unui târg cu existență vremelnică, de doar o jumătate de veac. A fost un fenomen de înburghezire a unor localități rurale și apoi de revenire la condiția de așezări sătetești generat defactori administrativi și deopotrivă economici, în împrejurările unei conviețuiri neconflictuale a românilor, bulgarilor, grecilor și sârbilor.

Rezultatul a fost redactarea unei monografii exemplare.

Această constatare a făcut-o și juriul Fundației *Magazin Istoric* când i-a acordat premiul *Florin Constantiniu*. E nu doar reușita celor două cercetătoare ci un bun câștigat al istoriografiei noastre actuale, în segmentul istoriei locale, al țării profunde, unde sunt încă multe de spus.

Prof. dr. Georgeta FILITTI

RESTITUIRI

REZISTENȚĂ PÂNĂ LA CAPĂT! (14 DECEMBRIE 1916)*

Nicolae IORGA

Onorată Cameră,

Aș fi dorit să înfățișez în altă atmosferă, o atmosferă de liniște și de pace, de îmbărbătare, lucrurile pe care am intenția să le spun cât de sincere și, întrucât este în puterea mea, de folositoare. S-au spus vorbe foarte grele în puținele zile ale acestei sesiuni; nu voiu să repet nimic din vorbele grele care s-au spus, nici să adaog din cele, tot atât de grele, care s-ar mai putea spune. În criticele aduse înaintea d-voastră au fost unele pe care o viață întreagă l-am făcut și eu, din toată convingerea sufletului meu, fără un singur interes politic, ci numai cu gândul că s-ar putea atrage din timp atenția unei societăți întregi asupra marelui pericol către care mergem.

Împrejurările au făcut că această înștiințare nu și-a atins scopul. Nu zic că a fost rea voință. În acești cinsprezece, douăzeci de ani, de când durează rostul vieții mele publice, stau în mijlocul unor oameni cari apreciază nevoile noastre poate tot așa ca și mine, dar sânt legați de lucruri de care eu, din fericire, nu eram legat. În acești ani de lungă, obositoare și dureroasă propagandă vană în mijlocul uneia din cele mai inteligente societăți politice, am avut o singură părere de rău, pe care o voiu purta

---

*Nicolae Iorga, *Discursuri parlamentare*, volumul I-iu, partea II-a, București, 1939, pp. 349-358

până la sfârșitul zilelor mele, una care nu se poate îndrepta prin învinuiri împotriva nimănui, ci va rămânea ca un sentiment ce va roade numai adâncul inimii mele: că nu am avut destulă pricepere, destulă putere de muncă, destul talent de a câștiga oameni împrejurul meu ca să fiu mai folositor de cum am fost în prevenirea lucrurilor grozave care credeam că se vor întâmpla, și care aș fi dorit să nu le văd cu ochii.

Nu voi repeta cele ce am spus o viață întreagă. Le-am spus în zilele când țara era fericită, când mulți aveau dreptul să fie mândri de această fericire, când nu bătuse asupra noastră decât acele aburiri pline de miresmele fericirii, care ne-au îmbătat. Astăzi, când la spatele nostru stă suferința țării, când străinul este pe pământul nostru, nu aș aduce nici una din învinuirile pe care le-am adus altădată. Ele s-au coborât în sufletul fiecăruia și acolo fac o operă fecundă. Și blăstămat ar fi omul în sufletul căruia cuvintele care au zburat odinioară în zădar nu s-ar preface în puterea care întinerește și însănătoșează și care pune pe fiecare la dispoziția, nu a prietenilor săi politic, ci a Neamului și a Țării sale. (Aplause.)

Nu le voi aduce aceste învinuiri și din două alte puncte de vedere, pe lângă acela care este mai mult de ordin sentimental. Nu voi aduce înaintea nici o învinuire, pentru că în părerea mea nu este vorba de greșeli mici, individuale, sau aparținând unei grupări, care să susțină judecată și să fie condamnată; este vorba de drumul greșit al unui întreg regim care se isprăvește, pe care noi am fi voit să-l vedem isprăvindu-se prin căința noastră, și pe care îl vedem zdrobit supt aspra lovitură a unei fatalități care vine asupra-ni. Un nou regim începe: el nu înlătură nici o bună voință, nici un patriotism, nici un ideal, dar înlătură hotărât toate rătăcirile și toate păcatele trecutului. În ce privește vechiul regim, nici o Adunare deliberativă de pe lume nu-l poate judeca astăzi sau mâine. Ca toate regimurile care se isprăvesc, el se găsește astăzi în așteptarea judecății generațiilor care vor aprecia opera lui. Și nu este timp pentru istorie a cerceta, a fixa cine este vinovat. Cred că, sentința aceasta venind foarte târziu, nici unul dintre noi nu va fi în clipa hotărârii depline asupra jumătății de veac care a precedat nenorocirea de astăzi. Vor fi murit toți când această sentință se va rosti. Doresc însă să nu se bucure în mormântul lor acei cari

au mai puțină vinovăție, ci doresc numai ca aceia cari sânt mai vinovați chiar să aibă țărâna lor mai ușoară decât păcatele pe care vremea le-a grămădit pe umerii lor.

Și cu nici un preț nu aş consimți să analizez aceste greșeli ale unui neam întreg, și din alt punct de vedere. Dintr-un punct de vedere ce ar putea să mire pe mulți, cari nu au urmărit de aproape și nu au apreciat cu dreptate activitatea ce am încercat să desfășur. În această țară au lipsit două lucruri, – o lipsă care ne-a adus aici, – și tocmai acele două lucruri care sânt indispensabile într-o societate omenească. Am voit noi să lipsească, toți, până la alegătorul cel din urmă, care nu și-a făcut datoria și care putea să și-o facă. Aceste două lucruri mari sânt: *libertatea* și *autoritatea*. Am trăit un regim constituțional fără libertate jos și fără autoritate sus, lucruri cu totul neapărate, ființă nu poate să existe o autoritate pe care să nu o recunoască, să nu o aclame, jos, libertatea, și nu poate să existe libertate pe care să nu o coordoneze, să nu o întrebuițeze spre un scop folositor poporului, spre o singură țintă națională autoritatea.

Ne vom convinge tot mai mult de adevărul acesta. Au fost oameni de ispravă în țara acesta până în momentul chiar când nu au putut-o scăpa de ce am fi dorit s-o scăpăm. Sânt și aici și în afară de incinta Parlamentului. Cunosce țara aceasta pe care, ca un drumeț sărac, am străbătu-o de atâtea ori.

Poate la puține popoare există atâtia oameni cinstiți, câți există în acest popor român. Am fost însă în fața primejdiei firul de nisip, în loc să fim granitul pe care să nu-l poată nimic sfărâma, ființă ni-a lipsit libertatea care dă numai elementele puterii, și ființă ni-a lipsit și autoritatea, care poate să strângă aceste elemente în forma imposibilă de sfărâmat. Trebuie să ne punem la lucru. Cei de sus, oamenii cari au avut contact cu autoritatea, vor avea o mare datorie: aceia de a nu cere respect decât față de o autoritate care s-a făcut totdeauna respectabilă și care este întrupată în persoane a căror chemare pentru anumite situații să fie indiscutabilă și pentru cel mai atroce revoluționar. Fiecare om la locul lui! Sânt convins că, dacă astfel puțini se vor coborî mult mai jos, atâtia se vor ridica în această țară, liberată și curățată de străini, mult mai sus. (Aplause prelungite.)

Iar noi, cari am frământat viața morală a acestui popor și cărora ni pare rău că împrejurările ne-au prins prea răpede, că opera nu a fost dusă atât de departe cum se putea duce în alte împrejurări, vom merge jos, nu pentru a răspândi critica la capul căreia nu este în fiecare moment o perspectivă către îndreptare, ci acel îndemn perpetuu către subordonarea libertății la autoritatea legitimă și respectabilă.

Și când lucrurile sânt așa, de ce să insistăm asupra unei situații a cărei durere nu se poate cuprinde în cuvinte și care ar fi profanată atunci chiar când am căuta cuvintele prin care credem că s-ar exprima? Să ne convingem de un lucru; vorbind multe aici, putem să stabilim legătura între persoana sau între gruparea noastră și această suferință, dar suferința, ea însăși, desfid să se găsească un om, care să fie în stare a o întrupa prin graiu. Să ne gândim și la aceia că în momentele acestea nu ne vedem numai noi pe noi, deși poate ni dăm această ilusie, ci privirile multora se îndreaptă către această Adunare. Cine ar crede că în aceste priviri este numai năcaz, numai răutatea care caută să osândească, și nu, în același timp, și un duios ochiu de frate, care se îndreaptă către aceia cari i-au fost căpetenii, cerând un sfat în momentul când inima fiecăruia se rupe și mintea nu găsește drumul [pe] care trebuie să se meargă pentru îndreptare, s-ar înșela. Se uită de fapt mulți cu încredere, cu dorința să fim mai buni; se uită toți cu credința că dacă vom voi, sântem în stare să fim mai buni. Și atunci trebuie să ne gândim la ei toți, la acei cari așteaptă de la noi un răspuns, la acele sute de mii de oameni acoperiți în nenorocire cu laurii gloriei, precum exploatorii descoperirilor industriale de pretutindeni, acaparatorii lor sânt acoperiți de rușine pentru înseși mijloacele prin care și-au câștigat biruința. (Aplause.)

Nici o biruință omenească nu valorează în adevăr decât prin două elemente: prin cât suflet a fost pus într-însa și prin cât suflet se aduce de la dânsa înapoi acasă, și deci exploatorii de mașini vor vedea ce li va aduce la urmă execuția care li-a dat ilusia că au supus jumătate din nenorocita Europă.

Se îndreaptă către noi în același timp privirile, pline de o rugăciune tăcută, ale unui popor sfios, care veacuri întregi n-a găsit atât de adeseori cuvinte mari pentru suferințele lui, dar care le-a simțit cu atât mai adânc,

cu toată gura sa mută. Se mai îndreaptă însă asupra noastră ochiul de ură al străinului, care vrea să știe cum suferim pe rana pe care a făcut-o, și acestui străin, la urmă trebuie să-i răspundem. Trebuie să-i răspundem că, oriunde am fi, oricum am fi, sântem hotărâți să mergem până la capăt, în credința că, dacă s-a ridicat vreodată o religie pe lume, dacă s-a vorbit de dreptate și de ideal, nu se poate, cu nici un chip ca, și înaintea celei mai sălbatece forțe organizate, să piară drepturile unui popor de a trăi pe pământul în care nu este un fir de țărână care să nu fie acoperit de cel mai nobil sânge. (Aplause prelungite, ovațiuni.)

Domnilor deputați,

Să-mi fie îngăduit, într-un moment când ceilalți oameni politici s-au strâns în jurul Tronului, – și ei nu pot vorbi decât în calitate de consilieri ai aceluia Tron –, prin urmare mai mult decât oricând, să aduc omagiul care trebuie adus nu numai Tronului, Coroanei și Comandantului de oștiri, dar și omului, poate din Europa întreagă, în sufletul căruia s-a jucat o mai zguduitoare dramă, care a frânt tot ce strămoșii lui cereau de la El, tot ce pământul în care S-a născut înfățișa în făptura Sa fizică. E Regele. Să se îngăduie unui glas care nu vorbește în numele Tronului însuși, – cum pot să vorbească miniștrii, – a recunoaște superba pildă morală pe care Ferdinand care este, astăzi numai, Regele românilor a adus-o înaintea lumii. (Aplause călduroase.)

Este ușor când cineva este născut în mijlocul unui popor cu același sânge ca El, este ușor să ia o hotărâre care pleacă de la sine, fără acea luptă din toate fibrele făpturii sale prin care a ajuns regele României la hotărârea Sa din august 1916.

Aceasta o știm noi; cei cari vor veni după noi vor trebui să caute în talentul istoricului, în darul de creație al artistului, cele mai puternice mijloace pentru a ști ce a zguduit acest suflet și cât sentiment a trebuit să aibă Regele de datoria și drepturile Sale față de idealul pe care îl urmărim, ca să-L fi văzut, la deschiderea Parlamentului înaintea noastră cu acea seninătate, pe care nu o au toți martirii, ci numai aceia cari știu că au câștigat prin lupta lor o coroană de biruință morală pe care veacurile o vor recunoaște și o vor consfinți. (Aplause călduroase.)

A fost o vreme când vorbiam aici cu mândrei de Ștefan cel Mare, mare pentru talentul lui militar și pentru energia lui nebiruită, mare printr-o încordare care a izbutit să oprească în loc, atunci când ea reprezintă un Stat, o ordine și o făgăduială de viitor, acea putere a barbariei care nu înseamnă astăzi decât miserabila carne de tun târâtă în urma armatelor germane, pentru a pângări cu o profanare odioasă pământul nostru. În Regele Ferdinand al României, acela care va cuprinde tot eroismul generațiilor care s-au succedat va găsi o notă pe care nici marele nostru Domn nu a avut-o. La Ștefan cel Mare, de la sine a venit hotărârea la care s-a oprit. El e epic, drama internă i-a lipsit. Și, când vom trece de aceste greutăți, vom putea cuprinde trei mari icoane în cadrul trecutului nostru: icoana întrupată în ființa lui Ștefan cel Mare. Apoi icoana mare, frumoasă, întreagă în mucenicia ei dureroasă a eroului pe urmele căruia mergem, – pe urmele căruia am mers în biruință, pe urmele căruia am mers în suferințe și mergem astăzi la întregirea biruinții și la răsplata suferințelor: Mihai Viteazul. Am suferit cu el, ca mâne vom merge și vom pedepsi ca el pe aceia cari acopăr cu uzurparea lor pământul românesc: Gorăslău după Mirislău. Dar a treia figură va fi a Aceluia care în 1916 s-a învins pe Sine, rasa Sa mândră, amintirile Sale de copil, secole întregi de strămoși legați de alt pământ, pentru a ni oferi nouă, nu numai persoana Sa, dar sacrificiul tuturor strămoșilor Săi. (Aplause prelungite.)

Domnilor,

Spre noi se uită astăzi o oștire, oștirea României, care este moralicește întreagă; este mai mare decât în momentul când întâiul detașament a sfărâmat cu patul puștii piatra de nedreptate la graniță. Atunci om viu lângă om viu, ea reprezintă numai puterea fizică și încrederea în biruință; astăzi cei vii aduc cu dânsii moștenirea sufletească a celor cari au murit pe câmpul de luptă. Precum noi lăsăm la alții averea și numele nostru, aceia cari cad pentru Țară și viitorul Neamului își lasă sufletul întreg, atât de mare cum era în momentul sacrificiului lor, aceora în mijlocul cărora cad. (Aplause prelungite.) Tot sufletul oștirii românești se găsește astfel în acei cari se întorc astăzi copleșiți de număr, cum au fost copleșiți soldații

lui Ștefan cel Mare, și gata ca și dânșii să se întoarcă asupra biruitorilor. (Aplause.) Cel din urmă soldat cu haina sfâșiată de suferințele și răbdările îndelungate față de asprimea naturii și de cruzimea dușmanului aduce în făptura sa morală pe toți aceia pe cari nu-i vom mai vedea aieva niciodată. (Aplause.) Și niciodată steagul românesc n-a fost mai mândru decât în momentul când a arătat celei mai superbe alcătuiți militare din Europa că pot merge țărani fără școală, fără arme moderne, înaintea oștirii înzestrate cu tot ce o cultură grozavă și înviersunată da sclavilor înarmați cari o represintă. (Aplauze prelungite.)

Onorată Cameră,

Atât de simplu și măreț, manifestul Regelui a arătat tuturor că nu am intrat în acest război cu pretenția de a dovedi supt raportul militar mai multă forță decât alții. Am intrat în războiu cu hotărârea de a da tot ce avem în acest moment pentru a căpăta dreptul nostru întreg. Pentru atât, și pentru mai mult, nu. Și dacă, în cursul acestui războiu, am dovedit încă odată pe atâtea locuri ale câmpului de luptă că sufletul omenesc rămâne totdeauna superior mijloacelor pe care întâmplarea poate să le pună la dispoziție, am scris, nu numai un capitol în istoria războaielor, ci unul în dezvoltarea **moralității** omenesti. Și, dacă sânt timpuri imorale, este imposibil ca omenirea să nu-și vină în fire și să nu fixeze pentru fiecare acea judecată care se cuvine devotamentului, sacrificiului, jertfei de sine, de care fiecare a fost capabil. Cine va fi putut spune sau scrie că armata noastră, oricâte neajunsuri i-au venit din partea unor elemente pentru care însăși nu este răspunzătoare, că această **sfântă** armată nu și-a îndeplinit datoria ei, nu numai față de țară, de țara de acum, dar față de una din cele mai glorioase moșteniri și față de generațiile care ne așteaptă pentru a ne judeca, cine va spune că țărănul român a scăzut câtuși de puțin față de strălucita vitejie care i-a fixat în generațiile precedente un rang între națiuni, aceia nu numai că săvârșesc un act de nepatriotism, dar și un act de nedreptate față de partea cea mai sănătoasă, mai plină de făgăduieli și de viitor a Neamului nostru. (Aplauze prelungite.)

Armata noastră în împrejurările de față reprezintă un popor întreg. În afară de acei cari se luptă, de cei cari-i ajută, fiecare cu tot ce poate, în afară de cei cari întovărășesc fiecare luptă cu suferința lor, cu adâncă vibrație a ființei lor întregi, în afară de ei toți nu există popor românesc. Poporul românesc se cuprinde în acei cari țin arma în mână, în acei cari li dau tot sprijinul pentru a o putea întoarce împotriva dușmanului și în acei cari trăiesc numai spre a admira acest eroism, a-i culege roadele pentru popor și a da mâna de ajutor care este trebuitoare pentru a garanta victoria.

În acest popor partea cea mai vrednică de iubire și partea cea mai puțin îndreptățită este țăranul nostru. Din gura Regelui am auzit o făgăduială, care este a treia făgăduială, – a patra nu se poate: după a treia vine fapta. Am auzit deci pentru a treia oară din gura Suveranului, venit din camaraderia sufletească însăși cu acești ostași, făgăduială că țăranimea română nu va fi străină pe pământul pe care sângele celor mai de aproape ai săi l-au sfințit din nou prin sacrificiul lor. (Aplauze.)

Nu se poate ca soarta să fi colaborat într-un chip mai vizibil pentru dreptatea țăranului decât acest războiu. Dacă războiul nostru s-ar fi purtat numai pe plaiurile Ardealului, nu ar fi fost din nou, cum este acum, din cel mai depărtat colț al Olteniei până în apropierea noastră, o nouă frământare a acestei țărâne și a acestui sânge. (Aplauze.)

Nu am fi vrednici de tot ce s-a făcut pentru noi dacă, pentru a ușura destul de greaua vinovăție pe care o avem cu toții, mâne chiar nu am primi pe soldații noștri, după biruința operei de dreptate, după eliberarea teritoriului nostru, după întregirea teritoriului rasei noastre, nu numai cu florile culese în acest pământ, ci și cu darul însuși al pământului hrănitor pe care îl muncesc. (Mari aplauze.) Să-mi dați voie, acum, să mă gândesc la acei cari ne urmăresc, de departe sau de aproape, – căci, chiar dacă sânt departe, ne văd totuși, prin mijloacele lor, destul de aproape, – la cei care vor să constate, cum am spus, ceas de ceas, înrăurirea biruinței lor asupra sufletului nostru. Să ne gândim la acei cari, fără a fi provocați în interesele lor politice sau chiar economice, au alergat în numele culturii și civilizației omenirii din fundul Germaniei strâmtorate pentru ca, prin hoardele

turcești, prin pleava bulgară, prin violenta năvală maghiară, nu numai să apere nedreptatea unde se găsește, pe pământul de robie și lacrimi al Ardealului, dar să împlânte aceeași suferință, aceeași durere, aceeași umilință și pe pământul acelora cari se ridicaseră ca să înlăture dincolo nedreptatea. S-au strecurat în lume multe cuceriri, dar nici una n-a îndrăznit să pornească fără să aibă **conștiința** că servește un drept și că urmărește ridicarea omenirii. Să pleci însă de acasă, turburând lumea întreagă, ca să ai o mai mare parte la prada materială a pământului, să nu te mulțamești cu aceasta, când arunci zece milioane de tineri nevinovați, plini de bunătate și iubire, de energie în sufletul lor într-un mormânt pe care toată miserabila presă de justificare care ar urma după războiu nu va fi în stare să-l închidă, ci să culegi tot ce omenirea are mai abject ca origine, mai degradant ca vicii, mai rapace și mai călcător de orice sentimente omenești, pentru a le arunca pe acest pământ ospitalier, care a fost jumătate de mie de ani zid de apărare pentru creștinătate și cultură, apărate cu trupuri românești până astăzi (**Aplause prelungite.**), este unul din acele acte de nebunie istorică de pe care cea mai rafinată filosofie politică nu poate curăți pecetea de sânge închegat a crimei neispășite. Victoria criminalilor are în ea însă și **sanctiunea ei** și, ori dacă este un om, ori dacă este o națiune, cea din urmă căutătură a jertfei este și cea mai cruntă osândă a ucigașului. (**Aplause.**) Vor putea să se bucure de țara noastră distrusă până la Milcov astăzi; vor putea să se bucure de peirea onestei opere de civilizație pe care am îndeplinit-o în Dobrogea, colț de Asie, din care am făcut un mărgăritar al Europei (**Aplause.**); vor putea să se bucure de soldații noștri coborâți în pământul care îi încunjură astăzi cu toată caldă lui iubire părintească; vor putea să se bucure de steagurile noastre târâte în noroiul cruzimii lor infame; vor putea să se bucure de **stăpânirea** peste acele rude, frați, prieteni de aproape cari sânt smulși, de o bucată de vreme, nu numai de la ajutorul nostru, dar de la însăși cunoașterea suferințelor lor, pe care nu le putem vedea. De un singur lucru nu trebuie să se bucure: nu trebuie să se bucure că au putut scădea câtuș de puțin energia noastră sufletească. (**Aplause prelungite.**)

Domnilor deputați,

În trecutul nostru mulți oameni au suferit. Dacă sântem ceva, noi sântem ceva numai prin suferința lor. Toate puterile noastre nu sânt altceva decât jertfa lor, strânsă laolaltă și prefăcută în energie. Și unul dintre acești strămoși, mare, ființă a fost nenorocit și el într-o clipă de supremă restriște, când i se zicea: „Lasă țara și du-te supt jug”, el, Gheorghe Ștefan, din părțile unde luptă ostașii noștri la Oituz, a strigat: „Decât să plec pentru totdeauna de aici, mai bine să mă mănânce câinii pământului acestuia.” Au trecut trei veacuri de la 1650, când Gheorghe Vodă Ștefan spunea celor vechi această hotărâre a sa și față de care nici noi nu putem spune altceva decât: „Să ne mănânce câinii pământului acestuia mai curând decât să găsim fericirea, liniștea și binele din grația străinului dușman.” (Aplause.)

Undeva, aici aproape, în codrii Vasluiului, este o bisericuță frumoasă de lemn de stejar, în care ai crede ca s-au cuprins numai țăranii din vecinătate. În această bisericuță, acum trei sute de ani, Vasile Lupu, izgonit de Tătari, s-a strâns cu familia sa și cu toți boierii și a înălțat în fiecare zi de serbătoare rugăciuni către Dumnezeu. Vremea a trecut, Tatarii s-au dus, dreptatea fiind a lui Dumnezeu, care este creștin, bun și milos și dă biruință celui drept. Pe pământul curățit de hoarde și astăzi însă în adâncul codrilor stă bisericuța de stejar, înfățișând în ea o învățătură așa de mare. Ea ni spune astăzi, când alte hoarde au năvălit granițele și ni-au călcat pământul nostru cel sfânt: în colțul acesta unde ne-am strâns, să păstrăm cu scumpătate sămânța de credință și vom vede și noi la rândul nostru dispărând negura stăpânirii străine și vom putea zice ca Petru Rareș, fiul lui Ștefan, că „vom fi iarăși ce am fost, și încă mai mult decât atât.” (Aplause prelungite, vii aclamații.)

**CONTRACTUL DE ZUGRĂVIRE
AL BISERICII DELA BRÂNCENI
încheiat cu Mișa Anastasievici din Belgrad,
încheiat prin procură la București.***

Fiindcă D. George Tatarescu se îndatorează prin contractul său a face tâmpla și a zugrăvi biserica dela Brînceni după devizul și planul alăturat. Pe lângă al său Contract subț a D-sale semnătură susemnatul mă angajez și eu a plăti D-lui pentru lucrările acestea galbeni 1500 # una mie cinci sute – din care 600 – i se vor răspunde acum pentru înlesnirea materialelor – iar ceilalți gradat conform lucrului.

1858 N-brie 28 Belgrad.

---

* Teodora Voinescu, *Gheorghe Tattarescu 1818-1894*, Academia Română. Publicațiile Fondului Elena Simu, IV, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Națională, București, 1940, p. 82.

